

miljoenennota

1963

RIKSBEGROTING

VOOR HET DIENSTJAAR

1963

NOTA BETREFFENDE DE TOESTAND VAN 'S RIJKS FINANCIËN

Nr. 1

NOTA

betreffende de

TOESTAND VAN 'S RIJKS FINANCIËN

BEHORENDE BIJ DE ONTWERPBEGROTING

VOOR 1963

Ter begeleiding van de stukken inzake de ontwerpen van wet tot vaststelling van de rijksbegroting voor het dienstjaar 1963 heeft de ondergetekende de eer de gebruikelijke nota betreffende de toestand van 's Rijks financiën over te leggen met de daarbij behorende bijlagen.

De nota is als volgt ingedeeld:	Blz.
I. <i>Het financieel-economische beleid</i>	3
1. De economische toestand en de vooruitzichten voor 1963	3
2. Hoofdpijnen van het financiële beleid	6
II. <i>Het begrotingsbeeld</i>	10
1. De begroting 1963 en haar financiering	10
2. De begroting 1962 en haar financiering	11
3. De invloed van de begroting op de conjunctuur	11
III. <i>Het peil van de rijksuitgaven</i>	14
1. Het uitgavenpeil in het algemeen	14
2. Analyse van het uitgavenpeil over de jaren 1958 tot en met 1963	14
IV. <i>De uitgaven voor de verschillende onderwerpen van staatszorg</i>	19
1. Samenvattend overzicht	19
2. Nadere beschouwing van de uitgaven	20
V. <i>De middelen van het Rijk</i>	37
1. Samenvattend overzicht	37
2. Nadere beschouwing van de middelen	37
VI. <i>De nationale schuld</i>	40
VII. <i>De kasontwikkeling van het Rijk</i>	41
VIII. <i>Slotbeschouwing</i>	44

In deze nota zijn de volgende tabellen opgenomen:

	Blz.		Blz.
I-1. Binnenlandse bestedingen	4	IV-11. Onderwijs en cultuur	27
I-2. De betalingsbalans	5	IV-12. Sociale voorzieningen	29
II-1. Begrotingsbeeld 1963	10	IV-13. Volksgezondheid	30
II-2. Vergelijking van de begrotingsuitgaven 1962— 1963 in verband met het normatieve accres ...	10	IV-14. Volkshuisvesting	31
II-3. Berekening van de impuls, uitgaande van de uit- gaven der rijksbegrotingen 1959 tot en met 1963	12	IV-15. Specificatie van de huursubsidies	31
II-4. Berekening van de impuls, uitgaande van de rijksbegrotingen 1959 tot en met 1963	13	IV-16. Oorlogs- en rampschade	32
III-1. Rijksuitgaven 1958 tot en met 1963	14	IV-17. Nationale schuld	32
III-2. Directe bestedingen en overdrachtsuitgaven ..	15	IV-18. Vergoeding aan provincies voor de derving van inkomsten als gevolg van de verlaging van de personele belasting	33
III-3. Directe bestedingen	15	IV-19. Afschrijvingen	33
III-4. Overige overdrachtsuitgaven	16	IV-20. Diversen	34
III-5. Overige overdrachtsuitgaven in procenten van het nationale inkomen	17	IV-21. Verdeling van de uitgaven voor de onderwerpen van staatszorg naar begrotingshoofdstukken ...	35
IV-1. Overzicht van de uitgaven voor de verschillende onderwerpen van staatszorg	19	V-1. Samenvattend overzicht van de middelen	37
IV-2. Algemeen bestuur	21	V-2. Belastingen en nationaal inkomen; verdeling der belastingen	38
IV-3. Militaire uitgaven	21	V-3. Winsten en andere baten van bedrijven	38
IV-4. Buitenlandse betrekkingen	22	V-4. Overige middelen van de Gewone Dienst	38
IV-5. Suriname en Nederlandse Antillen	23	V-5. Ontvangen aflossingen en bij het Rijk belegde gelden	39
IV-6. Justitie en politie	23	V-6. Overige middelen van de Buitengewone Dienst	39
IV-7. Verkeer en waterstaat	24	VI-1. Omvang van de nationale schuld	40
IV-8. Handel en nijverheid	25	VII-1. Kasmutaties van het Rijk	41
IV-9. Landbouw en visserij	26	VII-2. Liquide middelen van het Rijk	43
IV-10. Specificatie van het nadelige saldo van het Land- bouw-Egalisatiefonds	27	VIII-1. Besparingen en netto investeringen in procenten van het netto nationale inkomen	45

I. Het financieel-economische beleid

§ 1. De economische toestand en de vooruitzichten voor 1963

Algemeen

De expansie van onze volkshuishouding, die na de recessie van 1958 een aanvang nam en snel leidde tot een volledige inschakeling van het beschikbare arbeidspotentieel, is tot dusverre niet onderbroken. Sedert eind 1960, toen de capaciteitsreserves volledig waren aangewend, beperken fysieke factoren het groeitempo van de produktie. Het lag in de rede dat het expansietempo dat gedurende de jaren 1959 en 1960 werd bereikt — een reële stijging van het bruto nationale produkt met ruim 5 pct. respectievelijk ruim 8 pct. — nadien afnam. Mede door de in 1961 ingevoerde arbeidstijdvermindering nam de reële produktie in dat jaar met nog geen 3 pct. toe. In het lopende jaar zal het bruto nationale produkt naar verwachting met 2½ pct. toenemen.

Het bereiken van de capaciteitsgrenzen heeft ook tot gevolg dat prijsstijgende tendensen zich allengs sterker doen gevoelen. Het in overleg met het bedrijfsleven gevoerde prijsbeleid heeft de stijging van het prijspeil tot dusverre binnen redelijke grenzen gehouden. De economische ontwikkeling in het afgelopen jaar heeft de betalingsbalans wel enigermate beïnvloed. Na de hoge overschotten op de lopende rekening van 1958 tot en met 1960 van ver boven het miljard, toonde 1961 een saldo van 520 miljoen. Nu de vermindering van de arbeidstijd in het produktieproces heeft doorgewerkt en de conjunctuur in het buitenland gunstig blijft, zal dit jaar de teruggang van de lopende rekening van de betalingsbalans beperkt kunnen blijven.

De krachtige ontwikkeling van de techniek, waarvan bij nieuwe investeringen gebruik is gemaakt, heeft de grondslag voor de aanhoudende groei van onze economie gelegd. Arbeidszaamheid en spaarzaamheid alsmede een goede samenwerking tussen de verschillende maatschappelijke groepen zijn onmisbare factoren geweest om de vruchten van de technische vooruitgang te kunnen plukken.

Het sociaal-economische beleid, onder meer gericht op een evenwichtige ontwikkeling op een zo hoog mogelijk peil, heeft gunstige resultaten afgeworpen. De stijging van de spanning tussen middelen en bestedingen, waarop in de miljoenennota voor 1962 de aandacht is gevestigd, heeft zich niet ontladen in een overbesteding. Het stemt tot verheugen, dat onze economie de schokken van de vermindering van de arbeidstijd en van loonsverhogingen, die boven de ontwikkeling van de produktiviteit uitgingen, zonder ernstige verstoring van het evenwicht heeft kunnen doorstaan. Toch blijft, zoals uit het verdere betoog blijkt, grote waakzaamheid geboden.

Ziet men terug tot 1945, dan blijkt dat ernstige conjuncturele fluctuaties, gepaard gaande met omvangrijke werkloosheid en sterke daling van het nationale inkomen, zoals die zich vóór 1940 periodiek plachten voor te doen, tot dusverre niet zijn opgetreden. De recessies in de jaren 1952 en 1958 waren slechts kort en van bescheiden omvang. Gelet op de betalingsbalans waren het noodzakelijke correcties. De sterke expansie van onze volkshuishouding sedert de tweede wereldoorlog heeft in ruime mate werkgelegenheid geschapen voor onze groeiende beroepsbevolking en een aanzienlijke stijging van het reële nationale inkomen medegebracht, die aan brede lagen van ons volk ten goede is gekomen. Ook op het terrein van de collectieve voorzieningen zijn belangrijke vorderingen gemaakt.

Dat de structurele groei zich nu bijkans twee decennia zonder belangrijke inzinkingen heeft voortgezet, is naar het oordeel van de ondergetekende mede te danken aan het ook in ons land gegroeide inzicht, dat de economische ontwikkeling in gunstige zin kan worden beïnvloed. Zowel op het terrein van de conjunctuurpolitiek als van de structuurpolitiek hebben de Regering en de Nederlandsche Bank er naar gestreefd, de beschikbare instrumenten in samenhang met elkaar te hanteren.

De spanningen op de arbeidsmarkt bemoeilijken intussen een evenwichtige verdere expansie. De loonsverhogingen hebben geleid tot een stijging van de arbeidskosten, die belangrijk

groter is dan in de meeste landen, waarmede Nederland moet concurreren. De concurrentiepositie van ons land is hierdoor verzwakt. Bovendien zijn door de stijging van de arbeidskosten de winsten gedaald. Een en ander is reden tot waakzaamheid. Indien de stijging van de arbeidskosten zich zou voortzetten, zal dit óf kunnen leiden tot een verdere opwaartse druk op het prijspeil, die dan moeilijk meer zal kunnen worden weerstaan, óf — voorzover afwenteling kan worden tegengegaan — tot een zodanige daling van de winstmarges, dat de investeringen worden aangetast. Deze aantasting alsmede een verzwakking van de Nederlandse concurrentiepositie tengevolge van stijging van de arbeidskosten zouden de werkgelegenheid in gevaar kunnen brengen. Het blijft noodzakelijk de economische ontwikkeling op de voet te volgen ten einde zo nodig gepaste maatregelen tijdig te kunnen nemen.

In aansluiting aan deze algemene karakterisering wordt hierna meer in detail ingegaan op enkele aspecten van onze volkshuishouding. Te dien aanzien wordt tevens verwezen naar de heden aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal overgelegde, door het Centraal Planbureau opgestelde, macro-economische ramingen voor 1962 en 1963.

De arbeidsmarkt

Nadat de werkgelegenheid in 1960 een hoog peil had bereikt, gaf 1961 een nog verder gaande stijging te zien. De spanning op de arbeidsmarkt, die tot uitdrukking komt in het divergerende beloop van de arbeidsreserve en de vraag naar personeel, heeft zich gedurende de laatste maanden gestabiliseerd. De geregistreerde arbeidsreserve bedroeg over 1961 gemiddeld 35 000 personen, terwijl de geregistreerde aanvragen van werkgevers gemiddeld 118 000 beliepen. In de laatste maanden bedroegen deze aantallen — voor seizoen gecorrigeerd — 33 000 onderscheidenlijk 120 à 125 000.

De produktie

De toeneming van het reële bruto nationale produkt ten opzichte van het voorgaande jaar bedroeg in 1959 ruim 5 pct. en in 1960 ruim 8 pct. Deze relatief grote stijgingen hadden de ruimte in het produktieapparaat eind 1960 tot een minimum gereduceerd. Mede hierdoor bleef de stijging in 1961 tot circa 3 pct. beperkt. Daarnaast was, zoals in het vorenstaande is gememoreerd, de vrijwel algemene arbeidstijdvermindering debet aan de geringe expansie in 1961. Nog sterker was de terugval bij de industriële produktie (inclusief bouwnijverheid), nl. van 10 pct. in 1960 tot 3 pct. in 1961. Voor het lopende jaar wordt een groei van het nationale produkt van 2½ pct. verwacht. Behalve door de capaciteitstekorten wordt deze nadelig beïnvloed door de weersomstandigheden gedurende het eerste kwartaal van 1962, die bijvoorbeeld een ongunstige uitwerking hadden op de produktie in de bouwnijverheid.

De bestedingen

In 1961 steeg het volume van de particuliere consumptie met 4½ pct; dat van de overheidsconsumptie met 3 pct. Voor het lopende jaar wordt verwacht, dat het volume van de particuliere consumptie met 4 pct.¹⁾ zal toenemen; de stijging van het volume van de overheidsconsumptie zal eveneens ongeveer 4 pct. bedragen. De toeneming van de particuliere consumptie in dit jaar zal vooral in de tweede helft daarvan plaats vinden.

De in het voorafgaande jaar gestegen winsten en de vrijwel volledige aanwending van de capaciteitsreserves leidden in 1961 tot een stijging van de bruto investeringen in vaste activa van bedrijven met ongeveer 6 pct. De betrekkelijk ruime liquiditeitspositie van het bedrijfsleven maakte deze ontwikkeling mogelijk. De investeringen van de overheid vertoonden een relatief sterkere groei, namelijk van circa 11 pct. De voorraadvorming in 1961 was bijna even groot als in 1960. Als gevolg van de beperkte mogelijkheden tot uitbreiding van de produktie

¹⁾ Voor minder dan ½% veroorzaakt door de verlaging van de loon- en de inkomstenbelasting.

moest een groot deel van de additionele investeringsgoederen uit het buitenland worden betrokken.

De procentuele toeneming der investeringen was vooral groot in de landbouw en in de industrie. In de verkeers- en vervoerssector bereikten de investeringen niet de omvang van 1960, in welk jaar een aanzienlijk bedrag was gemoeid met aankoop van vliegtuigen. De ontwikkeling van de niet-gesubsidieerde woningbouw leidde ertoe, dat in 1961 ook voor deze sector rijksgoedkeuring verplicht werd gesteld.

De daling van de winsten maakt een afnemende groei van de investeringen van bedrijven waarschijnlijk. Het niet verder toenemen van de spanningen op de arbeidsmarkt heeft eveneens invloed op de neiging tot investeren. Voor 1962 wordt echter

nog een toeneming van deze bestedingen verwacht die weinig verschilt van de stijging in het vorige jaar. Voor het lopende jaar wordt de groei van de investeringen in vaste bedrijfsactiva geraamd op 5½ pct. De investeringen door de overheid zullen voor het lopende jaar met 5 pct. toenemen. Als gevolg van de — in relatie tot de groei van de produktie — vrij grote voorraadvorming in 1961, lag het peil van de voorraden bij de aanvang van 1962 boven normaal. Voor het lopende jaar wordt een voorraadvorming van 900 miljoen verwacht.

In tabel I-1 is een overzicht opgenomen van de binnenlandse bestedingen, uitgedrukt in procenten van het nationale inkomen. Uit deze tabel blijkt dat de percentages een veel rustiger verloop hebben dan in de vorige periode van hoogconjunctuur.

Tabel I-1

Binnenlandse bestedingen ¹⁾
(in procenten van het bruto nationale inkomen tegen marktprijzen)

	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963
Consumptieve bestedingen										
Particuliere sector	60,1	58,4	60,0	58,4	58,5	57,9	56,9	57,7	57,9	57,6
Overheid	14,3	14,3	15,1	14,9	14,5	13,6	13,5	13,9	14,8	14,9
	74,4	72,7	75,1	73,3	73,0	71,5	70,4	71,6	72,7	72,5
Bruto investeringen in vaste activa										
Bedrijven *)	13,3	15,1	16,4	16,2	13,6	14,4	15,1	15,7	16,1	15,7
Overheid	3,7	3,6	3,8	4,3	3,9	4,1	4,1	4,4	4,4	4,5
Woningbouw (inclusief onderhanden werk)	4,0	3,7	4,6	5,2	4,9	4,7	4,3	4,2	4,0	4,1
	21,0	22,4	24,8	25,7	22,4	23,2	23,5	24,3	24,5	24,3
Totaal exclusief voorraadvorming	95,4	95,1	99,9	99,0	95,4	94,7	93,9	95,9	97,2	96,8
Voorraadvorming	3,7	2,1	2,2	2,6	0,3	0,7	3,3	2,9	1,9	1,9
Totaal inclusief voorraadvorming	99,1	97,2	102,1	101,6	95,7	95,4	97,2	98,8	99,1	98,7
Saldo lopende rekening betalingsbalans	0,9	2,8	-2,1	-1,6	4,3	4,6	2,8	1,2	0,9	1,3
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
*) waarvan Overheidsbedrijven	3,0	3,1	2,9	3,4	2,6	2,6	2,7	2,6	.	.

¹⁾ Gebaseerd op gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek, c.q. ramingen van het Centraal Planbureau.

De betalingsbalans

De nationale besparingen, die in 1960 22,4 pct. van het netto nationale inkomen beliepen, daalden in 1961 tot 21,0 pct. De investeringen stegen van 19,3 pct. tot 19,7 pct. Een en ander weerspiegelde zich in een belangrijke achteruitgang van het saldo op de lopende rekening van de betalingsbalans, namelijk — op transactiebasis — van 1200 miljoen in 1960 tot 520 miljoen in 1961. De vermindering van de overschotten is een bijdrage tot internationaal evenwichtsherstel.

Het volume van de goederenuitvoer vertoont na de stagnatie in de eerste helft en het langzame accres in de tweede helft van 1961 — in welk jaar de stijging in totaal 3 pct. bedroeg — een duidelijke groei. Vermoedelijk zal het volume van de export van goederen in 1962 5½ pct. hoger zijn dan in het voorgaande jaar. De toeneming van het volume van de invoer van goederen wordt voor het lopende jaar geraamd op 5 pct. tegen 7 pct. in 1961. Het dekkingspercentage van de handelsbalans, dat in 1959 92 bedroeg, is in 1961 gedaald tot 84. Over de maanden januari t/m juli van het lopende jaar bedroeg dit 82, evenals in dezelfde periode van 1961. Het dienstensaldo verbeterde in 1961 met 100 miljoen, voor het lopende jaar wordt een vermindering van het saldo met 190 miljoen verwacht. Rekening houdend met een geringe verbetering van de ruilvoet wordt een saldo op de lopende rekening van de betalingsbalans van 400 miljoen verwacht.

Het overschot op de lopende rekening, dat in 1961 op kasbasis 727 miljoen bedroeg, werd belangrijk overtroffen door een tekort uit hoofde van het kapitaalverkeer ad 1056 miljoen. De betalingsbalans sloot in dat jaar derhalve met een negatief saldo van 329 miljoen op kasbasis. In overwegende mate kwam de stijging van de netto kapitaaluitvoer voor rekening van de particuliere sector. De plaatsing op de Nederlandse kapitaalmarkt van een aantal buitenlandse leningen veroorzaakte een belangrijke uitvoer van kapitaal, terwijl het bedrag, dat gemoeid was met de aankoop door het buitenland van binnenlandse effecten, aanzienlijk verminderde.

De overheid voerde in het afgelopen jaar 225 miljoen meer kapitaal uit dan in 1960, waarvan 189 miljoen uit hoofde van vervroegde schuldaflossing. Dat de vermindering van de gouden deviezenvoorraad — ongerekend het boekverlies dat een gevolg was van de revaluatie — 810 miljoen beliep, tegenover een totaal tekort op de betalingsbalans van 329 miljoen, werd vooral veroorzaakt door de opnemings van guldens bij het Internationale Monetair Fonds door het Verenigd Koninkrijk en enkele andere landen.

Een overzicht van de ontwikkeling van de betalingsbalans van 1958 af wordt gegeven in tabel I-2. Zoals uit deze tabel blijkt, sluit de lopende rekening over het eerste halfjaar 1962 op transactiebasis met een tekort van ongeveer 300 miljoen. In het tweede halfjaar verloopt de ontwikkeling van de lopende

rekening van de betalingsbalans over het algemeen gunstiger dan in het eerste halfjaar. Over het gehele jaar 1962 wordt,

zoals hiervoor vermeld, een overschot op lopende rekening verwacht van 400 miljoen.

Tabel I-2

De betalingsbalans¹⁾

	1958	1959	1960	1961	1962 1e halfjaar
Lopende rekening (transactiebasis)	1 533	1 783	1 200	520	—300
Lopende rekening (kasbasis)	1 661	1 609	1 308	727	—142
Kapitaalrekening:					
particulier kapitaal	806	—544	— 59	—580	+213
overheidskapitaal	—564	—449	—251	—476	—164
	242	—993	—310	—1 056	+ 49
Totaal betalingsbalansoverschot of -tekort	1 903	616	998	—329	— 93
Internationaal Monetair Fonds en geconsolideerde vorderingen voortgekomen uit betalingsakkoor- den	—256	—258	116	—481	+ 62
Vermeerdering of vermindering van de goud- en deviezenvoorraad van:					
De Nederlandsche Bank	1 595	—497	1 514	—199	275
deviezenbanken	52	855	—400	—611	—306
	1 647	358	1 114	—810	— 31

¹⁾ Waar niet anders is aangegeven zijn de in de miljoenennota en de bijlagen vermelde bedragen uitgedrukt in miljoenen guildens.

Conjunctuurpolitieke maatregelen

Naast het financiële beleid (uitgaven en belastingen) heeft de Regering gebruik gemaakt van andere beleidsinstrumenten, welke haar in staat stellen een matigende invloed op de conjunctuur uit te oefenen. Het accent lag daarbij op de monetair politiek (binding van liquiditeiten door de overheid, beperking van de kredietverlening door het bankwezen), het loonbeleid, het prijsbeleid en het beleid ten aanzien van de investeringen (beperking van de fiscale faciliteiten en het goedkeuringsbeleid in de bouwnijverheid).

In de afgelopen jaren is een anticyclisch monetair beleid gevoerd. Het Rijk en de lagere overheid onttrokken onder meer door leningoperaties op de kapitaalmarkt in 1961 per saldo 500 miljoen aan de circulatie. In 1959 en 1960 werd door de overheid op deze wijze voor onderscheidenlijk 1100 en 1300 miljoen aan liquiditeiten vernietigd. Bij de beoordeling van de teruggang in 1961 dient in aanmerking te worden genomen, dat de kapitaalmarkt in dat jaar voor buitenlandse emissies werd opengesteld, waardoor circa 540 miljoen aan deze markt werd onttrokken. Ook overigens deden zich wijzigingen in het buitenlandse betalingsverkeer voor, waardoor de toevloed van liquiditeiten uit dien hoofde ten opzichte van 1960 belangrijk daalde. Geleidelijk heeft zich een situatie ontwikkeld, waarin niet meer van overliquiditeit kan worden gesproken en waarin van andere monetair instrumenten een in toenemende mate effectief gebruik kan worden gemaakt. In het lopende jaar, waarin in het bijzonder door de ontwikkeling van het buitenlandse betalingsverkeer de toeneming van de liquiditeiten-massa beperkt bleef, treden de gewijzigde omstandigheden duidelijker in het licht. Zij komen onder meer tot uiting in enige verkrapping op de kapitaalmarkt, waar de rentevoet een lichte stijging te zien heeft gegeven.

In juli van het vorige jaar heeft de Nederlandsche Bank met de handelsbanken en de landbouwkredietbanken overeenstemming bereikt over maatregelen tegen een te ver gaande kredietuitbreiding. Deze maatregelen werden begin 1962 verscherpt. De toelaatbaar geachte kredietuitbreiding is toen beperkt van één tot een half percent per maand.

Ter ondersteuning van haar op kredietbeperking gerichte politiek heeft de directie van de Nederlandsche Bank in april j.l. de rentetarieven van de bank met een half percent verhoogd, waardoor het officiële disconto — dat sinds 16 november 1959 3½ pct. bedroeg — op 4 pct. werd gebracht.

De stijging van de lonen is belangrijk uitgegaan boven de

groei van de arbeidsproductiviteit. De produktie per werknemer in de industrie is van 1959 tot 1961 met 9½ pct. gestegen, terwijl het verdiende bruto weekloon van volwassen mannelijke werknemers in de nijverheid in die periode steeg met circa 17½ pct. De Regering heeft in november 1961, in overleg met vertegenwoordigers van werkgevers- en werknemersorganisaties, richtlijnen vastgesteld — in maart 1962 van een aanvulling voorzien — waarop wijzigingen van collectieve arbeidsovereenkomsten in 1962 dienen te worden gebaseerd. Deze richtlijnen — waarbij loonsverhogingen niet alleen afhankelijk zijn gesteld van de produktiviteitstrend in de desbetreffende bedrijfstak, maar ook van de landelijke produktiviteitsstijging in 1962 — beoogden een matiging van de loonontwikkeling. Voorts werd bepaald dat de looncompensatie voor de per 1 september 1962 ingevoerde huurverhoging ten laste van de ondernemingen zal worden gebracht.

Het prijsstabilisatiebeleid werd gedurende het afgelopen jaar voortgezet. Met het oog op de doorwerking in de consumentenprijzen van onder meer de verlaging van de invoerrechten overeenkomstig het verdrag inzake de Europese Economische Gemeenschap werden door de Minister van Economische Zaken geen hogere nominale winstmarges toegelaten dan de in 1958 geldende.

De invloed van de vermindering van de fiscale investeringsfaciliteiten in 1960 is geleidelijk toegenomen. Voorts onder vinden de investeringen de invloed van het monetair beleid, dat gericht is op het krap houden van de financieringsmiddelen.

Met het oog op de sterk toegenomen vraag naar bouwwerken tegenover een slechts geringe mogelijkheid tot produktieuitbreiding in de bouwnijverheid bleef regulering door middel van de afgifte van rijksgoedkeuringen noodzakelijk. Het goedkeuringsbeleid moest allengs worden verscherpt ten einde een verdere toeneming van het onderhanden werk en verlenging van de levertijden — symptomen van spanningen tussen vraag en aanbod, welke een ongunstige invloed hebben op de bouwkosten — te voorkomen.

Ten einde de conjuncturele spanningen te matigen, beperkte de Regering in augustus 1961 nogmaals de mogelijkheden van het kopen op afbetaling.

Vooruitzichten voor 1963

Het beeld voor 1963 wordt in belangrijke mate beheerst door de binnenlandse investeringen, de consumptie — mede bepaald door de ontwikkeling van de lonen — en het conjunc-

tuurverloop in het buitenland. In de Westeuropese landen tekent zich een voortzetting van de huidige expansie af. Ten aanzien van de conjunctuur in de Verenigde Staten van Amerika bestaat geen duidelijk inzicht.

De volumestijging van het bruto nationale produkt in 1963 wordt geraamd op 4 pct. De groei van het volume van de binnenlandse investeringen in vaste bedrijfsactiva zal naar wordt verwacht beperkt blijven tot 2 pct. Het accent bij het accres van de binnenlandse bestedingen valt op de consumptie, mede ten gevolge van een relatief grotere toeneming van het looninkomen vergeleken met die van het overige inkomen. De verlaging van de loon- en de inkomstenbelasting zal een geringere invloed uitoefenen¹⁾. Door enige prijsstijging zal de toeneming per saldo beperkt blijven tot 4 pct. Gerekend is met een accres van het volume van de overheidsconsumptie met 2 pct. en een toeneming van de investeringen van de overheid in 1963 met circa 5½ pct. Het totaal van de nationale bestedingen zal naar volume gemeten een stijging vertonen van 3½ pct. tegen 3 pct. in 1962. De belangrijke toeneming van de beroepsbevolking, verband houdende met de naoorlogse geboortegolf, alsmede de verwachting, dat de emigratie evenals in 1962 bij de immigratie zal achterblijven, doen veronderstellen dat de spanning op de arbeidsmarkt enigermate zal afnemen.

Rekening houdend met de ontwikkeling van de buitenlandse vraag en van de binnenlandse bestedingen kan een stijging van het volume van de export van goederen worden verwacht van 7 pct. Het accres van het volume van de invoer van goederen wordt bij normale voorraadvorming geraamd op 6 pct. Het saldo van de lopende rekening van de betalingsbalans zal, mede rekening houdende met de ontwikkeling van de dienstenbalans, in 1963 bij een vrijwel ongewijzigde ruilvoet oplopen tot circa 650 miljoen.

Over de jaren 1961 tot en met 1963 zal het overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans naar verwachting dus gemiddeld circa 500 miljoen per jaar bedragen. Hoewel dit niet zonder meer laag kan worden genoemd, dient in het oog te worden gehouden dat een dergelijk overschot, gezien ook de structurele behoefte van ons land aan kapitaalexport, op langere termijn waarschijnlijk onvoldoende zal blijken te zijn.

De vooruitzichten voor 1963 doen tot de conclusie neigen, dat een overbesteding in dat jaar kan worden voorkomen indien het beleid tot matiging van de toeneming der bestedingen, zowel van de particuliere sector als van de overheid, wordt voortgezet. Dit houdt in dat mede ten aanzien van de ontwikkeling van de lonen waakzaamheid geboden blijft, opdat — behalve achteruitgang van de Nederlandse concurrentiepositie met de daaruit op den duur voortvloeiende ongunstige gevolgen voor de betalingsbalans en de werkgelegenheid — wordt voorkomen dat reeds op korte termijn de bestedingen de reële produktiemogelijkheden overschrijden. Ook voor de overheid geldt de eis, dat de verruiming van haar bestedingen afgesteld blijft op de verwachte economische ontwikkeling in 1963. Wat de centrale overheid betreft, wordt verwezen naar de hierna opgenomen beschouwingen over de ontwerp-rijksbegroting 1963.

§ 2. Hoofdpijnen van het financiële beleid

Algemeen

De Regering streeft ernaar de structurele groei van onze volkshuishouding te bevorderen en conjuncturele fluctuaties zoveel mogelijk te matigen. De hoogconjunctuur, die reeds enkele jaren het economische leven in Nederland beheerst, maakt het wenselijk, het tot nu gevoerde beleid ten aanzien van de overheidsfinanciën in het nieuwe begrotingsjaar voort te zetten. In de regeringsverklaring van mei 1959 en in de miljoenennota's 1961 en 1962 is dit beleid toegelicht. In hoofdpijnen komt dit op het volgende neer.

Prioriteiten

De toeneming van de uitgaven van het Rijk en de verlaging van de belastingtarieven mogen tezamen een bedrag in beslag nemen gelijk aan een percentage van de rijksmiddelen, dat is gebaseerd op de trendmatige stijging van het nationale inkomen. Uitgaande van een stijging van de produktiviteit van 2 à 2½ pct. en een toeneming van de beroepsbevolking van 1½ à 2 pct. per jaar kan de trendmatige groei van het nationale inkomen worden gesteld op 4 pct. per jaar. Als gevolg van de progressie der belastingen komt jaarlijks een groter bedrag aan middelen voor het Rijk beschikbaar dan overeenkomt met een stijgingspercentage van 4. Globaal kan de progressiefactor worden gesteld op 1½. Mede in verband met haar belastingbeleid, in het bijzonder aangaande de loon- en de inkomstenbelasting, beoogt de Regering de toeneming van de rijksuitgaven relatief te doen achterblijven bij de structurele groei van het nationale inkomen, zodat een verlaging van de belastingdruk, verder gaande dan het wegwerken van de geleidelijke verzwaring uit hoofde van de progressie, mogelijk wordt. Ook uit conjuncturele overwegingen blijft een relatieve daling van het peil van de rijksuitgaven gewenst.

Het verwezenlijken van de specifieke beleidsdoelen van de Regering dient binnen het aldus op grond van structurele en conjuncturele overwegingen gelimiteerde uitgavenpeil te geschieden. Het volgen van de trendmatige ontwikkeling van het nationale inkomen betekent dat de rijksbegroting (uitgaven en belastingen tezamen) — naast andere beleidsinstrumenten als de monetaire politiek, het loon- en prijsbeleid en de investeringspolitiek — een bijdrage levert tot een matiging van de conjunctuur. Veel verder gaan dan dit „trend-beleid” brengt bezwaren met zich, gezien de grote behoefte aan collectieve voorzieningen. Deze behoefte loopt namelijk in sterke mate parallel met de ontwikkeling van de particuliere bestedingen en zal dientengevolge in een periode van hoogconjunctuur tot uitgavenverhogingen nopen. De uitgaven voor enkele collectieve voorzieningen worden door structurele factoren (onderwijs) of door internationale factoren (defensie) bepaald; deze beide categorieën van uitgaven stijgen thans sterker.

Bij de samenstelling van de ontwerp-begroting 1963 is in overeenstemming met het op de structurele groei van het nationale inkomen gebaseerde budgettaire beleid, waarbij derhalve conjuncturele mee- of tegenvallers in de middelen bij de vaststelling van de voor uitgavenverhoging c.q. belastingverlaging beschikbare ruimte buiten beschouwing moeten blijven, uitgegaan van een toelaatbare stijging van de in dit opzicht relevante uitgaven met 300 miljoen. In hoofdstuk II, § 1 van deze nota wordt de ontwerp-begroting 1963 aan deze norm getoetst.

Gedurende de zittingsperiode van het huidige Kabinet zijn de rijksuitgaven, zoals blijkt uit tabel II-3, gestegen van 8052 miljoen in 1958 tot 11 672 miljoen in 1963, ofwel met 3620 miljoen. Het ter beoordeling van de structurele stijging relevante deel daarvan beliep in de genoemde periode nominaal 2354 miljoen²⁾ ofwel circa 5½ pct. per jaar, tegenover een gemiddelde nominale stijging van het nationale inkomen met ruim 7 pct. per jaar. Voor het vaststellen van de toeneming van het volume der rijksuitgaven dient de prijsstijging te worden geëlimineerd. Het is niet eenvoudig goede prijsindices voor de verschillende categorieën van overheidsuitgaven te berekenen. Gaat men ervan uit, dat voor het Rijk dezelfde prijsindex van toepassing is als die, welke voor het totaal van de nationale bestedingen geldt, namelijk gemiddeld 2 pct. per jaar, dan blijkt dat het volume van de relevante rijksuitgaven in de jaren 1958—1963 steeg met circa 3½ pct.

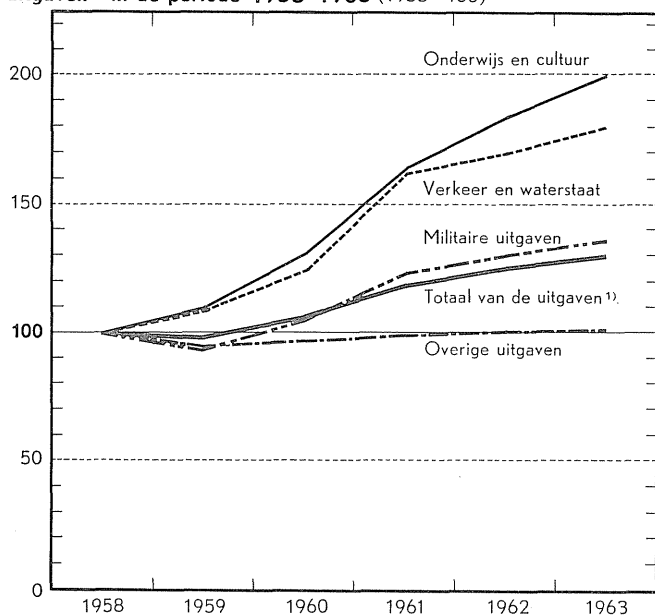
²⁾ In dit bedrag is niet begrepen een verhoging van de uitgaven met circa 300 miljoen onder meer tengevolge van de Financiële-Verhoudingswet 1960. Het betreft hier namelijk geen feitelijke verzwaring van de lasten van het Rijk, omdat tegenover deze verhoging van de uitgaven een vermeerdering van de ten bate van het Rijk komende belastingmiddelen staat met een ongeveer gelijk bedrag, voortvloeiende uit een verlaging van het aan het Gemeentefonds toekomende aandeelpercentage in de belastingmiddelen.

¹⁾ De stijging van de particuliere consumptie als gevolg van de recente verlaging van de loon- en de inkomstenbelasting zal in 1963 naar verwachting minder dan 1% bedragen.

per jaar en derhalve achterbleef bij de trendmatige stijging van het reële nationale inkomen, die 4 pct. per jaar bedraagt. De indruk bestaat dat in de bedoelde periode de toeneming van de prijsindex voor de overheid groter is geweest dan die voor de particuliere sector¹⁾. In dat geval ligt de stijging van het volume der rijksuitgaven derhalve nog beneden het genoemde percentage van 3½. Bij een trendmatige ontwikkeling van het nationale inkomen ad 4 pct. per jaar stijgen de middelen, uit hoofde van de progressie der belastingtarieven, jaarlijks met circa 1½ x 4 pct. of ruim 5 pct. Gemiddeld is hiervan 1½ pct. per jaar gebezigd voor autonome verlaging van de belastingen. Het restant van de ruimte ad 3½ pct. is, zoals hiervoor werd uiteengezet, aangewend voor een stijging van het volume der rijksuitgaven.

Vergelijking van de stijging van de totale nominale rijksuitgaven ad circa 5½ pct. per jaar met die van de uitgaven voor de verschillende onderwerpen van staatszorg afzonderlijk, leert dat enkele van die onderwerpen een meer dan evenredig deel van de voor uitgavenverhoging beschikbare middelen vragen. Zo zijn in de periode 1958—1963 de militaire uitgaven met gemiddeld 6½ pct. per jaar gestegen, de onderwijsuitgaven met 15 pct.²⁾ en de uitgaven voor verkeer en waterstaat met 12½ pct., waartegenover de stijging van andere uitgaven relatief achterbleef. In het bijzonder de uitgaven voor onderwijs

De toeneming van de uitgaven voor enkele belangrijke onderwerpen van staatszorg vergeleken met de stijging van het totaal van de uitgaven¹⁾ in de periode 1958—1963 (1958=100)

¹⁾ Na eliminering van de posten 1 t/m 11 van tabel II-3.

blijken een groot aandeel in de stijging van de rijksuitgaven te hebben gehad. Het Kabinet achtte dit, gelet op onder meer de feitelijke groei van de aantallen studenten, verantwoord. Prognoses van deze aantallen zijn vastgelegd in het gezamenlijke rapport van de Commissie spreiding hoger onderwijs en de Commissie spreiding technisch hoger onderwijs. De daarin voor 1970 verwachte aantallen zullen, naar het zich thans laat aanzien, reeds in 1965/'66 worden bereikt. Bij de beoordeling van de uitgaven voor verkeer en waterstaat moest rekening worden gehouden met een sterke groei van het wegverkeer en het internationale wegtransport, dat mede wordt gestimuleerd door de voortschrijdende integratie van West-

¹⁾ Dit probleem doet zich met name voor in een periode van stijging van de produktiviteit. De prijzen, die de basis zijn voor het prijsindexcijfer voor de particuliere sector, worden beïnvloed door de toeneming van de arbeidsproduktiviteit. Met betrekking tot de overheid wordt geen rekening gehouden met eventuele toeneming van de produktiviteit, zodat de stijging van lonen en salarissen van overheidsdienaren bij de bepaling van het prijsindexcijfer voor de overheidssector geheel als prijsstijging wordt beschouwd.

²⁾ Ongeacht de uitgaven, bedoeld in noot 2 op blz. 6.

Europa, die hoge eisen stelt met betrekking tot de voorzieningen op het terrein van de communicatie.

Aannemende dat een nieuw kabinet het huidige structurele beleid zal wensen te continueren kan reeds nu worden gesteld, dat enkele onderwerpen van staatszorg ook in de naaste toekomst een meer dan evenredig deel van het accres van de beschikbare middelen zullen vergen. Dientengevolge zal, wil daarnaast ruimte worden gelaten ten behoeve van een reële daling van de belastingdruk, moeten worden voortgegaan met een zorgvuldig en waar mogelijk op verlaging van de uitgaven gericht beleid onder meer ten aanzien van de prijssubsidies. De voor uitgavenverhoging en belastingverlaging trendmatig beschikbaar komende ruimte in de middelen zal in de periode 1964 tot en met 1967 — wederom uitgaande van een structurele toeneming van het reële nationale inkomen met 4 pct. per jaar — gemiddeld circa 600 miljoen per jaar bedragen. Ten aanzien van een verdere detaillering met betrekking tot de wijze waarop dit bedrag ware aan te wenden, wil het Kabinet, naast hetgeen in het voorgaande over enkele bestedingen is opgemerkt, slechts zeggen dat, naar zijn mening, ook in de komende periode een deel dient te worden gebruikt voor verlaging van de loon- en de inkomstenbelasting.

Het fiscale beleid

Tijdens de zittingsperiode van het Kabinet zijn in het kader van het door de staatssecretaris en de ondergetekende op het terrein van de belastingen gevoerde beleid een groot aantal maatregelen tot stand gekomen, waarvan verschillende belastingverlagingen inhielden en waarbij verscheidene knelpunten zijn weggenomen. Nu deze zittingsperiode in het komende jaar ten einde loopt, wil de ondergetekende een kort overzicht geven van de belangrijkste van die maatregelen.

In het streven van het Kabinet het aantal fiscale maatregelen van tijdelijke aard — die veelal tot een toestand van onzekerheid leiden — zoveel mogelijk te beperken, zijn maatregelen van deze aard vrijwel alle vervallen verklaard of definitief gemaakt. Hierdoor is een zuiverder toestand geschapen.

De belangrijkste verlaging was die van de inkomstenbelasting en de loonbelasting op 1 juli 1962; deze hield mede een verhoging in van het belastingvrije minimum (voor gehuwden van f 2100 op f 2700 per jaar).

Een van de sterk naar voren gekomen desiderata op het terrein van deze belastingen had betrekking op het inkomstenbelastingtarief voor ongehuwden. Ook in de regeringsverklaring, uitgesproken bij het optreden van het Kabinet op 26 mei 1959, is daaraan aandacht besteed. Een verlaging van dit tarief is op 1 januari 1960 geëffectueerd. Met ingang van 1 januari 1962 is op het gebied van de inkomsten- en de loonbelasting een fiscale voorziening getroffen ten gunste van de werkende gehuwde vrouw, welke een tariefsreductie inhoudt wanneer de vrouw arbeid verricht buiten de gezinshuishouding.

Het tarief van de vermogensbelasting is per dezelfde datum teruggebracht van 6 ‰ op 5 ‰. Met ingang van 1 januari 1963 zal het tarief van de vennootschapsbelasting twee punten beneden het thans geldende peil komen te liggen. In de sfeer van de verbruiksbelastingen is op 1 juli 1962 de tabel van de onder het weeldetarief van de omzetbelasting vallende goederen belangrijk ingekrompen.

In het kader van het wegnemen van knelpunten voor de economische groei — een van de in de regeringsverklaring genoemde punten van fiscaal beleid — is een regeling tot stand gekomen, die fusies van vennootschappen op aandelen vergemakkelijkt door onder meer toe te staan dat de winst uit aanmerkelijk belang daarbij niet dadelijk wordt belast doch wordt doorgeschoven.

De herziening van de belastingwetgeving, die erop is gericht het juridische kled en waar dit gewenst is ook de materiële inhoud van de gehele Nederlandse belastingwetgeving te vernieuwen, is in de zittingsperiode van dit Kabinet belangrijk voortgeschreden en zij nadert binnen afzienbare tijd haar voltooiing.

Op 28 augustus 1959 kwam de Algemene wet inzake de rijksbelastingen tot stand, die op 1 oktober a.s. voor een zeer

groot deel in werking zal treden. Op het terrein van de directe belastingen zijn in het kader van deze algemene herziening bij de Tweede Kamer wetsontwerpen ingediend inzake de vennootschapsbelasting en de dividendbelasting. Voor de wetsontwerpen inzake de inkomstenbelasting, de loonbelasting, de vermogensbelasting, de vennootschapsbelasting en de dividendbelasting heeft de Tweede Kamer de voorlopige verslagen inmiddels vastgesteld. De vele en omvangrijke werkzaamheden die de parlementaire behandeling van deze belangrijke onderdelen van de belastingwetgeving vereisen, brengen noodzakelijkerwijs mede, dat deze behandeling zich over een lange tijdsduur uitstrekt. Niettemin mag worden gehoopt, dat nog tijdens de zittingsperiode van dit Kabinet de mondelinge behandeling in de Tweede Kamer zal kunnen plaats vinden. Het tot stand komen van deze wetten betekent dat de algemene herziening op een gering gedeelte na tot een einde zal zijn gebracht.

Op het gebied van de douane en de accijnzen kwam op 26 januari 1961 een nieuwe Algemene wet tot stand. Geleidelijk zijn daarna ook de noodzakelijke uitvoeringsregelingen tot stand gebracht en het geheel zal op 1 oktober 1962 in werking treden. Daardoor zal het zeer verouderde Nederlandse douanerecht volledig zijn vernieuwd. Met betrekking tot de accijnzen zijn de ontwerpen voor een nieuwe Alcoholwet en voor een nieuwe Bierwet bij de Tweede Kamer ingediend. Zoals de staatssecretaris heeft medegedeeld bij de mondelinge behandeling in de Eerste Kamer van het ontwerp Invoeringswet Douanewetgeving bestaat het vertrouwen dat de andere nieuwe accijnswetten in dit zittingsjaar zullen volgen.

De aan de belastingpolitiek gewijde passage van de regeringsverklaring noemde als een van de belangrijkste doeleinden van het fiscale beleid een verlichting van de zware belastingdruk. Beoordeelt men thans de resultaten van dit beleid aan de hand van cijfers en wel van de percentages, die de totale belastingbaten uitmaken van het netto nationale inkomen tegen marktprijzen, zoals deze zijn weergegeven in tabel V-2, dan kan — ondanks de vorengenoemde verlichtingen — niet worden gesteld, dat deze doelstelling kwantitatief gezien is bereikt. Het percentage was 25,3 in 1959; het steeg eerst tot 26,2 in 1961. Het daalt weer tot 25,8 in 1962 en tot 25,2 in 1963.

Een tweetal tegenwerkende factoren heeft een verdere verlaging in deze periode in de weg gestaan. In de eerste plaats dient te worden bedacht dat het hier bedoelde belastingbeleid een structureel beleid is. Op kortere termijn zullen echter, naast structurele doelstellingen, meestal ook conjuncturele gezichtspunten hun stempel op de te nemen beslissingen zetten. Van groot belang is nu, dat ons land gedurende de gehele zittingsperiode van dit Kabinet een hoogconjunctuur heeft mogen doormaken. Deze noopte tot verschillende maatregelen op fiscaal gebied, die alle leidden tot verhoging c.q. handhaving van de belastingdruk. Zij betreffen in de eerste plaats de beperking van de vervroegde afschrijving en de investeringsaftrek op 29 april 1960. Voorts bracht de conjuncturele situatie met zich mede, dat de invoering van de verlaging van de inkomstenbelasting en de loonbelasting, die onder andere omstandigheden op 1 januari 1961 had kunnen geschieden, is uitgesteld tot 1 juli 1962. Om dezelfde reden is de verlaging van de vennootschapsbelasting niet op 1 januari 1961 tot stand gekomen doch zal zij pas op 1 januari 1963 van kracht worden.

Men kan het ook anders formuleren en zeggen, dat de tijd eenvoudig te kort is geweest; zulk een beleid moet, wil het kwantitatief voldoende vruchten dragen, over een langere periode worden voortgezet.

De tweede bijzondere factor die hier vermelding verdient, houdt verband met de rijksuitgaven. De mogelijkheden van een structurele belastingverlichting worden primair bepaald door de mate waarin de uitgaven binnen de eerder in deze paragraaf besproken norm kunnen worden gehouden. Zoals in de miljoenennota 1962 is toegelicht, is het niet mogelijk gebleken de buitengewone verhoging van de defensieuitgaven, die voortvloeide uit het wegvallen van de Amerikaanse hulp, binnen de norm te compenseren en moest hiervoor additionele dekking worden gevonden in de fiscale sfeer. Hiertoe werd een

bijzonder invoerrecht op minerale oliën (andere dan benzine) ingevoerd en de verlaging van de vennootschapsbelasting van vier tot twee punten teruggebracht.

Bij een beoordeling van het percentage van de belastingdruk in 1963 van 25,2 dient bij het licht van het vorenstaande allereerst te worden bedacht dat dit ten dele is beïnvloed door fiscaal-conjuncturele maatregelen, met name de beperking van de investeringsfaciliteiten. Zonder deze maatregelen zou dit percentage rond 25 bedragen. Daarnaast moet in aanmerking worden genomen, dat door de werking van de progressie de belastingopbrengsten in de hoogconjunctuur de neiging hebben sterker op te lopen dan gemiddeld het geval is. Daar staat evenwel tegenover, dat in de meest recente jaren een verschuiving heeft plaats gevonden van niet-looninkomen naar looninkomen, die een duidelijk remmende invloed heeft gehad op de stijging van de belastingopbrengsten.

Is het door vorengenoemde factoren niet mogelijk geweest met het streven naar vermindering van de totale belastingdruk tot voldoende resultaten te komen, toch is de ondergetekende van mening dat het streven naar relatieve verlaging van de rijksuitgaven, zoals dit door het Kabinet is ontwikkeld en tot uitvoering gebracht, de voorwaarde schept om tot structurele belastingverlagingen te komen. In de slotbeschouwing wordt deze politiek nog eens toegelicht. Zij heeft de mogelijkheid geschapen bij de verdeling van de door de trendmatige groei van het nationale inkomen beschikbaar komende ruimte belastingverlagingen naast uitgavenverhogingen de hun toekomstende plaats te geven. Allereerst wordt daarmede het gevaar vermeden, dat de geleidelijk toenemende belastingdruk, die uit de progressiewerking voortvloeit, min of meer stilzwijgend in het uitgavenaccres wordt geabsorbeerd. Hetzelfde is het geval met meer dan normale belastinginkomsten uit anderen hoofde. Doch daarenboven wordt, door de verlagingen verder te doen strekken dan een wegnemen van de invloed van de progressie, de grondslag gelegd voor het inbouwen van een structurele belastingverlichting.

Voor de toekomstige ontwikkeling van de belastingdruk kan ook van belang zijn hetgeen in de slotbeschouwing van deze nota is aangeduid als het vraagstuk van een eventuele bijstelling van het structurele grondpatroon van de overheidsfinanciën. In de afgelopen jaren zijn op het gebied van de voorziening in essentiële collectieve behoeften — zoals onderwijs en infrastructuur — belangrijke vorderingen gemaakt. Het Kabinet wil dit beleid voortzetten, doch staat tevens op het standpunt dat, indien en voor zover in het verband van het in de slotbeschouwing behandelde vraagstuk te eniger tijd ruimte aanwezig mocht blijken te zijn, aan belastingverlaging een belangrijke plaats dient te worden toegekend. Zulk een verlaging zou dan leiden tot een gewijzigde financiering van de rijksbegroting in dier voege, dat — tot het bedrag van bedoelde verlaging — meer dan thans van leningen en minder van belastingmiddelen gebruik wordt gemaakt.

Bij het voeren van belastingpolitiek dient wel in het oog te worden gehouden dat invoering van belastingverlagingen slechts dan verantwoord is indien daarbij ook factoren van conjuncturele aard in aanmerking worden genomen. In een hedendaags op matiging van de conjunctuurschommelingen gericht beleid mag het instrument dat de overheid daartoe in de belastingheffing bezit niet terzijde worden gelaten. Wel meent de Regering, zoals de staatssecretaris en de ondergetekende reeds bij verschillende gelegenheden hebben uiteengezet, dat zij zich vanwege de daaraan verbonden bezwaren daarbij beperkingen moet opleggen. Zij ziet de mogelijkheden vooral in een — gelimiteerd — verschuiven in de tijd van de invoeringsdata van belastingverlagingen die uit een structureel oogpunt geboden zijn. Deze verschuiving is naar twee richtingen mogelijk. In het kader van dit beleid is in de hoogconjunctuur de invoering van de verlaging van de loon- en de inkomstenbelasting uitgesteld. Het behoeft geen betoog, dat een conjuncturele situatie die contrasteert met die, welke aanleiding tot dit uitstel vormde — dus een teruggang — tot het vervroegd invoeren van een belastingverlaging kan voeren.

De druk met name van de inkomsten- en de loonbelasting

is ook na de verlaging van 1 juli 1962 nog te zwaar. Niet alleen is het tarief over de gehele lijn genomen zeer zwaar, maar vooral ook het verloop van de tariefslijn vraagt om een herziening, een herziening die niet dan met betrekkelijk grote budgettaire offers tot stand kan komen. De in de met 1963 eindigende periode van vier jaren beschikbare ruimte voor belastingverlagingen is reeds in beslag genomen door maatregelen die voor het belangrijkste deel reeds tot stand zijn gekomen, voor een ander deel in voorbereiding zijn. In de volgende jaren zal er weer ruimte komen voor belastingverlagingen; aan de orde van grootte van de ruimte voor belastingverlaging en uitgavenverhogingen werd onder het hoofd „Prioriteiten” in deze paragraaf reeds aandacht geschonken.

Welke ook overigens de wenselijkheid van een belastingverlaging en de structurele mogelijkheden daartoe mogen zijn, bij de bestaande hoogconjunctuur zal daarvan geen sprake kunnen zijn. Het komt de ondergetekende onder deze omstandigheden niet opportuun voor zich uit te laten over het beleid dat zal worden gevoerd bij een duidelijke wijziging van de conjunctuur, al zullen uiteraard de vorenstaande gezichtspunten daarbij in aanmerking worden genomen.

Het monetaire beleid

In de vorige paragraaf zijn de zich wijzigende omstandigheden ten aanzien van de liquiditeitspositie en de kapitaalmarkt geschetst. De huidige omstandigheden vereisen niet zozeer een verdere verkrapping als wel een handhaven van de thans bestaande liquiditeitsquote, hetgeen wijst in de richting van een neutrale financiering door de overheid. Dit beleid moet overigens flexibel blijven ten einde het snel aan de ontwikkeling te kunnen aanpassen.

De bouwnijverheid, de woningbouw en de huursubsidies

Sedert 1960 heeft de bouwnijverheid zich gekenmerkt door een toenemende discrepantie tussen bouwbehoefte en bouwcapaciteit. De vraag naar bouwwerken nam sterk toe onder meer als gevolg van de met de hoogconjunctuur gepaard gaande toenemende investeringsneiging en de betrekkelijk ruime kapitaalmarkt. De groei van de bouwcapaciteit heeft zich niet voortgezet. De bouwcapaciteit is namelijk het laatste jaar sterk ten ongunste beïnvloed door de medio 1961 ingevoerde werktijdverkorting. Het relatief hoge aantal onwerkbaar uren ten gevolge van het ongunstige weer heeft eveneens een ongunstige invloed op de produktie uitgeoefend. Een en ander heeft zijn repercussies op het goedkeuringsbeleid.

Ondanks de conjuncturele spanningen is het woningbouwprogramma, gezien de noodzaak aan de woningschaarste zo spoedig mogelijk een eind te maken, sinds 1960 belangrijk toegenomen. De in de begroting 1963 opgenomen ramingen voor de subsidiëring van de woningbouw door woningbouwcorporaties en gemeenten op voet van de Woningwet en van de bouw van woningen door particulieren worden in hoofdzaak bepaald door het vóór 1963 gevoerde beleid. Vooral in de exploitatiebijdragen voor de woningwetbouw zit een sterke stijging, omdat deze jaarlijkse bijdragen voor de eerste maal een jaar na het gereedkomen van de woningen worden betaald. Bij het opstellen van de raming voor de bedoelde bijdragen is rekening gehouden met de invloed van de huurverhoging per 1 september 1962. De daarop betrekking hebbende begrotingspost is als gevolg van de huurverhoging 22 miljoen lager gesteld dan anders het geval zou zijn geweest.

De huurverhoging verlaagt ook de subsidienormen voor de particuliere woningexploitatie. Met name de jaarlijkse bijdrage voor de huurwoningen en de premie voor de koopwoningen zijn verlaagd. De raming voor de uitkeringen ingevolge de Premie- en bijdragebesluiten woningbouw en het Besluit bevordering eigen-woningbezit kon als gevolg van de huurverhoging 8 miljoen lager worden gesteld.

Het aantal op basis van de Woningwet te subsidiëren woningen zal op 40 000 worden gesteld. Gelet op de ontwikkeling van de ongesubsidieerde sector, waarin woningen tot stand komen, waarvan de bouwkosten ongeveer gelijk zijn aan die van woningen in de premiesector, is het beleid ter zake van de totale omvang van de gesubsidieerde sector gericht op een

vermindering daarvan. Deze vermindering zou zich dan in het bijzonder in de sector van de te premieren koopwoningen moeten voltrekken. In het raam van dit streven wordt erover gedacht, in de ongesubsidieerde sector faciliteiten te verstrekken ten behoeve van een deel van het eigen woningbezit. Ter zake van laatstbedoeld denkbeeld kon het advies van de Voorlopige Raad voor de Volkshuisvesting niet tijdig worden verkregen. In afwachting daarvan is de totale omvang van de gesubsidieerde sector op 65 000 woningen gehandhaafd.

De landbouwsubsidies

De begroting van het Landbouw-Egalisatiefonds voor 1963 wijkt belangrijk af van die voor 1962. Dit is niet in de eerste plaats een gevolg van een verlaging van de subsidies, maar van het aanzienlijke overschot op de heffingen, die krachtens de desbetreffende op 30 juli 1962 in werking getreden verordeningen van de Europese Economische Gemeenschap op de import van granen worden gelegd. In de ontwerp-begroting 1963 is hiervoor een bedrag van 98 miljoen geraamd.

Nieuwe elementen hierin, vergeleken met het tot nu toe door Nederland autonoom toegepaste systeem van zogenaamde egalisatieheffingen, zijn een heffing op tarwe en voorts een beperking van de restituties bij de uitvoer van eieren, slachtpluimvee en varkensvlees. De heffing op tarwe treedt, als middel om de garantieprijs voor de boer te realiseren, in de plaats van het systeem van de verplichte bijmenging; de beperking van de restituties betreft het nalaten van restitutie bij export naar E.E.G.-landen met een hoger prijspeil voor granen dan Nederland.

Het is te verwachten, dat ook de zuivelsector eerlang onder de werking van het heffingenstelsel zal worden gebracht en dat de Regering bij haar beleid op dit punt in belangrijke mate zal zijn gebonden door de besluiten van de E.E.G. In de begroting 1963 kan daarmee nog geen rekening worden gehouden. Inmiddels zet de Regering haar valorisatiebeleid ten aanzien van de zuivelprodukten voort.

Voor de vergelijking van de gespecificeerde ramingen van het Landbouw-Egalisatiefonds voor 1962 en 1963 wordt verwezen naar tabel IV-10 op blz. 27 van deze nota.

De defensieuitgaven

Zoals is medegedeeld in de miljoenennota 1961 (bladzijde 8, linkerkolom) was het defensieplafond voor elk van de jaren 1961, 1962 en 1963 gesteld op 1850 miljoen, verhoogd met de gevolgen van de salaris- en pensioenmaatregelen na 31 december 1959.

De verhoogde paraatheid in verband met de „Berlijnscrisis” alsmede de versterkte verdediging van Nieuw-Guinea hebben de Regering doen besluiten het defensieplafond te verhogen. Bij nota van wijzigingen, ingezonden bij de brief van de Minister van Defensie d.d. 21 november 1961 aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal, is, vooruitlopende op een nadere beslissing omtrent een verhoging van het defensieplafond, in de begroting 1962 25 miljoen meer opgenomen. De Regering heeft daarna (medio 1962) besloten dit laatste bedrag voor geheel 1962 op 52 miljoen te brengen en het defensieplafond voor 1963 met 52 miljoen te verhogen tot 1902 miljoen.

De boven het defensieplafond komende kosten van de algemene maatregelen inzake salarissen, pensioenen en dergelijke na 31 december 1959 van kracht geworden, zullen voor 1963 142,4 miljoen bedragen. Tezamen met het bedrag van de compensatie voor het wegvallen van de Amerikaanse hulp, waartoe het vorige jaar werd besloten (135 miljoen), komt het defensieplafond voor 1963 uit op 2179,4 miljoen. De begroting, waarin nog 8,5 miljoen is opgenomen voor de civiele verdediging, belooft in totaal 2187,9 miljoen.

Omdat uit in voorgaande jaren niet opgenomen gelden zal worden geput, worden voor 1963 de kasuitgaven voor defensie 45 miljoen hoger gesteld dan het in de begroting opgenomen bedrag.

De gevolgen voor de ontwerp-begroting 1963 van het volledig wegvallen van de defensie van Nieuw-Guinea zullen nog worden gezien.

II. Het begrotingsbeeld

§ 1. De begroting 1963 en haar financiering

De ontwerp-begroting

Het onderstaande overzicht geeft een samenvatting van de ontwerp-begroting 1963.

Tabel II-1

Begrotingsbeeld 1963

Omschrijving	Ontwerp-begroting 1963
Gewone Dienst	
Uitgaven	9 486
Middelen	10 359
Saldo	+ 873
Buitengewone Dienst	
Uitgaven	2 141
Middelen	374
Saldo	— 1 767
Gehele Dienst	
Uitgaven	11 627
Middelen	10 733
Saldo ontwerp-begroting	— 894
Vershil tussen de kasuitgaven en de begroting van Defensie	45
Saldo ontwerp-begroting, rekening houdende met de kasuitgaven voor defensie	— 939

Bij de opstelling van het bovenstaande begrotingsbeeld en bij de hierna volgende vergelijking van de uitgaven in 1963 met die in 1962 is geen rekening gehouden met een aantal activiteiten waarvan de wettelijke regeling nog niet het eindstadium heeft bereikt, zoals de premiëring van de kerkenbouw, de wegen-financiering, de uitbreiding van het 10-jarenplan voor Suriname en de exploitatie van het in het noorden des lands recentelijk ontdekte aardgas, alsmede met de Nederlands-Duitse verdragen van 8 april 1960, die in 1963 tot uitgaven kunnen leiden. Ten dele zullen deze activiteiten en de genoemde verdragen mede van invloed zijn op de middelen, zodat het begrotingssaldo niet in belangrijke mate door deze additionele posten zal worden beïnvloed.

In hoofdstuk VII B van de ontwerp-begroting 1963 is voor kosten, direct of indirect samenhangende met Nieuw-Guinea, een stelpost van 100 miljoen opgenomen. Deze stelpost is bestemd voor civiele uitgaven. Het is nog niet bekend in hoeverre dit bedrag nodig is. Op andere begrotingshoofdstukken is bij posten, die verband houden met Indonesië en Nieuw-Guinea, nog geen rekening gehouden met een wijziging ten opzichte van de toestand van medio 1962.

Normatieve beoordeling van de stijging van de uitgaven

Het totaal van de uitgaven van de ontwerp-begroting 1963 ¹⁾ ad 11.672 miljoen is 512 miljoen hoger dan dat van de oorspronkelijk ingediende begroting 1962 ad 11.160 miljoen. Bij de toetsing van dit accres aan de in hoofdstuk II, § 2 van deze nota besproken structurele stijgingsnorm ad 300 miljoen wor-

den dezelfde posten als vorig jaar buiten beschouwing gelaten, te weten de bruto aflossing op de gevestigde binnenlandse schuld, de sanering van de pensioenfondsen, de woningwetvoorschotten en de ontmuntingen.

Indien deze posten, alsmede de gevolgen van de salarismaatregelen, waartoe per 1 januari 1962 werd besloten, worden geëlimineerd, kan de volgende vergelijking worden gemaakt.

Tabel II-2

Vergelijking van de begrotingsuitgaven 1962—1963 in verband met het normatieve accres

Omschrijving	Oorspronkelijk ingediende begroting 1962	Ontwerp-begroting 1963
Totaal van de uitgaven	11 160	11 672 ¹⁾
waarvan niet-relevante uitgaven:		
Bruto aflossing gevestigde binnenlandse staatsschuld	441	456
Annuïteit sanering A.B.P. en Spoorwegpensioenfondsen	195	195
Woningwetvoorschotten	692	750
Ontmuntingen	14	7
	— 1 342	— 1 408
Totaal van de relevante uitgaven	9 818	10 264
waarvan:		
Gevolgen van de salarismaatregelen voor ambtenaren, waartoe per 1 januari 1962 werd besloten	200 ²⁾	352 ³⁾
	9 618	9 912
		9 618
Toeneming		294

¹⁾ Inclusief het verschil ad 45 miljoen tussen de kasuitgaven en de begroting van Defensie.

²⁾ Als stelpost in de oorspronkelijke begroting 1962 opgenomen; de werkelijke uitgaven zullen 266 miljoen belopen. Daarnaast zal 27 miljoen nodig zijn voor compensatie van de huurverhoging per 1-9-1962.

³⁾ Exclusief een bedrag van 80 miljoen wegens compensatie voor de huurverhoging per 1-9-1962, dat in de ontwerp-begroting 1963 is opgenomen.

In de miljoenennota 1962 (blz. 12, linkerkolom) is uiteengezet, waarom de voor dat jaar opgenomen stelpost ad 200 miljoen wegens verhoging van de salarissen van ambtenaren buiten beschouwing is gelaten bij de beantwoording van de vraag in hoeverre de ontwerp-begroting 1962 in vergelijking met de oorspronkelijke begroting 1961 voldeed aan de gestelde norm voor de aanvaardbare structurele stijging van de rijks-uitgaven. Om dezelfde redenen zijn bij de vorenstaande vergelijking de gevolgen voor 1962 en 1963 van de salarismaatregelen voor ambtenaren, waartoe in de eerste helft van dit jaar werd besloten, op het totaal van de relevante uitgavenramingen in mindering gebracht. Alsdan blijkt dat het uitgavenaccres in 1963 binnen de gestelde norm van 300 miljoen blijft, zodat de ontwerp-begroting 1963 aan de daaraan structureel te stellen eisen voldoet. Het bereiken van dit resultaat is vergemakkelijkt door het belangrijk kleiner worden van het nadelige saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds als gevolg van het invoeren van het E.E.G.-heffingstelsel en het teruglopen van de Nederlandse bijdrage aan het Ontwikkelingsfonds van de Europese Economische Gemeenschap — die zeer ongelijk over de jaren 1958—1962 was verdeeld — door het expireren in 1962 van de vijfjarige periode, waarvoor de Toepassingsovereenkomst was gesloten.

¹⁾ Inclusief het verschil ad 45 miljoen tussen de kasuitgaven en de begroting van Defensie.

De financiering

De begrotingsontwikkeling op kasbasis in 1963 is bepalend voor de grootte van het bedrag, tot hetwelk het komende jaar financieringsmiddelen nodig zullen zijn. Die ontwikkeling wordt, vooral als gevolg van overlopende posten, niet uitsluitend bepaald door de begroting 1963. In het algemeen zullen de kasuitgaven, vanwege de trendmatige stijging, enigermate bij het uitgavenpeil van de begroting ten achter blijven. Dit lijkt ook voor 1963 waarschijnlijk. Hetzelfde zal zich voordoen bij de middelen, mede omdat de ontvangsten aan vennootschapsbelasting in 1963 ten dele reeds de invloed ondergaan van de tariefsverlaging per 1 januari 1963, welke verlaging in de begrotingsraming niet tot uiting komt; deze is namelijk voor de vennootschapsbelasting op het boekjaar 1962 gebaseerd. Per saldo mag worden aangenomen, dat het te financieren tekort in dezelfde orde van grootte zal komen te liggen als het begrotingstekort, dus rond 940 miljoen.

Dit bedrag zal nauwelijks correctie behoeven voor de bepaling van het bedrag dat, monetair gezien, moet worden gefinancierd met aan het verkeer onttrokken middelen. De enige aanwijsbare hiertoe te elimineren post is de ontvangst aan aflossingen op geconsolideerde vorderingen uit hoofde van de liquidatie van de Europese Betalings Unie ad 10 miljoen.

De voor het Rijk in 1963 beschikbaar komende reserveringen op de voorinschrijfrekeningen zullen globaal in de orde van grootte van 600 miljoen komen te liggen. Het overige deel van het tekort zal op de open kapitaalmarkt moeten worden gedekt. Dit laatste beroep blijft beneden het bedrag, dat door de bruto aflossingen op de binnenlandse gevestigde staatsschuld (ongeveer 450 miljoen) aan de open kapitaalmarkt wordt toegevoerd.

§ 2. De begroting 1962 en haar financiering

De vermoedelijke uitkomsten

De oorspronkelijk ingediende begroting 1962 gaf een tekort op de Gehele Dienst te zien van 275 miljoen. Door enkele nota's van wijzigingen werd het nadelige saldo van de begroting met 36 miljoen verhoogd tot 311 miljoen.

De vermoedelijke uitkomsten wijken niet onbelangrijk af van de oorspronkelijke begroting. De uitgaven op de Gehele Dienst stijgen per saldo met 260 miljoen, terwijl de middelen per saldo met 609 miljoen dalen. De daling van de middelen wordt voor 523 miljoen veroorzaakt door lagere belastingontvangsten; voor rond 455 miljoen heeft zij betrekking op de vennootschapsbelasting en de inkomstenbelasting. De gestegen arbeidskosten drukken nl. zwaarder op de winsten dan vorig jaar werd verwacht. Daar staat tegenover een stijging van de opbrengst van de loonbelasting met rond 85 miljoen. De kostprijsverhogende belastingen geven een daling te zien met rond 125 miljoen.

De stijging van de uitgaven heeft voor circa 80 miljoen betrekking op een verschil in overboekingen naar en van de dienst 1962 met toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet¹⁾. De salarismaatregelen, die per 1 januari 1962 zijn getroffen voor het rijkspersoneel en voor het personeel van een aantal gesubsidieerde instellingen, vergen volgens de vermoedelijke uitkomsten 66 miljoen meer dan in de begroting 1962 werd voorzien, terwijl de compensatiemaatregelen in verband met de huurverhoging per 1 september j.l. daarenboven uitgaven zullen vragen van rond 27 miljoen. Door trekking van Argentinië en Canada op het Internationale Monetaire Fonds is de deelneming van Nederland in dat fonds met 108 miljoen verhoogd door verzilvering van zogenaamde notes. Als belangrijkste uitgavenverhoging in 1962 resteert de vergoeding voor het ter bestrijding van mond- en klauwzeer afgeslachte vee, voorshands geraamd op 45 miljoen.

¹⁾ De ervaring leert dat bij de bepaling van het hier bedoelde saldo van overboekingen nog onvoldoende rekening kan worden gehouden met de overloop van uitgaven naar het volgende dienstjaar. In dit verband wordt verwezen naar tabel II-3, waar onder meer hiervoor een correctie op de vermoedelijke uitkomsten 1962 is aangebracht.

Tegenover de genoemde verhogingen staat als belangrijkste verlaging die van de uitgaven voor de woningwetvoorschotten met 62 miljoen. Voorts wordt het nadelige saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds thans 40 miljoen lager becijferd, hoofdzakelijk als gevolg van het feit dat op 30 juli 1962 het E.E.G.-heffingenstelsel in werking is getreden.

Uit de aard van de vorengenoemde wijzigingen blijkt, dat het begrotingstekort, hetwelk naar verwachting in totaal zal toenemen tot 1180 miljoen, normatief nauwelijks enige afwijking van de oorspronkelijke raming te zien geeft. De toename van het te financieren tekort, waarop in het vervolg van deze paragraaf nader wordt ingegaan, is dan ook vrijwel geheel toe te schrijven aan de daling van de belastingmiddelen.

Voor een nadere specificatie van en toelichting op de mutaties in de uitgaven en de middelen wordt verwezen naar bijlage 3 van deze nota.

De financiering

Bij de indiening van de begroting 1962 bestond de verwachting, dat het budgettaire kastekort weinig zou afwijken van het tekort van de Gehele Dienst van de begroting ad 275 miljoen. De op de voorinschrijfrekeningen voor het Rijk accumulerende bedragen zouden het te dekken tekort in niet onbelangrijke mate overtreffen, zodat een beroep op de open kapitaalmarkt voor financieringsdoeleinden achterwege zou kunnen blijven.

Thans, nu de vermoedelijke uitkomsten uitmonden in een begrotingstekort van 1180 miljoen, wordt het kastekort globaal geraamd op 1050 miljoen. Bij deze raming is rekening gehouden met het ervaringsfeit, dat de begrotingsuitgaven volgens de vermoedelijke uitkomsten doorgaans worden overschat, omdat in het midden van het lopende dienstjaar nog onvoldoende bekend is over eventuele verlaging respectievelijk overloop van uitgaven. Voor een beoordeling van de financieringsbehoeften dient dit tekort te worden gecorrigeerd voor de netto-ontvangsten uit hoofde van transacties met het Internationale Monetaire Fonds en voor de ontvangen aflossingen op E.B.U.-vorderingen (tezamen circa 160 miljoen) die niet als monetair adequate dekkingsmiddelen kunnen worden beschouwd. Anderzijds is onder de uitgaven een bedrag van circa 250 miljoen begrepen, dat niet werkelijk uit 's Rijks kas zal vloeien. De invoering van de nieuwe financiële verhoudingswet met terugwerkende kracht tot 1 januari 1960 leidde er onder meer toe, dat de uit deze wet voortvloeiende uitkeringen aan het Gemeentefonds en de gemeenten zowel over het dienstjaar 1961 als over het dienstjaar 1962 in de begrotingsbetalingen van 1962 zijn begrepen. Doordat de eerstgenoemde uitkeringen in 1962 worden verrekend met reeds in het vorige jaar bij wijze van voorschot verrichte betalingen, hebben zij als zodanig geen invloed op de kaspositie van het Rijk en komt het in dit geval ook verantwoord voor, het genoemde bedrag van 250 miljoen buiten beschouwing te laten. Voorts omvatten de begrotingsbetalingen een bijdrage van circa 100 miljoen aan het Ontwikkelingsfonds van de Europese Economische Gemeenschap, welk bedrag wordt overgeboekt naar de rekening-courant van het fonds met 's Rijks schatkist. Aangezien het fonds slechts in geringe mate over zijn rekening-courant blijkt te beschikken, is het niet noodzakelijk reeds thans voor financiering van dit bedrag voorzieningen te treffen.

Na uitschakeling van deze bijzondere posten belooft de behoefte aan dekkingsmiddelen circa 850 miljoen. Naar verwachting zal op de voorinschrijfrekeningen voor het Rijk in 1962 een bedrag van netto 550 miljoen beschikbaar komen. Tezamen met de opbrengst van de in het voorjaar 1962 uitgegeven 4 pct. staatslening ad 300 miljoen zal daarmee globaal in de voor 1962 geraamde behoefte aan middelen kunnen worden voorzien.

§ 3. De invloed van de begroting op de conjunctuur

Een analyse van het accres van de rijksuitgaven van jaar op jaar heeft niet alleen betekenis voor een toetsing van de uitgaven aan de daarvoor gestelde structurele norm, doch ook

voor de bepaling van de invloed die zij hebben op de economische ontwikkeling op korte termijn. Deze beïnvloeding kan worden gemeten door de relatieve verandering van de uitgaven te stellen tegenover die van het nationale inkomen. Is — in het normale geval dat zowel de uitgaven als het nationale inkomen toenemen — de relatieve stijging van de eerste groter dan die van de tweede, dan wordt via de rijksbegroting een toernemend beslag op de nationale middelen gelegd en aldus een stimulerende invloed uitgeoefend.

In overeenstemming met hetgeen in de miljoenennota 1962 plaats vond, zijn voor deze analyse op de begrotingsbedragen dezelfde correcties toegepast als hiervoor reeds is geschied bij de toetsing aan het normale accres. Anders dan bij deze toetsing echter worden telkenmale de werkelijk gerealiseerde uitgaven c.q. de vermoedelijke uitkomsten vergeleken, met dien verstande, dat de vermoedelijke uitkomsten voor 1962, in navolging van hetgeen vorig jaar is geschied, met een stelpost

Tabel II-3

Berekening van de impuls, uitgaande van de uitgaven der rijksbegrotingen 1959 tot en met 1963

	Rekening 1958	Rekening 1959	Rekening 1960	Vermoedelijk beloop 1961	Vermoedelijke uitkomsten 1962	Ontwerp- begroting 1963
Totaal van de uitgaven	8 052	9 040	9 420	11 260	11 456	11 672 ¹⁾
I. Bruto aflossing gevestigde binnenlandse staatschuld	223	299	362	414	441	456
2. Versterkte aflossing gevestigde buiten- landse staatschuld	—	197	—	189	—	—
3. Overneming van de Nederlandse Bank van Vorderingen wegens liquidatie van de Europese Betalings Unie	—	360	—	—	—	—
4. Overneming van de Nederlandse Bank van andere buitenlandse Vorderingen	7	18	5	—	—	—
5. Deelneming in het Internationale Mone- taire Fonds	—	136	67	189	108	—
6. Vergoeding aan de Nederlandse Bank wegens revaluatieverliezen	—	—	—	293	—	—
7. Annuïteiten wegens sanering van het A.B.P. en het N.S.-pensioenfonds	—	—	—	195	195	195
8. Woningwetvoorschotten	192	524	579	547	630	750
9. Ontnuttingen	24	12	21	10	7	7
10. Deelneming in de emissie Hoogovens	—	—	—	—	—	—
11. Storting in het Industrieel Garantiefonds	—	—	—	30	—	—
Globale correctie op de vermoedelijke uit- komsten 1962	7 606	7 494	8 365	9 393	10 075	10 264
Relevante uitgaven	7 606	7 494	8 365	9 393	9 875	10 264
Stijging ten opzichte van het voorgaande jaar	—	—112	871	1 028	482	389
Correcties op de mutaties wegens uitgaven- verhogingen die met ingang van het desbe- treffende jaar zijn gecompenseerd in het aandeelpercentage van het Gemeentefonds	—	44	260	—	—	—
—156	—	—	611	1 028	482	389

¹⁾ Inclusief het verschil ad 45 miljoen tussen de kasuitgaven en de begroting van Defensie.

Behalve met de mutaties aan de uitgavenzijde moet bij de benadering van de invloed van de rijksfinancien op de conjunctuur ook met factoren aan de middelenzijde, in het bijzonder bij de belastingen, worden rekening gehouden. Deze betreffen in de eerste plaats wijzigingen in de belastingtarieven en de inkomstenbelasting van 1 juli j.l., die in 1963 volledig op jaar-basis doorwerkt. Voorts wordt op 1 januari a.s. het tarief inkomstenbelasting van 1 juli j.l., die in 1963 volledig op jaar-basis doorwerkt. Voorts wordt op 1 januari a.s. het tarief inkomstenbelasting van 1 juli j.l., die in 1963 volledig op jaar-basis doorwerkt.

²⁾ In deze berekening is, ten einde aansluiting met het nationale inkomen te behouden, voor de vennootschapsbelasting de mutatie van boekjaar 1962 op boekjaar 1963 verwerkt, dit in afwijking van de begroting 1962 op boekjaar 1963 verwerkt, die voor deze belasting steeds betrekking hebben op het voortgaande boekjaar.

Tezamen met een aantal kleinere wijzigingen, die elkaar ten dele compenseren, resulteert, na aftrek van de aandelen van van de vennootschapsbelasting met twee punten verlaagd ¹⁾.

Gemeentefonds en Provinciefonds, een budgettair offer van circa 380 miljoen. Dit gevoegd bij de uitgavenstijging leidt tot een bruto impuls van 6,9 pct.

Echter reikt, zoals ook in de miljoenennota 1962 is uiteengezet, de conjuncturele invloed van de rijksfinanciën verder. De in het belastingstelsel ingebouwde progressie heeft een remmende werking die, hoewel niet voortvloeiende uit een in de begroting tot uiting komende nieuwe beleidsbeslissing, overeenkomst vertoont met de werking van een belastingverhoging. Kwantitatief kan deze factor in de berekening worden opgenomen door vast te stellen hoeveel de stijging van de belastingopbrengst door andere oorzaken dan tariefswijzigingen en dergelijke meer bedraagt dan bij een procentueel accres gelijk aan dat van het nationale inkomen. Betreft men dit element in de voorafgaande analyse dan resulteert de opstelling, die is opgenomen in tabel II-4. Daarin zijn overeenkomstige gegevens opgenomen voor de vier voorafgaande jaren. Ter vergelijking bevat de tabel voorts stijgingspercentages van het nationale inkomen.

Tabel II-4

Berekening van de impuls, uitgaande van de rijksbegrotingen 1959 tot en met 1963

(in procenten van de relevante uitgaven van het voorafgaande jaar)

	1959	1960	1961	1962	1963
Stijging van de relevante uitgaven	—2,1	8,2	12,3	5,1	3,9
waarvan salarisverhogingen		2,5		2,9	0,9
Autonome belastingverlagingen	—2,1	5,7	12,3	2,2	3,0
	2,6	1,7	—3,5	1,9	3,9
Bruto impuls	0,5	7,4	8,8	4,1	6,9
Progressiefactor	—4,1	—2,3	—0,2	—0,5	—1,4
Netto impuls	—3,6	5,1	8,6	3,6	5,5
Procentuele stijging van het nationale inkomen:					
nominaal	7,1	11,1	4,3	6,6	6,9
reëel	6,5	8,4	2,3	2,8	4,2

De netto impuls van de begroting 1963 van 5½ pct. stellend tegenover de verwachte stijging van het reële nationale inkomen in het komende jaar van 4 à 4½ pct. mag men, hoewel in aanmerking moet worden genomen dat de berekening een nauwkeurigheid suggereert die niet aanwezig is, de gevolgtrekking maken, dat de rijksfinanciën, voor zover door de begroting bepaald, het komende jaar geen remmende invloed op onze economie zullen uitoefenen.

Overziet men de gehele periode dan blijkt de netto impuls gemiddeld 3,8 pct. te hebben bedragen, dit is iets minder dan de trendmatige stijging van het nationale inkomen, die op 4 pct. kan worden gesteld. De verdeling over de afzonderlijke jaren is echter zeer wisselvallig. In 1959 was de bruto impuls nagenoeg nihil, netto zelfs negatief. In dat jaar daalden de militaire uitgaven nog; andere absolute verminderingen deden zich voor bij het Landbouw-Egalisatiefonds en de uitkeringen voor oorlogs- en watersnoodschade.

In 1961 was de impuls groot. Wel was er dat jaar een netto belastingverhoging; de betekenis van de progressiefactor was echter zeer gering, een verschijnsel, dat met name aan de verschuiving in de inkomensverdeling ten koste van het niet-looninkomen moet worden toegeschreven. Anderzijds werd in 1961 het conjuncturele beleid ondersteund door andere maatregelen, zoals de binding van liquiditeiten die juist toen grotere invloed kreeg.

Ook in 1962 blijft de invloed van de progressiefactor gering. Dit neemt niet weg, dat over de gehele periode genomen de progressiefactor meer gewicht in de schaal heeft gelegd dan de autonome belastingverlagingen. Deze laatste leggen in 1963 relatief veel gewicht in de schaal; het betreft hier in het bijzonder de om conjuncturele redenen uitgestelde aanpassing van het tarief van de loon- en de inkomstenbelasting, die, wanneer zij tenslotte van kracht wordt, haar impulswerking uiteraard niet mist.

De ondergetekende, het geheel van de gevoerde conjunctuurpolitiek overziende, is van oordeel, dat de rijksbegroting in dit opzicht in de afgelopen periode niet ongunstig heeft gewerkt. Door hantering van een samenstel van beleidsinstrumenten is bereikt, dat een aantal belangrijke economische grootheden een stabielere ontwikkeling hebben te zien gegeven dan in vergelijkbare conjunctuurfases na de oorlog. Dit geldt onder andere voor verschillende bestedingsgroepen en voor de rente. Dit gunstige oordeel geldt niet de arbeidsmarkt, die zich heeft gekenmerkt door een grote spanning. In onze open economie zal het echter nimmer mogelijk zijn, sterke fluctuaties op de arbeidsmarkt door maatregelen in de sfeer van de overheids-huishouding volledig te compenseren.

III. Het peil van de rijksuitgaven

§ 1. Het uitgavenpeil in het algemeen

De veelheid van taken, die aan de overheid is toevertrouwd, alsmede de intensiteit waarmee deze taken worden uitgevoerd, komen tot uitdrukking in het peil van de uitgaven van het Rijk.

Bij voortdurende zijn factoren werkzaam, die het reële peil van de uitgaven gestadig omhoog stuwden, zoals de bevolkingaanwas, de toeneming van de welvaart en in het algemeen de groei van de volkshuishouding. Oorlogen en andere incidentieel optredende catastrofes hebben het peil schoksgewijs doen stijgen. Het nominale peil van de uitgaven wordt bovendien beïnvloed door prijs- en loonsstijgingen.

De snelle groei van de bevolking vereist een sterke uitbreiding van vele voorzieningen. Dit is onder meer het geval op het gebied van het onderwijs waar zich naast de groei van de bevolking de relatief sterk toegenomen belangstelling voor voortgezet en wetenschappelijk onderwijs doet gevoelen. Voorts maakt de ontwikkeling van wetenschap en techniek de aanschaffing van kostbare apparatuur noodzakelijk. De hoge investerings- en exploitatieuitgaven, die met deze cumulatieve expansie van onderwijs en wetenschappen samenhangen, leggen een aanzienlijk beslag op de rijksbegroting.

De toeneming van de behoefte aan communicatiemiddelen is, als gevolg van de welvaartsstijging en de voortschrijdende integratie van West-Europa, meer dan evenredig met de groei van de bevolking. Dit houdt in, dat de investeringen in de sector verkeer en waterstaat een onontkoombaar accres vertonen. De uitgaven voor defensie blijven belangrijke bedragen vergen. Dit is ook het geval met de uitgaven voor de verdediging tegen de zee.

Het totaal van de uitgaven van het Rijk, in relatie gebracht met het nationale inkomen, geeft de plaats weer, die de rijks-huishouding inneemt in de nationale economie. Deze relatieve plaats is in overwegende mate historisch bepaald. Ondanks de ruime plaats, die de huishouding van de overheid thans inneemt, is het naar het oordeel van velen noodzakelijk, dat de overheid bepaalde activiteiten uitbreidt, c.q. nieuwe taken ter hand neemt. Anderen zijn van mening, dat de huidige omvang van de overheidsactiviteiten onvoldoende ruimte laat voor het particuliere initiatief en dat naar beperking van de overheidsactiviteiten dient te worden gestreefd.

De Regering is van oordeel, dat bij de besteding van het nationale inkomen de keuze in zo groot mogelijke mate moet worden overgelaten aan de inkomentrekkers. Een zekere mate van herverdeling van het nationale inkomen acht zij nodig ten einde de bestedingsmogelijkheden van de sociaal zwakken te verruimen. Indien regelingen in de sfeer van de sociale verzekering niet in voldoende mate tot een redelijk bestedingsspeil van de bedoelde groep bijdragen, acht de Regering, op grond van het door haar onderschreven beginsel van vrije inkomensbesteding, een verhoging van de desbetreffende individuele inkomens ten laste van de algemene middelen te verkiezen.

Tabel III-1

Rijksuitgaven 1958 tot en met 1963

Jaar	Netto nationaal inkomen (marktprijzen)	Uitgaven Gehele Dienst		
		totaal		in % N.I.
		nominiaal	nominiaal	
1958 (rekening)	32 390	8 052	25,0	23,5
1959 (rekening)	34 690	9 040	26,1	21,6
1960 (voorlopige rekening)	38 540	9 420	24,4	21,7
1961 (vermoedelijk beloop)	40 190	11 260	28,0	23,4
1962 (vermoedelijke uitkomsten)	42 850	11 456	26,7	23,0
1963 (ontwerp-begroting)	45 800	11 672	25,5	22,4

Na eliminering van de posten I t/m I van tabel II-3.
Verminderd met 200 miljoen wegens nog niet in detail bekende meevallers in 1962 en de overloop van 1962 naar 1963.

§ 2. Analyse van het uitgavenpeil over de jaren 1958 tot en met 1963

Bij een beoordeeling van de ontwikkeling der uitgaven over een aantal jaren is het doelmatig de uitgaven uit te drukken in procenten van het nationale inkomen, onder meer omdat hierdoor loon- en prijswijzigingen worden geëlimineerd en tevens de invloed van de groeiende volkshuishouding enigermate wordt uitgeschaafd.

Tabel III-1 geeft een beeld van de uitgaven van het Rijk over de laatste zes jaren.

In de periode na de tweede wereldoorlog is de betekenis van een aantal uitgaven groepen gewijzigd. Gedurende de eerste jaren van die periode domineerden de uitgaven voor herstel en wederopbouw. Ook de consumptiesubsidies legden een aanzienlijk beslag op de begroting. In de jaren 1950 en 1951 drukten de uitgaven, die in verband stonden met de gevolgen van de ontwikkeling in Indonesië, hun stempel op de begroting. Nadien legde de opbouw van het Nederlandse defensie-apparaat een allengs groter beslag op de nationale middelen. In 1953 viel het accent op de uitgaven, die het gevolg waren van de watersnood. De jaren 1957 en 1958 werden gekenmerkt door een sterke stijging van de agrarische subsidies, die verband hield met de verhoging van het garantiëpeil voor landbouwproducten en de in 1958 doorzettende zuivelcrisis. In 1958 verschenen de woningwetvoorschriften, die voortvloeiden uit de laatste jaren valt de nadruk op de uitgaven voor structurele voorzieningen, met name op die voor onderwijs en verkeer en waterstaat. De militaire uitgaven, die van 1954 af relatief daalden, zijn sedert 1960 geleidelijk weer in betekenis toegenomen.

In overeenstemming met dit beleid zal intensivering c.q. uitbreiding van activiteiten slechts kunnen geschieden in een tempo, dat wordt bepaald door de ruimte die beschikbaar komt naar gelang andere uitgaven van het Rijk kunnen worden verlaagd, terwijl in laatste aanleg de trendmatige groei van het nationale inkomen beslissend is.

De Regering streeft ernaar de prijssubsidies geleidelijk te verbepaald door de trendmatige groei van het nationale inkomen. Zoals in hoofdstuk I, § 2 van deze nota is uiteengezet — wordt de rijksuitgaven beperkt kan blijven tot de omvang, die — verlag van uitgaven uit anderen hoofde, opdat de groei van hieraan het gevolg is, dient te worden gecompenseerd door Regering geboden geacht. De verhoging van de uitgaven, die die, welke leiden tot verbetering van de infrastructuur, heeft de uitbreiding van sommige activiteiten van de overheid, zoals king stellen van goederen en diensten tegen gereduceerde boven het ingrijpen in de prijsstructuur door het ter beschik-

Blijkens tabel III-1 vertonen de relevante uitgaven van 1958 op 1959 een daling, die vooral in relatie tot het nationale inkomen tot uitdrukking komt. Bij de beoordeling van de ontwikkeling van 1960 af, dient het van kracht worden van de Financiële-Verhoudingswet 1960 in aanmerking te worden genomen. Deze wet heeft zowel tot een verhoging van de middelen als van de uitgaven geleid. Voor 1960 is hiermede per saldo een toeneming van de uitgaven met circa 260 miljoen gemoeid geweest, overeenkomende met 0,7 pct. van het nationale inkomen over dat jaar. De stijging van de uitgaven, die in 1961 is opgetreden, wordt geaccentueerd door de beperkte groei van het nationale inkomen in dat jaar. Beginnende met 1962 vertoont het relatieve peil van de rijksuitgaven een dalende tendens.

Ter wille van het inzicht in de economische betekenis van de activiteiten van het Rijk zijn in bijlage 2 van deze nota de uitgaven en middelen geclassificeerd naar economische criteria. In aansluiting aan de in bijlage 2 gegeven indeling is het voor een analyse van de uitgaven van het Rijk doelmatig deze te onderscheiden in directe bestedingen en overdrachtsuitgaven. De directe bestedingen omvatten die uitgaven, waarbij het Rijk optreedt als koper van goederen en diensten, alsmede de door het Rijk aan werknemers betaalde lonen en salarissen (inclusief de sociale lasten). De overdrachtsuitgaven komen ten goede aan andere sectoren van de volkshuishouding, waardoor deze op hun beurt in staat zijn als koper van goederen en diensten c.q. als werkgever op te treden. Dit is bijvoorbeeld het geval met de onderwijsbijdragen.

Tabel III-2

Directe bestedingen en overdrachtsuitgaven

Jaar	Netto nationaal inkomen (marktprijzen)	Directe bestedingen ¹⁾		Overdrachten aan de sector onderwijs ²⁾		Overige overdrachtsuitgaven ²⁾		Totale netto uitgaven	
		nominaal	in % N.I.	nominaal	in % N.I.	nominaal	in % N.I.	nominaal	in % N.I.
1958	32 390	2881	8,9	919	2,8	3480	10,8	7280	22,5
1959	34 690	2815	8,1	1055	3,0	3219	9,3	7089	20,4
1960	38 540	3140	8,1	1521	4,0	3314	8,6	7975	20,7
1961	40 190	3568	8,9	1929	4,8	3485	8,7	8982	22,4
1962	42 850	3912	9,1	2116	5,0	3651	8,5	9679	22,6
1963	45 800	4167	9,1	2281	5,0	3425	7,5	9873	21,6

¹⁾ Deze omvatten de uitgaven van rekening 1 (consumptie) van bijlage 2, exclusief de posten „toegerekende bankdiensten” en „toegerekende rente overheidsgebouwen”, en verminderd met de uit hoofde van de verkoop van goederen en diensten ontvangen middelen. Voorts zijn hieronder opgenomen de in rekening 5 van genoemde bijlage vermelde uitgaven, verminderd met de afschrijvingen en de ontvangsten wegens desinvesteringen.

²⁾ Deze omvatten de uitgaven, die vermeld zijn op de overige rekeningen van bijlage 2, exclusief de post „belastingoverdrachten aan overige publiekrechtelijke lichamen” en exclusief de posten 1 t/m 11 van tabel II-3.

De geleidelijke toeneming van de rijksuitgaven die in 1960 begon, komt in het beloop van de directe bestedingen en — in sterkere mate — in dat van de overdrachtsuitgaven ten behoeve van de sector onderwijs tot uitdrukking. Bij de directe bestedingen dragen in het bijzonder de uitgaven voor defensie en de op de infrastructuur betrekking hebbende uitgaven tot deze ontwikkeling bij. De overige overdrachtsuitgaven nemen relatief af. Uit deze ontwikkeling blijkt, dat het beleid van de

Regering, gericht op vermindering van bepaalde overdrachtsuitgaven, niet zonder resultaat is gebleven.

Directe bestedingen

De directe bestedingen kunnen, zoals in tabel III-3 is geschied, worden onderscheiden in de uitgavengroepen lonen en salarissen, materiële consumptieve bestedingen en investeringen.

Tabel III-3

Directe bestedingen

Jaar	Lonen en salarissen (inclusief sociale lasten)		Netto materiële consumptieve bestedingen		Netto investeringen		Totaal	
	nominaal	in % N.I.	nominaal	in % N.I.	nominaal	in % N.I.	nominaal	in % N.I.
1958	1425	4,4	1232	3,8	224	0,7	2881	8,9
1959	1473	4,3	1086	3,1	256	0,7	2815	8,1
1960	1595	4,1	1243	3,2	302	0,8	3140	8,1
1961	1692	4,2	1463	3,7	413	1,0	3568	8,9
1962	1865	4,4	1598	3,7	449	1,0	3912	9,1
1963	2017	4,4	1664	3,6	486	1,1	4167	9,1

De relatieve groei van de directe bestedingen, die zich na de aanvankelijke daling van 1958 op 1959 in de loop van de daarop volgende jaren manifesteert, komt het sterkst tot uitdrukking in het verloop van de materiële consumptieve bestedingen en de investeringen. Bij de materiële consumptie valt het accent op de sedert 1961 krachtig gestegen militaire uitgaven. De post lonen en salarissen is, na een aanvankelijk tamelijk stabiel verloop, overgegaan in een lichte stijging. De nominale toename van de ambtenarensalarissen wordt voor een deel gecompenseerd doordat de reële groei van het ambtelijke apparaat gedurende de laatste jaren relatief achterbleef bij de toename van de bevolking.

Overdrachtsuitgaven ten behoeve van de sector onderwijs

De overdrachtsuitgaven ten behoeve van de sector onderwijs omvatten de uitgaven voor het gemeentelijk en het bijzonder onderwijs alsmede de overdrachten aan de rechtspersoonlijkheid bezittende rijksinstellingen voor wetenschappelijk onderzoek. De sterke toename van deze uitgaven houdt, behalve met de uitbreiding van en de toegenomen belangstelling voor bepaalde vormen van onderwijs, mede verband met de gevolgen van de Financiële-Verhoudingswet 1960. Uit dezen hoofde stegen deze uitgaven van 1959 op 1960 met circa 330 miljoen. Voorts wordt de uitgavenstijging van 1960 op 1961 veroorzaakt door het in werking treden van de Wet op het

Tabel III-4

Overige overdrachtsuitgaven

	1958	1959	1960	1961	1962	1963
Rente e.d.						
Rente en kosten van staatsschuld	577	532	603	633	648	667
Bijdragen in exploitatieverliezen van bedrijven	8	13	15	12	11	12
Prijssubsidies via het Landbouw-Egalisatiefonds (saldo)	574	376	397	398	280	215
Inkomensoverdrachten						
Inkomensoverdrachten	171	172	202	215	233	242
aan sociale fondsen						
aan gezinshuishoudingen	561	492	513	613	609	696
aan het buitenland	89	88	95	125	148	122
Huurlagen en subsidies ¹⁾	124	121	148	148	157	149
Overige inkomensoverdrachten aan lagere publiekrechtelijke lichamen	346	351	281	356	363	387
Vermogensoverdrachten						
Corlogs- en rampschadevergoedingen	148	87	81	62	63	46
Woningbouwpremies ²⁾	201	246	249	157	113	87
Investeringssubsidies	216	231	225	237	329	332
Vermogensoverdrachten						
aan het buitenland	58	69	90	101	146	89
aan pensioenfondsen ³⁾	69	81	82	78	78	79
Overige vermogensoverdrachten ³⁾	34	25	35	21	73	26
Kredieten en deelnemingen						
Kredieten ³⁾	99	133	118	158	168	143
Deelnemingen ³⁾	65	71	50	47	99	34
Staatsschuld						
Aflossing van staatsschuld ³⁾	140	131	130	124	133	99

¹⁾ Deze post heeft voornamelijk betrekking op de bijdragen in de exploitatie van woningwetwoningen.

²⁾ Deze post omvat onder meer de premies en de toeslagen ingevolge de Premie- en bijdragebesluiten woningbouw en het Besluit bevordering eigen-woningbezit, alsmede de uitkeringen ingevolge de Financieringsregelingen woningbouw 1947 en 1948 ter dekking van de onrendabele bouwkosten.

³⁾ Deze uitgaven zijn verlaagd met de posten 1 tot en met 11 van tabel II-3.

Tabel III-5

Overige overdrachtsuitgaven in procenten van het nationale inkomen

	1958	1959	1960	1961	1962	1963
Rente e.d.						
Rente en kosten van staatsschuld	1,8	1,5	1,6	1,6	1,5	1,5
Bijdragen in exploitatieverliezen van bedrijven	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Prijssubsidies via het Landbouw-Egalisatiefonds (saldo)	1,8	1,1	1,0	1,0	0,7	0,5
Inkomensoverdrachten						
Inkomensoverdrachten						
aan sociale fondsen	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
aan gezinshuishoudingen	1,7	1,4	1,3	1,5	1,4	1,5
aan het buitenland	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3
Huurverlagende subsidies ¹⁾	0,4	0,3	0,4	0,4	0,4	0,3
Overige inkomensoverdrachten aan lagere publiekrechtelijke lichamen . .	1,1	1,0	0,7	0,9	0,9	0,8
Vermogensoverdrachten						
Oorlogs- en rampschadevergoedingen	0,5	0,3	0,2	0,2	0,1	0,1
Woningbouwpremies ²⁾	0,6	0,7	0,7	0,4	0,3	0,2
Investeringsbijdragen	0,7	0,7	0,6	0,6	0,8	0,7
Vermogensoverdrachten						
aan het buitenland	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2
aan pensioenfondsen ³⁾	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Overige vermogensoverdrachten ³⁾	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1
Kredieten en deelnemingen						
Kredieten ³⁾	0,3	0,4	0,3	0,4	0,4	0,3
Deelnemingen ³⁾	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,1
Staatsschuld						
Aflossing van staatsschuld ³⁾	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,2
	10,8	9,3	8,6	8,7	8,5	7,5

¹⁾ Deze post heeft voornamelijk betrekking op de bijdragen in de exploitatie van woningwetwoningen.

²⁾ Deze post omvat onder meer de premies en de toeslagen ingevolge de Premie en bijdragebesluiten woningbouw en het Besluit bevordering eigen woningbezit, alsmede de uitkeringen ingevolge de Financieringsregelingen woningbouw 1947 en 1948 ter dekking van de onrendabele bouwkosten.

³⁾ Deze uitgaven zijn verlaagd met de posten 1 tot en met 11 van tabel II-3.

De rente op staatsschuld blijft de laatste jaren in verhouding tot het nationale inkomen vrijwel constant. De prijssubsidies via het Landbouw-Egalisatiefonds vertonen in 1962 een zowel absolute als relatieve daling, die zich in 1963 voortzet. Deze daling is vooral het gevolg van de Landbouwregeling in E.E.G.-verband.

Het regelmatige accres dat de inkomensoverdrachten aan sociale fondsen vertonen, loopt ongeveer parallel met de ontwikkeling van het nationale inkomen. Onder deze post zijn onder meer opgenomen de aanvulling van renten krachtens de Invaliditeitswet en de Ongevallenwet, het rijksaandeel in de premieën ingevolge de Werkloosheidswet en de rijksbijdrage in het tekort op de ziekenfondsverzekering voor bejaarden.

De inkomensoverdrachten aan gezinnen omvatten een groot aantal posten. Hieronder zijn onder meer opgenomen de toeslagen op de pensioenen van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en het Spoorwegpensioenfonds, alsmede de toeslagen op sommige Indonesische pensioenen. De toeslagen op pensioenen van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en het Spoorwegpensioenfonds stegen in 1961 belangrijk in verband met betalingen op grond van een machtigingswet, voortvloeiende op de door de Staten-Generaal te nemen beslissing inzake wetsontwerp 6242 (vermindering van de A.O.W.-korting van 80 pct. tot 56 pct.). Het relatief hoge peil van de inkomensoverdrachten in 1958 hing onder meer samen met de toen doorgevoerde sanering van de Indonesische pensioenen.

De huurverlagende subsidies en de woningbouwpremies tezamen geven een dalend verloop te zien. Vooral de woning-

bouwpremies nemen, in verband met het afnemend aantal gepremieerde woningen en de verlaging van de premie per woning, zowel nominaal als relatief af.

De groep overige inkomensoverdrachten aan lagere publiekrechtelijke lichamen vertoont van 1960 af een relatief constant beeld. Hieronder zijn onder meer opgenomen de bijdrage in de kosten van de gemeente-politie en de bijdragen in verband met complementaire sociale voorzieningen en complementaire arbeidsvoorzieningen. De daling van 1959 op 1960 is veroorzaakt doordat met ingang van 1960 in verband met het in werking treden van de Financiële-Verhoudingswet 1960 geen vergoedingen aan gemeenten zijn verstrekt uit hoofde van verlaging van de personele belasting en van de maxima van de gemeentelijke opcenten op de grondbelasting.

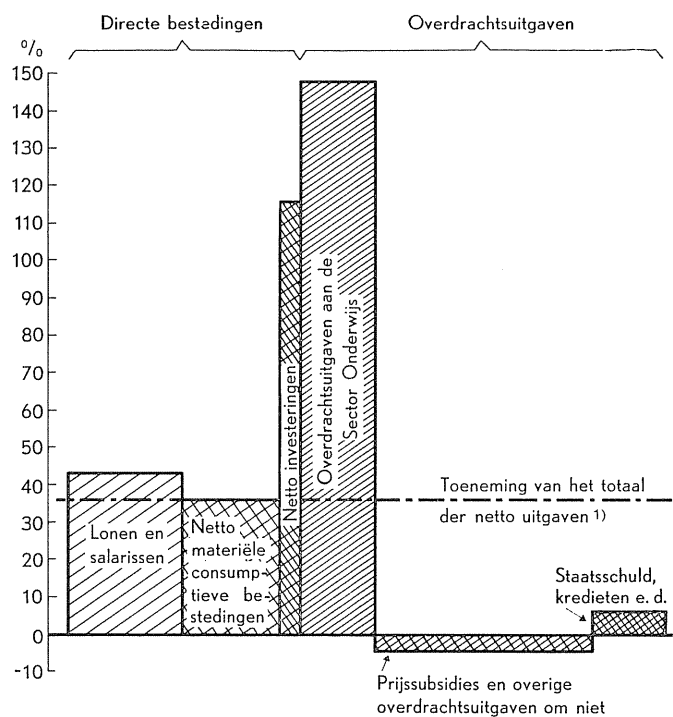
De investeringsbijdragen nemen de laatste jaren ongeveer in dezelfde mate toe als het nationale inkomen. De belangrijkste post van deze uitgavengroep wordt gevormd door de investeringsbijdragen ten behoeve van de lagere publiekrechtelijke lichamen. Hieronder zijn onder meer opgenomen de uitkeringen aan provincies ten behoeve van de aanleg en het onderhoud van wegen. Deze uitgaven stegen van 53 miljoen in 1958 tot 91 miljoen in 1963.

De inkomensoverdrachten en de vermogensoverdrachten aan het buitenland hebben vooral betrekking op hulp aan ontwikkelingsgebieden buiten Nederland.

De post kredieten omvat onder meer de netto kapitaalverstrekkingen aan staatsbedrijven.

Tenslotte volgt hieronder een grafische voorstelling van de relatieve omvang van de directe bestedingen en de overdrachtsuitgaven in 1958, en van de ontwikkeling van deze uitgaven-categorieën tot en met 1963.

De netto rijksuitgaven 1963 vergeleken met die in 1958 ¹⁾

De verhouding van de omvang der onderscheiden rubrieken van uitgaven in 1958 komt tot uitdrukking op de horizontale as.

De hoogte van de figuren geeft de stijging c.q. daling van de uitgaven weer.

¹⁾ Na eliminering van de posten 1 t/m 11 van tabel II-3.

IV. De uitgaven voor de verschillende onderwerpen van staatszorg

§ 1. Samenvattend overzicht

De indeling van de begroting in hoofdstukken, welke hoofdzakelijk overeenkomen met de departementen van algemeen bestuur, geeft geen zuivere verdeling van de kosten van de onderscheidene onderwerpen van staatszorg. Bij de behartiging van vele staatstaken zijn verschillende en van jaar tot jaar niet altijd dezelfde departementen betrokken. Een beeld van de door het Rijk in de loop der jaren aan de diverse onderwerpen van staatszorg bestede bedragen is dan ook niet te verkrijgen uit een vergelijking — mede in de tijd — van de uitgaven per begrotingshoofdstuk. Ten einde het inzicht te verdiepen is even-

als vorige jaren een overzicht samengesteld waarin de uitgaven voor het lopende en het komende dienstjaar volgens een, van indeling naar departementen onafhankelijke, functionele groepering, overeenkomstig in Beneluxverband terzake gemaakte afspraken zijn samengevat. Daarnaast is het uitgavenverloop over een langere reeks van jaren — eveneens naar onderwerpen van staatszorg gegroepeerd — in bijlage 5 bij deze nota opgenomen.

Aan het einde van dit hoofdstuk is een overzicht opgenomen waaruit per functie de opbouw uit de verschillende begrotingshoofdstukken kan worden afgeleid.

Tabel IV-1

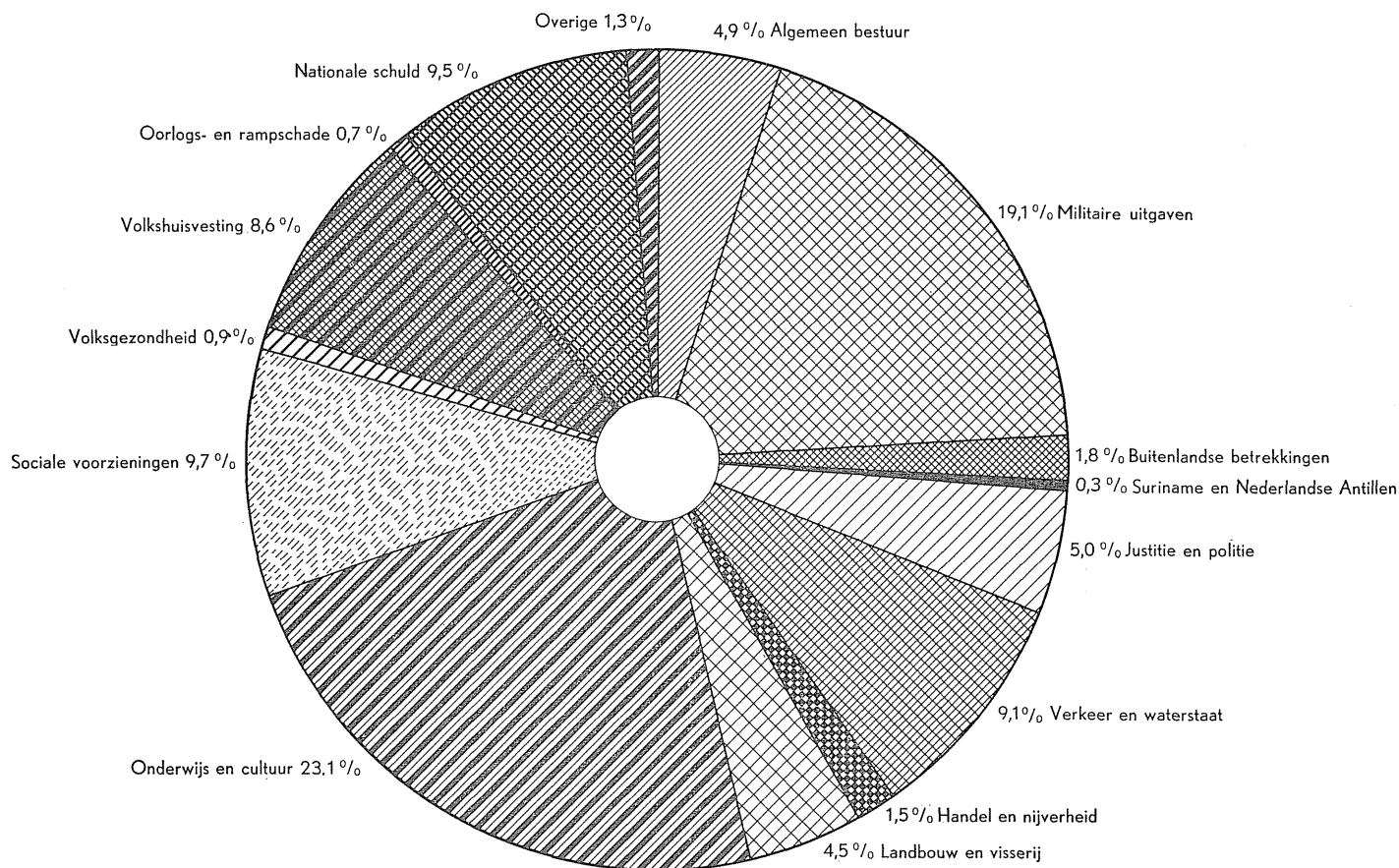
Overzicht van de uitgaven voor de verschillende onderwerpen van staatszorg

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspronkelijk vastgesteld 1962	Vermoedelijke uitkomsten 1962	Ontwerpbegroting 1963	Oorspronkelijk vastgesteld 1962	Vermoedelijke uitkomsten 1962	Ontwerpbegroting 1963
Tabel IV-						
2. Algemeen bestuur	456,5	481,7	489,8	82,2	76,3	82,1
3. Militaire uitgaven	2 085,7	2 139,7	2 224,4	—	—	—
4. Buitenlandse betrekkingen	213,1	214,8	180,3	52,5	199,9	32,2
5. Suriname en Nederlandse Antillen	24,8	25,0	24,1	16,7	16,7	13,7
6. Justitie en politie (incl. civiele verdediging)	508,5	556,2	585,0	—	—	—
7. Verkeer en waterstaat	400,8	418,3	455,7	571,0	580,4	607,8
8. Handel en nijverheid	139,3	113,3	132,1	41,3	51,8	45,2
9. Landbouw en visserij	559,0	581,2	472,1	44,6	49,4	47,8
11. Onderwijs en cultuur	2 260,9	2 402,1	2 584,6	111,9	111,9	109,9
12. Sociale voorzieningen	1 077,7	1 095,3	1 123,9	5,1	4,3	4,1
13. Volksgezondheid	84,5	94,9	105,9	4,2	4,2	2,1
14. Volkshuisvesting:						
huursubsidies	272,7	263,5	226,5	—	—	—
woningwetvoorschotten	—	—	—	692,0	630,0	750,0
overige uitgaven volkshuisvesting	24,6	24,2	29,6	—	—	0,4
16. Oorlogs- en rampschade	89,8	109,9	85,1	—	—	—
17. Nationale schuld (verminderd met afschrijvingen)	641,4	637,9	658,2	451,2	466,2	445,4
18. Vergoedingen aan provincies voor de derving van inkomsten als gevolg van de verlaging van de personele belasting	5,9	6,2	6,5	—	—	—
19. Afschrijvingen	78,0	78,0	82,0	—	—	—
20. Diversen	200,5	22,4	65,5	—	—	—
	9 123,7	9 264,6	9 531,3	2 072,7	2 191,1	2 140,7

verschillende onderwerpen van staatszorg volgens de ontwerp-begroting grafiek nogmaals weergegeven.

aven
de

Uitgaven voor de verschillende onderwerpen van staatszorg volgens de ontwerp-begroting 1963 (in procenten van het totaal)

§ 2. Nadere beschouwing van de uitgaven

In deze paragraaf worden de onderscheidene onderwerpen van staatszorg aan een nadere beschouwing onderworpen, waarbij tevens aandacht wordt geschonken aan de hoofdlijnen van het in 1963 te voeren beleid, zoals dat in de ontwerp-begroting voor dat jaar tot uitdrukking komt. Aan de beschouwing van elk der onderwerpen van staatszorg gaat een overzicht vooraf, onderverdeeld in subfuncties met vermelding van de daarvoor geraamde bedragen, respectievelijk volgens de oorspronkelijk vastgestelde begroting 1962, de vermoedelijke uitkomsten voor dat jaar en de ontwerp-begroting 1963. Belangrijke verschillen tussen de vermelde bedragen worden in het kort toegelicht.

Zoals in hoofdstuk IV, § 2, van de miljoenennota 1962 is

medegedeeld, werd in de ontwerp-begroting 1962 rekening gehouden met een salarisverhoging voor ambtenaren, met inbegrip van een eventuele compensatie voor de voorgenomen huurverhoging. Hiervoor werd onder de groep „Diversen” een stelpost van 200 miljoen opgenomen, waarvan toerekening aan de verschillende functies destijds nog niet mogelijk was. Bij de vermoedelijke uitkomsten 1962 is deze stelpost thans vervallen, waartegenover de nader berekende uitgaven uit dezen hoofde aan de verschillende functies zijn toegerekend. Slechts voor de salarismaatregelen ter compensatie van de per 1 september 1962 van kracht geworden huurverhoging is nog een onverdeelde post van 21,9 miljoen onder „Diversen” opgenomen. Voor 1963 is hiervoor totaal 65 miljoen om administratieve redenen in hoofdstuk VIIA (Binnenlandse Zaken) opgenomen en in één bedrag onder de groep „Diversen” vermeld.

Tabel IV-2

Algemeen bestuur

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspronkelijk vastgesteld 1962	Vermoedelijke uitkomsten 1962	Ontwerp-begroting 1963	Oorspronkelijk vastgesteld 1962	Vermoedelijke uitkomsten 1962	Ontwerp-begroting 1963
00.0/03.0 Algemene uitgaven	28,2	29,4	33,3	—	—	—
00.1/03.1 Wetenschappelijk onderzoek	21,2	22,5	22,0	—	—	—
00.20 Fiscaal apparaat	163,4	180,4	185,1	—	—	—
00.21 Financiële diensten	65,9	67,9	67,6	—	—	—
00.22 Muntwezen	2,1	2,6	2,1	17,2	11,7	12,7
00.23 Domeinbeheer	4,8	7,4	5,5	0,1	0,1	0,2
00.3 Centrale diensten en voorzieningen voor het bestuursapparaat	65,4	65,9	74,2	64,9	64,5	69,2
03.5 Nieuw-Guinea	105,5	105,6	100,0	—	—	—
	456,5	481,7	489,8	82,2	76,3	82,1

Bovenstaande tabel bevat de uitgaven van een aantal diensten, waarvan de kosten niet aan de overige onderwerpen van staatszorg kunnen worden toegerekend. Onder de Algemene uitgaven zijn onder meer opgenomen de uitgaven betreffende het Huis der Koningin, de Hoge Colleges van Staat en het Kabinet der Koningin. De rubriek Wetenschappelijk onderzoek betreft o.a. de uitgaven voor het Centraal Planbureau en het Centraal Bureau voor de Statistiek.

De vermoedelijke uitkomsten in 1962 van de rubriek Fiscaal apparaat zijn beïnvloed door de algemene salarismaatregelen in 1962 en de herziening van het rangenstelsel bij de belastingdienst, waarvoor slechts een relatief geringe compensatie werd gevonden door het onbezet blijven van een aantal vacatures, en een verhoging van de bijdrage door de Sociale Verzekeringsbank voor de kosten van de premieheffing voor de Algemene Ouderdomswet en de Algemene Weduwen- en Wezenwet.

De rubriek Financiële diensten omvat voornamelijk de apparaatskosten van het ministerie van Financiën met uitzondering van het fiscale apparaat. De vermoedelijke uitkomsten bedragen 2 miljoen meer dan de oorspronkelijk vastgestelde begroting voor 1962, hetgeen onder meer een gevolg is van het feit dat de garanties voor verzekeringen met betrekking tot het handels- en dienstenverkeer met het buitenland evenals vorige jaren de raming overschrijden. In de ontwerp-begroting 1963 is hiermede rekening gehouden.

De vermoedelijke uitkomsten van de rubriek Muntwezen van de Buitengewone Dienst vertonen per saldo een verlaging door-

dat de ontmunting van zilveren dubbeltjes tot een bedrag van 7 miljoen tot 1963 zal worden uitgesteld. Hiertegenover staat, dat, gezien de behoefte aan rijksdaalders, dubbeltjes en kwartjes in 1962 voor circa 1,5 miljoen meer muntmetaal zal worden aangekocht dan in de oorspronkelijke begroting 1962 was voorzien.

De stijging van de vermoedelijke uitkomsten ten opzichte van de oorspronkelijk vastgestelde begroting 1962 bij het Domeinbeheer is te wijten aan de kosten van herstel van de in het voorjaar geleden stormschade in de Biesbos en de Banckpolder te Schiermonnikoog.

Onder de rubriek Centrale diensten en voorzieningen voor het bestuursapparaat zijn onder meer begrepen enkele afdelingen van het ministerie van Binnenlandse Zaken, die belast zijn met de personeelszaken en personeelsvoorziening, het Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf, het Rijksinkoopbureau en de Rijksgebouwendienst. De hogere raming in 1963 ten opzichte van 1962 wordt zowel op de Gewone als op de Buitengewone Dienst grotendeels veroorzaakt door een verwachte uitgavenstijging bij de laatstgenoemde dienst als gevolg van de toeneming van het aantal rijks panden, zoals kantoorgebouwen en laboratoria. De huurverhoging per 1 september 1962 is eveneens een kostenverhogende factor.

Voor de kosten direct of indirect samenhangende met Nieuw-Guinea is voor 1963 bij wijze van stelpost een bedrag opgenomen van 100 miljoen voor civiele uitgaven. In hoeverre dit bedrag nodig zal zijn is nog niet bekend.

Tabel IV-3

Militaire uitgaven

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspronkelijk vastgesteld 1962	Vermoedelijke uitkomsten 1962	Ontwerp-begroting 1963	Oorspronkelijk vastgesteld 1962	Vermoedelijke uitkomsten 1962	Ontwerp-begroting 1963
01.0 Algemene uitgaven	38,5	35,9	34,6	—	—	—
01.2 Landmacht	956,6	965,0	1.006,3	—	—	—
01.3 Luchtmacht	514,7	541,8	533,8	—	—	—
01.4 Marine	479,7	497,3	512,9	—	—	—
01.5 Militaire pensioenen en wachtgelden	96,2	99,7	91,8	—	—	—
	2.085,7	2.139,7	2.179,4	—	—	—
In vorige jaren niet opgenomen gelden	—	—	45,0	—	—	—
	2.085,7	2.139,7	2.224,4	—	—	—

De bijzondere internationale politieke omstandigheden hebben verleden jaar ertoe geleid, dat de begroting 1962 voor militaire uitgaven bij nota van wijzigingen (dd. 21 november 1961) aangeboden aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal) voorlopig voor het eerste halfjaar met 25 miljoen werd verhoogd. De voortdurende spanning om Berlijn en de verhoogde inspanning voor de verdediging van Nederlands Nieuw-Guinea hebben de Regering medio 1962 aanleiding gegeven het bedrag van 25 miljoen voor geheel 1962 op 52 miljoen te brengen en het begrotingsplafond voor 1963 met een gelijk bedrag te verhogen. De uitgaven voor de salarismaatregelen per 1 januari 1962, welke in de oorspronkelijke begroting 1962 nog niet functioneel waren toegerekend, doch ingevolge de bestaande afspraken alsnog boven het plafond mogen worden gebracht, worden momenteel op circa 57 miljoen geschat. De gevolgen voor de ontwerp-begroting 1963 van het volledig wegvallen van de defensie van Nieuw-Guinea zullen nog worden gezien.

De ontwerp-begroting 1963 is erop berekend dat met de plannen voor een verdere modernisering van de krijgsmacht kan worden voortgegaan. Voor de Koninklijke Landmacht be-

tekent dit het voortgaan op de weg van mechanisering en motorisering, alsmede een verzwaring van bewapening en uitrusting. Een onderdeel van de Koninklijke Landmacht zal in Duitsland gelegerd blijven.

In 1963 zullen de eerste met Starfighters uitgeruste onderdelen van de Koninklijke Luchtmacht in dienst worden gesteld. Met het in operationeel gebruik nemen van geleide wapens van het type „Nike” wordt voortgegaan, terwijl omstreeks de jaarwisseling 1963/1964 de eerste groep, welke met de in internationale samenwerking geproduceerde Hawks is uitgerust, zal worden geformeerd.

Bij de Koninklijke Marine zullen de werkzaamheden voor de verwapening van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën” in 1963 worden voortgezet en in 1964 gereed komen. Met de bouw van 4 met helicopters en moderne elektronische installaties uitgeruste fregatten wordt binnenkort een aanvang gemaakt. De oplevering van twee conventionele onderzeeboten zal in de loop van 1964/1965 plaats vinden. Begin 1964 zal een nieuw tanker/voorraadschip aan de vloot worden toegevoegd.

Tabel IV-4

Buitenlandse betrekkingen

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspr. vastgesteld	Vermoedelijke uitkomsten	Ontwerp-begroting	Oorspr. vastgesteld	Vermoedelijke uitkomsten	Ontwerp-begroting
	1962	1962	1963	1962	1962	1963
02.0 Algemene uitgaven	8,6	9,5	10,4	—	—	—
02.1 Wetenschappelijk onderzoek	0,1	0,1	0,1	—	—	—
02.2 Vertegenwoordiging in het buitenland	62,9	63,6	67,8	8,2	9,2	8,1
02.3 Deelneming aan internationale organisaties en conferenties	18,9	19,6	16,5	—	110,4	4,8
02.3 Europese Economische Gemeenschap	7,3	7,3	8,5	—	—	—
02.4 Ontwikkelingsfonds van de Europese Economische Gemeenschap	97,0	97,0	47,5	—	—	—
Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling	—	—	—	25,0	25,0	—
Internationale Ontwikkelings Associatie	—	—	—	19,3	55,3	19,3
Overige hulp aan het buitenland	18,3	17,7	29,5	—	—	—
	213,1	214,8	180,3	52,5	199,9	32,2

De uitgaven voor de vertegenwoordiging in het buitenland zijn voor 1963 hoger geraamd dan voor 1962. Deze verhoging vloeit enerzijds voort uit het voornemen tot het in 1963 vestigen van nieuwe posten, onder andere in Libye (Tripolis), Jamaïca (Kingston) en Roemenië (Boekarest), en anderzijds uit een stijging van het prijspeil in het buitenland. Deze stijging, welke een verhoging van de verblijfsvergoedingen tot gevolg heeft, wordt voor het belangrijkste deel veroorzaakt door een verhoging van de huren en de plaatselijke lonen. Voor het treffen van voorzieningen ten behoeve van de huisvesting van de vertegenwoordiging in het buitenland is op de Buitengewone Dienst een bedrag van 8 miljoen opgenomen (in 1962: 8,2 miljoen).

De lagere raming in 1963 van de rubriek Deelneming aan internationale organisaties en conferenties op de Gewone Dienst is het gevolg van de deelneming aan de obligatielening van de Verenigde Naties van \$ 200 miljoen. Door deze obligatielening wordt de financiering van de operaties in Kongo en het Midden-Oosten veilig gesteld voor de periode 1 juli 1962—31 december 1963. Opneming van de kosten van beide operaties in het normale budget van de Verenigde Naties kan derhalve achterwege blijven, waardoor de Nederlandse bijdrage in het normale budget lager kan worden gesteld. De aflossing van de obligatielening, welke een looptijd heeft van 20 jaren, zal in 1963 beginnen. Onze deelneming, geraamd onder de Buitengewone Dienst bedraagt 1,01 % en zal in twee tranches worden voldaan, namelijk 2,4 miljoen in 1962 en 4,8 miljoen in 1963. Voorts heeft wat deze dienst aangaat het bedrag van de vermoedelijke uitkomsten 1962 betrekking op door Canada en

Argentinië ter verzilvering aangeboden „notes” van het Internationale Monetair Fonds (108 miljoen).

De voor een tijd van vijf jaren gesloten Toepassingsovereenkomst van het Ontwikkelingsfonds van de Europese Economische Gemeenschap loopt per 31 december 1962 af. De nieuwe bijdrage van Nederland is voor 1963 op 47,5 miljoen gesteld.

In 1962 heeft de laatste storting plaatsgevonden op de deelneming van Nederland in de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling.

De verhoging van de vermoedelijke uitkomsten 1962 op de Buitengewone Dienst ten opzichte van de oorspronkelijk vastgestelde begroting voor dat jaar betreft bij de Internationale Ontwikkelings Associatie een bedrag van 36 miljoen voor bijdragen in het kapitaal, welke in vorige jaren werden geraamd, doch naar het zich laat aanzien eerst in 1962 zullen worden voldaan. Voor 1963 is voor deze bijdrage een bedrag opgenomen van 19,3 miljoen.

Onder Overige hulp aan het buitenland zijn op de Gewone Dienst in 1963 onder meer begrepen de bijdrage aan het Uitgebreide Programma voor technische hulp en het Speciale Fonds van de Verenigde Naties van 20,4 miljoen (in 1962: 14,7 miljoen), de bijdrage aan het wereldvoedselprogramma van de Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties van 1,7 miljoen (totaal 5 miljoen in drie jaren), alsmede de kosten van de Nederlandse technische hulpprogramma's ten bedrage van 3 miljoen (in 1962: 2 miljoen) en van de projecten voor uitgebreide technische hulp (2,5 miljoen).

Tabel IV-5

Suriname en Nederlandse Antillen

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspronkelijk vastgesteld 1962	Vermoe-delijke uitkomsten 1962	Ontwerp-begroting 1963	Oorspronkelijk vastgesteld 1962	Vermoe-delijke uitkomsten 1962	Ontwerp-begroting 1963
03.0 Algemene uitgaven	0,1	0,1	0,1	—	—	—
03.4 Suriname en Nederlandse Antillen	24,7	24,9	24,0	16,7	16,7	13,7
	24,8	25,0	24,1	16,7	16,7	13,7

In de ontwerp-begroting 1963 is voor het aandeel van Nederland in de kosten verbonden aan de uitvoering van het tien-jarenplan voor Suriname 23,3 miljoen (1962: 28 miljoen) opgenomen, waarmede het bedrag van 171 miljoen, hetwelk bij de wet van 8 december 1955 (*Stb.* 556) als maximum deelneming van Nederland werd vastgesteld, is uitgeput. Ook voor het aandeel van Nederland in de kosten verbonden aan de uitvoering van het driejarenplan voor de ontwikkeling van Bonaire en de Bovenwindse Eilanden is in 1963 het laatste gedeelte ad 4 miljoen (1962: 5,3 miljoen) opgenomen. Tengevolge van deze lagere bedragen wordt in 1963 zowel op de Buitengewone

Dienst als op de Gewone Dienst 3 miljoen minder uitgetrokken. Daartegenover is echter op de Gewone Dienst een nieuwe (stel)post van 2,5 miljoen geraamd voor vergoeding van rente en aflossing van door de Nederlandse Antillen ten behoeve van de versteviging van de economische basis van de Eilandgebieden Curaçao en Aruba gesloten leningen voor urgente werken (wet van 3 mei 1962, *Stb.* 153). Voorts is er rekening mede gehouden dat in 1963 het exploitatietekort van de Stichting voor de ontwikkeling van machinale landbouw in Suriname kleiner zal zijn dan voor 1962 is geraamd.

Tabel IV-6

Justitie en politie

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspronkelijk vastgesteld 1962	Vermoe-delijke uitkomsten 1962	Ontwerp-begroting 1963	Oorspronkelijk vastgesteld 1962	Vermoe-delijke uitkomsten 1962	Ontwerp-begroting 1963
04.0 Algemene uitgaven	10,3	12,4	11,4	—	—	—
04.1 Wetenschappelijk onderzoek	0,1	0,1	0,1	—	—	—
04.2 Rechtspraak	43,8	45,9	48,7	—	—	—
04.3 Rijkspolitie	86,8	94,9	98,6	—	—	—
04.4 Gemeentepolitie	163,2	180,4	190,0	—	—	—
04.5 Gevangeniswezen, Psychopatenzorg, Reclasse-ring en Voorlichting in strafzaken	47,5	48,4	51,7	—	—	—
04.6 Binnenlandse veiligheid	11,0	11,4	11,8	—	—	—
04.8 Kinderbescherming	80,8	85,9	97,6	—	—	—
	443,5	479,4	509,9	—	—	—
04.7 Civiele verdediging	65,0	76,8	75,1	—	—	—
	508,5	556,2	585,0	—	—	—

Dat het totaalcijfer 1963 voor dit onderdeel van de staats-taak zoveel hoger ligt dan het daarvoor voor 1962 oorspronke-lijk vastgestelde vindt zijn verklaring voor het overgrote deel in de in 1962 getroffen salarismaatregelen ten behoeve van het overheidspersoneel in het algemeen en de politie in het bijzonder.

Hoewel de pogingen om de werkelijke sterkte van het Korps Rijkspolitie — bij welke tak van dienst een aanzienlijk tekort aan personeel bestaat — tot het gewenste peil op te voeren, niet tot het beoogde doel hebben geleid, worden die pogingen, door middel van een actieve werving, onverzwakt voortgezet. Verwacht mag worden, dat ook de onlangs tot stand gekomen herziening van de politiebezoldiging ertoe zal bijdragen, dat te dezen verbetering optreedt. Voortgegaan wordt met uitbreiding en verbetering van het wagenpark, de communicatiemiddelen en de vloot van de rijkspolitie te water. Al deze hulpmiddelen zijn op hun plaats bij een modern geoutilleerd volledig bezet korps; onder de huidige omstandigheden werken ze er toe mede de gevolgen van het tekort aan politieambtenaren zoveel

als doenlijk is op te vangen. Met het oog op de toeneming van de omvang van het evenbedoelde wagenpark der rijkspolitie zal de Politie Technische Dienst, die met het onderhoud en de verdere verzorging van de voertuigen is belast, enigszins worden uitgebreid. Aangezien het grotere wagenpark ook hogere materiële uitgaven vergt zijn de ter zake in de ontwerp-be-groting 1963 opgenomen bedragen daarop ingesteld.

De hogere raming van de kosten der gemeentepolitie is overwegend een uitvloeisel van de hierboven reeds vermelde, salarismaatregelen. Daarnaast is rekening gehouden met een normale uitbreiding van de formaties wegens de groei van de bevolking en een incidentele uitbreiding door overgang van een aantal gemeenten van rijks- op gemeentepolitie.

Bij de gevangenis, rijkswerkinrichtingen en huizen van bewaring doet zich reeds geruime tijd een tekort aan, voornamelijk bewarend, personeel gevoelen. Het laat zich aan- zien, dat ook in 1963 nog een personeelstekort zal bestaan, ook al wordt voor dat jaar het aantal gedetineerden iets lager geraamd dan voor 1962, nl. op 3900 man. In de ontwerp-

begroting 1963 is de omzetting van de gevangenis te Groningen in rijksasiel voor psychopaten volledig tot uitdrukking gebracht. Deze omzetting betekent uitbreiding van het aantal plaatsen ten behoeve van ter beschikking van de Regering gestelde criminelen, welk aantal plaatsen nog weer verder zal zijn toegenomen, nadat het rijksasiel met de daarbij gebouwde woningen te Doetinchem, naar mag worden verwacht, in 1963 volledig in gebruik zal zijn genomen. Een volgende stap op de weg ter verwerving van verpleegmogelijkheid voor gestoorde criminelen is de bouw van een r.k. verpleeginrichting voor (voorlopig) 120 criminele psychopaten te Nijmegen; met deze bouw, die mogelijk is geworden door toekenning van bouwsubsidie, zal, naar het zich laat aanzien, in 1963 een aanvang kunnen worden gemaakt. Onderhandelingen over een soortgelijke inrichting op protestants-christelijke grondslag zijn gaande. Nazorg is ook in de psychopatenverpleging van groot belang; daarom wordt de verdere ontplooiing hiervan bevorderd.

Gelegenheid tot uitbreiding van het aantal reclasseringsambtenaren in dienst van gesubsidieerde reclasseringsinstellingen wordt geboden door het uittrekken van een groter bedrag aan subsidie (in 1962 4,6 miljoen en in 1963 5,4 miljoen). Deze uitbreiding is nodig, eensdeels omdat door de rechterlijke macht in steeds meer gevallen om een voorlichtingsrapport wordt gevraagd, anderdeels ten einde te bereiken, dat die rapporten zo spoedig mogelijk ter beschikking van de rechter komen.

Onder de rubriek Binnenlandse veiligheid zijn, naast de kosten van de Binnenlandse Veiligheids Dienst, mede opgenomen de apparaatskosten van de Directie Openbare Orde en Veiligheid, de afdeling Brandweer en de Hulpverleningsdienst van het ministerie van Binnenlandse Zaken.

Met betrekking tot de vergoeding van kosten en de subsidieëring in het kader der justitiële kinderbescherming wordt er van uitgegaan, dat de arbeid in de internaten, in welke inrichtingen een belangrijk deel van het praktische kinderbeschermingswerk wordt verricht, slechts dan tot volle ontwikkeling kan komen, wanneer het gelukt aldaar behoorlijk gekwalificeerd personeel aan te trekken. Wil dit slagen, dan zullen onder meer de bezoldiging en de overige arbeidsvoorwaarden aan redelijke eisen moeten voldoen. Door in de ontwerp-begroting 1963 hogere bedragen uit te trekken voor kosten, voortvloeiende uit de toepassing van maatregelen ten aanzien van minderjarigen (in 1962, 25,0 miljoen en in 1963 34,4 miljoen) en voor subsidies aan verenigingen, stichtingen en dergelijke, werkzaam op het terrein van de kinderbescherming (in 1962 40,8 miljoen en in 1963 45,6 miljoen) wordt de leiding van de internaten de gelegenheid geboden geleidelijk aan deze criteria te voldoen. De stijging van de uitgaven wordt mede veroorzaakt door een groter aantal verpleegdagen, waarop moet worden gerekend ten aanzien van minderjarigen, die onder toezicht zijn gesteld, voorlopig zijn toevertrouwd aan de raden voor de kinderbescherming of wel preventieve hechtenis ondergaan in particuliere inrichtingen. Ten einde het de raden voor de kinderbescherming mogelijk te maken de hun door de wet opgedragen taken ten uitvoer te leggen, schept de ontwerp-begroting 1963 voorts de gelegenheid het personeel van deze raden enigszins uit te breiden.

Voor de civiele verdediging is voor 1963 (als onderdeel van een vierjarenplan) een bedrag van 75 miljoen uitgetrokken. De stijging van de vermoedelijke uitkomsten 1962 ten opzichte van de oorspronkelijk vastgestelde begroting over dat jaar wordt veroorzaakt door de aanwending van in vorige jaren terzake onbesteed gebleven gelden.

Tabel IV-7

Verkeer en waterstaat

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspronkelijk vastgesteld 1962	Vermoedelijke uitkomsten 1962	Ontwerp-begroting 1963	Oorspronkelijk vastgesteld 1962	Vermoedelijke uitkomsten 1962	Ontwerp-begroting 1963
05.0 Algemene uitgaven	4,4	4,7	4,9	0,3	0,3	0,3
05.1 Wetenschappelijk onderzoek	8,9	9,3	10,9	—	—	0,7
05.20 Aanleg en onderhoud van landwegen	167,1	170,8	185,1	148,6	151,4	160,8
05.21 Verkeers- en vervoersdiensten m.b.t. het weg-verkeer	9,0	9,5	10,6	—	—	—
05.3 Landaanwinning	25,4	26,2	28,2	24,5	25,1	26,9
05.4 Zee- en rivierwaterkering en afwatering	86,4	96,1	107,0	57,5	58,5	65,5
05.50 Zeescheepvaart	4,7	4,9	4,9	—	—	—
05.510 Aanleg en onderhoud van waterwegen	73,1	75,5	81,4	114,1	120,8	135,6
05.511 Verkeers- en vervoersdiensten m.b.t. het verkeer op waterwegen	5,0	5,0	5,6	—	—	—
05.7 Burgerlijke luchtvaart	16,8	16,3	17,1	14,0	12,3	5,0
05.9 P.T.T.	—	—	—	212,0	212,0	213,0
	400,8	418,3	455,7	571,0	580,4	607,8

In de rubriek Wetenschappelijk onderzoek komt tot uitdrukking, dat voor 1963 ten opzichte van 1962 hogere bedragen zijn opgenomen voor de bijdrage in het exploitatietekort en de extra-subsidie voor investeringen ten behoeve van de stichting Nationaal Luchtvaart Laboratorium. Tengevolge van de snelle ontwikkeling van de luchtvaart zal deze stichting in 1963 verdergaande onderzoeken verrichten met behulp van vliegende modellen bij grotere snelheden en op grotere hoogte. Ook vliegtuigen bestemd voor verticale opstijgingen en landingen zullen in het onderzoek worden betrokken. Nieuwe voorzieningen dienen te worden getroffen ten einde voortschrijdende automatisering van meet- en uitwerksystemen mogelijk te maken. Op de Buitengewone Dienst wordt voor 1963 een bedrag van 0,7 miljoen uitgetrokken in verband met de verhoging van het bedrijfskapitaal van de Stichting Waterbouwkundig Laboratorium.

In verband met de toeneming van het wegverkeer zullen evenals vorig jaar de onder de rubriek Aanleg en onderhoud van landwegen opgenomen activiteiten worden uitgebreid. Van het totaal in deze rubriek voor 1963 uitgetrokken bedrag van 345,9 miljoen heeft 26,8 miljoen betrekking op apparaatskosten, zodat voor onderhoud, verbetering en aanleg van het Nederlandse wegennet een bedrag van 319,1 miljoen resteert. Daarvan zal 101,6 miljoen in de vorm van uitkeringen en bijdragen ten goede komen aan lagere publiekrechtelijke lichamen, 56,7 miljoen is bestemd voor onderhoud en verbetering en 160,8 miljoen voor aanleg van rijkswegen en oeververbindingen. Enkele grote projecten op het gebied van de wegenaanleg ter uitvoering van het rijkswegenplan zijn: weg 6 Velzen—Schiphol 9,5 miljoen, verbindingswegen Coentunnel 13,5 miljoen, weg 15 Ridderkerk—Kesteren 7 miljoen, toegangswegen tot Brien-

oordbrug 11 miljoen, weg 28 Hoevelaken—Katerveer 6 miljoen, rijksweg Numansdorp—Klaaswaal en toegangswegen tot de Haringvlietbrug 9 miljoen en weg 75 Kelpen—Maastricht 9 miljoen. Als belangrijke in uitvoering zijnde oeververbindingen kunnen worden genoemd de Coentunnel, de brug van Brienenoord en de brug bij Wessem, voor de voortzetting waarvan respectievelijk 14 miljoen, 10 miljoen en 4 miljoen wordt geraamd. Voor de aanleg van de veerhaven bij 't Horntje op Texel met de daaraan gepaard gaande wijziging van de aanleginrichting te Den Helder is een bedrag van 5 miljoen uitgetrokken. Het evenals in vorige jaren opgenomen bedrag van 15 miljoen ten behoeve van de verbetering van de infrastructuur in de probleemgebieden heeft voor 7,5 miljoen betrekking op de aanleg van landwegen en voor 7,5 miljoen op haven- en kanaalwerken.

Voor 1963 is ten opzichte van 1962 in de rubriek Verkeers- en vervoersdiensten met betrekking tot het wegverkeer een hoger bedrag opgenomen met het oog op een voorgenomen versnelling van het aanbrengen van automatische knipperlichtinstallaties bij onbewaakte overwegen. Voorts is rekening gehouden met een toenemende activiteit van de Rijksdienst voor het Wegverkeer in verband met de sterke groei van het Nederlandse motorrijtuigenpark.

Afhankelijk van de bestemming is de kapitaalverstrekking aan het Zuiderzeefonds, die voor de helft op de Gewone en voor de andere helft op de Buitengewone Dienst is opgenomen, verdeeld over de rubriek Landaanwinning van de functie Verkeer en Waterstaat en de rubriek Ontginning en ontwikkeling van IJsselmeerpolders van de functie Landbouw en Visserij. In de ontwerp-begroting van het Zuiderzeefonds neemt het bedrag van rond 60 miljoen ten behoeve van de verdere opbouw van de polder Oostelijk Flevoland de belangrijkste plaats in. De voortzetting van de indijking van de polder Zuidelijk Flevoland zal evenals in 1962 20 miljoen vergen. Tenslotte ligt het in het voornemen een aanvang te maken met de aanleg van de dijk Enkhuizen—Lelystad waarvoor 4,7 miljoen in de ontwerp-begroting 1963 van het Zuiderzeefonds is opgenomen.

Ten einde de uitvoering van de Deltawerken met kracht te kunnen voortzetten is op de ontwerp-begroting 1963 onder de rubriek Zee- en rivierwaterkering en afwatering een bedrag van 131 miljoen opgenomen, gelijkelijk verdeeld over de Gewone en de Buitengewone Dienst. Hiervan zal 55 miljoen worden

aangewend voor de voortzetting van de Haringvlietwerken. Voor de reeds in gang zijnde afdamningswerkzaamheden in Grevelingen, Volkerak en Brouwershavensche Gat wordt respectievelijk 11 miljoen, 18 miljoen en 2 miljoen geraamd. Voor de voortzetting van de in 1962 begonnen bedijking van de Lauwerszee is 16 miljoen opgenomen. Een bedrag van 25 miljoen is geraamd teneinde door het Rijk respectievelijk door derden beheerde waterkeringen langs verschillende delen van de kust en de zee-armen te versterken. De hogere raming van de vermoedelijke uitkomsten 1962 ten opzichte van de oorspronkelijk vastgestelde begroting is het gevolg van de omstandigheid dat in 1962 uitgaven zullen worden gedaan uit in het voorgaande jaar onbesteed gebleven gelden.

In de rubriek Aanleg en onderhoud van waterwegen is voor 1963 in verband met de voorgenomen uitvoering van een aantal verbeteringswerken en een stijging van de onderhoudskosten onder de Gewone Dienst een hogere raming dan voor 1962 opgenomen. De activiteiten op het gebied van de aanleg van waterwegen zullen worden uitgebreid hetgeen in de ontwerp-begroting 1963 onder de Buitengewone Dienst tot een hogere raming heeft geleid. Het belangrijkste deel van de verhoging op de Buitengewone Dienst in 1963 ten opzichte van 1962 zal worden aangewend voor de voortzetting van de verbetering van de havenmond te IJmuiden en de verdieping en verbreding van het Noordzeekanaal, waarvoor in totaal 36 miljoen is opgenomen. In vergelijking met 1962 betekent dit een stijging van 11 miljoen. Hogere bedragen zijn voorts onder andere opgenomen voor de werken aan het Amsterdam-Rijnkanaal, de Rotterdamsche Waterweg, het Sloeplan en het kanaal van Gent naar Terneuzen, waarvoor de ramingen in 1963 respectievelijk 7 miljoen, 6 miljoen, 2 miljoen en 30 miljoen bedragen. Van laatstgenoemd bedrag is onder de middelen 80 % opgenomen als bijdrage van België.

In de oorspronkelijk vastgestelde begroting 1962 is op de Buitengewone Dienst voor de Burgerlijke Luchtvaart 14 miljoen opgenomen, te weten 4 miljoen als resterend bedrag voor de bouw van een nieuw weerschep en 10 miljoen voor deelneming in het aandelenkapitaal van de luchthaven Schiphol. In de ontwerp-begroting 1963 is voor deze deelneming, rekening houdende met uit vorige dienstjaren overkomende fondsen, een bedrag van 5 miljoen uitgetrokken.

Tabel IV-8

Handel en nijverheid

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspronkelijk vastgesteld 1962	Vermoedelijke uitkomsten 1962	Ontwerp-begroting 1963	Oorspronkelijk vastgesteld 1962	Vermoedelijke uitkomsten 1962	Ontwerp-begroting 1963
06.0 Algemene uitgaven	7,8	8,6	8,4	—	—	—
06.1 Wetenschappelijk onderzoek	40,6	38,8	55,6	21,4	29,9	26,6
06.2 Handel en ambacht	19,6	20,0	23,7	—	7,5	3,0
06.3 Industrie	65,7	40,2	37,7	—	—	—
06.4 Mijnwezen	1,0	1,1	1,3	—	—	7,4
06.5 Energieproductie en -transport (incl. Euratom)	3,0	3,0	3,3	19,9	14,4	8,2
06.6 Toerisme	1,6	1,6	2,1	—	—	—
	139,3	113,3	132,1	41,3	51,8	45,2

In het eerste onderzoek- en onderwijsprogramma van Euratom, geraamd op 215 miljoen E.M.O.-eenheden (1 Europese Monetair Overeenkomst-eenheid = 1 Amerikaanse dollar) over de periode 1958 tot en met 1962 moet door Nederland nog circa 20 miljoen worden bijgedragen. Inmiddels is door de Raad van Ministers van de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie een tweede vijfjaren-programma vastgesteld, waarvan de kosten bijna tweemaal zo hoog zijn als die van het eerste programma. Voor deelneming van ons land in dit tweede programma, alsmede voor een gedeelte van de nog te betalen bijdragen van het eerste programma is in de rubriek

„Wetenschappelijk Onderzoek” voor 1963 een bedrag van 16,5 miljoen uitgetrokken. Ten behoeve van de ontwikkeling van technische procédés en apparaturen is in de ontwerp-begroting 1963 4 miljoen opgenomen. Hiervan is 3 miljoen bestemd voor kredietverlening aan militaire projecten, gebaseerd op bestaande plannen. Voor civiele projecten is een bedrag van 1 miljoen geraamd, welk bedrag dient om de mogelijkheid te openen krediet te verlenen ten behoeve van nieuwe projecten dan wel van bestaande spectaculaire projecten.

Voor 1963 is 3,8 miljoen opgenomen als Nederlandse

Landbouwen en visserij

[illegible]

(1) waarvan voor andere uitgaven dan voor het

De ontwikkeling van de gemeenschappelijke markt voor landbouwproducten in de Europese Economische Gemeenschap opent voor de Nederlandse landbouw het perspectief van een vrij handelsverkeer in agrarische producten binnen de Ge-

meenschap. De Nederlandse landbouw treedt vol vertrouwen in eigen kracht en bekwaamheid deze ontwikkeling tegemoet. Ook in deze situatie moet veel aandacht worden gegeven aan het behoud en de versterking van de concurrentiepositie. Hier-

bij is de verbetering van de interne en externe produktie-omstandigheden één van de belangrijkste factoren. De ontwerp-begroting 1963 stelt door hogere ramingen van de desbetreffende onderdelen de Regering in staat de Nederlandse landbouw hierbij in verruimde mate daadwerkelijk te steunen door verbetering van de voorlichting, verruiming van het wetenschappelijk onderzoek en opvoering van de activiteiten van de Cultuurtechnische Dienst.

Het totaal der uitgaven ten behoeve van de landbouw en de visserij kan voor 1963 nochtans aanzienlijk lager worden geraamd dan voor 1962. De oorzaak daarvan ligt in het vrijwel geheel in de rubriek landbouw, tuinbouw en veeteelt opgenomen nadelige saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds, dat in 1963 rond 105 miljoen lager is geraamd dan in de oorspronkelijke begroting 1962. De vermoedelijke uitkomsten 1962 ten opzichte van de oorspronkelijke begroting worden bij genoemde rubriek ruim 15 miljoen hoger geraamd. Tegenover een verlaging van het nadelige saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds met 40 miljoen staan onder meer verhogingen van rond 45 miljoen voor vergoedingen in verband met de bestrijding van mond- en klauwzeer onder varkens.

Wat de bosbouw betreft is de Regering voornemens door een ruimer beschikbaar stellen van gelden het Staatsbosbeheer in staat te stellen daarvoor in aanmerking komende boscomplexen voor de Staat aan te kopen. Naarmate onze bevolking in aantal toeneemt wordt enerzijds de betekenis van ons nationale bosbezit groter voor de recreatie zoekende mens en anderzijds de instandhouding van het bosareaal moeilijker door de eisen onder andere van de stedenbouw en de wegeaanleg. Een verantwoord middel om de instandhouding en het optimaal gebruik van het Nederlandse bosareaal ten behoeve van de gemeenschap te bevorderen ziet de Regering in een meer actief aankoopbeleid van het Staatsbosbeheer. Ook de stijging op de Buitengewone Dienst van de vermoedelijke uitkomsten 1962 ten opzichte van de oorspronkelijk vastgestelde begroting voor dat jaar is een gevolg van de aankoop van onroerende goederen door het Staatsbosbeheer.

Onder de rubriek Ontginning en ontwikkeling van IJssel-meerpolders is het netto bedrag van de investeringen in deze polders, gelijkelijk verdeeld over de Gewone en de Buitengewone Dienst, vermeld. De voor 1963 opgenomen lagere cijfers zijn het gevolg van een geringe stijging van de inkomsten enerzijds en een belangrijke daling van de uitgaven anderzijds. Bij deze daling spelen hoofdzakelijk de afnemende bouwactiviteiten in de Noordoostpolder en de herziening van het voor Oostelijk Flevoland voor 1962 opgestelde bouwplan, waardoor verscheidene werken naar een later tijdstip zijn verschoven, een rol. Bij de raming voor de ontwerp-begroting 1963 is daarom rekening gehouden met een belangrijk bedrag aan onbestede gelden dat van 1962 naar 1963 zal worden overgeschreven.

Landbouw-Egalisatiefonds. ¹⁾

In hoofdstuk I, § 2 van deze nota werd bij de beschouwingen over de landbouwsubsidies een uiteenzetting gegeven van de oorzaken, die voor 1963 ten opzichte van 1962 tot een belangrijk lagere raming van het nadelige saldo van het L.E.F. geleid hebben.

Het in werking treden van de E.E.G.-verordeningen per 30 juli j.l. heeft ook invloed gehad op de vermoedelijke uitkomsten 1962. Het saldo van de heffingen is als gevolg hiervan ruim 47 miljoen hoger dan oorspronkelijk voor 1962 werd verwacht. Hiertegenover worden de te betalen subsidies enigszins hoger geraamd, waardoor het nadelige saldo van het L.E.F. voor 1962 naar verwachting rond 40 miljoen beneden de oorspronkelijke raming zal blijven.

Het verloop van het nadelige saldo wordt weergegeven in de onderstaande specificatie:

Tabel IV-10

Specificatie van het nadelige saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds

	Oorspronkelijk vastgestelde begroting 1962	Vermoedelijke uitkomsten 1962	Ontwerp-begroting 1963
Voedergranen	60,0 ¹⁾	49,0	52,5
Suikerraffinaderijen	0,8	0,8	0,1
Varkensvlees	10,0	10,0	10,0
Melk	258,0	272,0	247,0
Bijdrage aan Europees Oriëntatie- en garantiefonds	—	mem.	mem.
Onvoorzien en diversen	2,0	5,9	3,0
Af: saldo heffingen	330,8	337,7	312,6
Bijdrage van Europees Oriëntatie- en garantiefonds	10,0	57,4	97,6
	—	mem.	mem.
	320,8	280,3	215,0

¹⁾ Inclusief fabrieksaardappelen.

¹⁾ Het nadelige saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds (L.E.F.) is vrijwel geheel in de rubriek Landbouw, tuinbouw en veeteelt opgenomen. Slechts de relatief geringe uitgaven uit hoofde van de suikerraffinaderij-regeling zijn opgenomen in de rubriek Industrie van de functie Handel en nijverheid (tabel IV-8).

Tabel IV-11

Onderwijs en cultuur

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspronkelijk vastgesteld 1962	Vermoedelijke uitkomsten 1962	Ontwerp-begroting 1963	Oorspronkelijk vastgesteld 1962	Vermoedelijke uitkomsten 1962	Ontwerp-begroting 1963
08.0 Algemene uitgaven	16,8	17,4	18,1	0,2	0,2	0,2
08.1 Wetenschappelijk onderzoek	29,5	30,7	39,2	6,1	6,1	7,8
08.2 Lager onderwijs	993,7	1 048,8	1 105,8	—	—	—
08.3 Voorbereidend hoger en middelbaar onderwijs	228,5	260,6	270,7	0,2	0,2	0,3
08.40 Nijverheidsonderwijs	395,6	417,9	446,7	1,8	1,8	2,6
08.41 Lager en middelbaar land- en tuinbouwonderwijs	37,6	39,2	43,5	0,3	0,3	0,4
08.42 Ander vak- en beroepsonderwijs	79,1	90,0	89,7	3,2	3,2	3,7
08.5 Wetenschappelijk onderwijs	312,8	328,8	390,8	99,6	99,6	94,6
08.6 Jeugdvorming, volksontwikkeling en sport	38,8	37,4	39,2	—	—	—
08.7 Kunsten, oudheidkunde en natuurbescherming	52,1	53,9	58,9	0,2	0,2	—
08.8 Radio, televisie en pers	72,7	72,7	78,6	—	—	—
08.9 Erediensten	3,7	4,7	3,4	0,3	0,3	0,3
	2 260,9	2 402,1	2 584,6	111,9	111,9	109,9

Met het oog op het grote belang van het wetenschappelijk onderzoek is in de ontwerp-begroting 1963 voor dit doel een ten opzichte van 1962 hoger bedrag voor exploitatievoorzieningen en investeringen uitgetrokken (ruim 47 miljoen); dit bedrag is onder meer bestemd voor de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, de Nederlandse centrale organisatie voor toegespast natuurwetenschappelijk onderzoek, de Nederlandse organisatie voor zuiver wetenschappelijk onderzoek, de Europese organisatie voor ruimteonderzoek, de Europese organisatie voor kernfysisch onderzoek, Euratom en het Reactor Centrum Nederland.

De ten opzichte van de oorspronkelijke begroting hogere vermoedelijke uitkomsten in 1962 van het lager onderwijs zijn in hoofdzaak een gevolg van de salarisverhogingen (de geraamde kosten van de salarismaatregelen zijn in de oorspronkelijk vastgestelde begroting 1962 niet aan de functies toegerekend, doch in een totaelpost onder „Diversen” opgenomen). De gevolgen van deze maatregelen, waardoor ook de uitgaven in de andere sectoren van het onderwijs in 1962 hogere uitkomsten hebben dan oorspronkelijk zijn vastgesteld, werken versterkt door in 1963. Overigens hebben de belangrijkste uitgaven voor 1963 in deze rubriek betrekking

1. de uitkering aan de gemeenten voor de materiële kosten van het lager onderwijs; mede door een beter voortzettingen-1963 18 miljoen meer uitgetrokken dan in 1962, in welk jaar 277 miljoen werd geraamd;

2. de salarissen van rond 12 500 leidsters bij het kleuteronderwijs, waarbij er op is gerekend, dat in 1963 het aantal kleuters per leidster kleiner zal worden; voorts zijn onder deze uitgaven begrepen de materiële kosten en de kosten van ruimtelijke voorzieningen voor het kleuteronderwijs, welk onderwijs in 1963 door niet minder dan ongeveer 420 000 kleuters zal worden genoten; tezamen is voor dit onderwijs bijna 120 miljoen nodig;

3. de salarissen van de ongeveer 54 500 leerkrachten bij het gewoon, het voortgezet gewoon en het uitgebreid lager onderwijs, waarvoor rond 609 miljoen is uitgetrokken; ondanks daling van het aantal leerlingen bij het gewoon lager onderwijs zal het aantal leerkrachten per saldo met ongeveer 1400 toenemen, omdat met ingang van 1 september 1963 de eerste fase van de verlagings van de leerlingenschaal volledig in werking zal treden;

4. de salarissen van rond 4300 leerkrachten bij het buitengewoon lager onderwijs, welk aantal jaarlijks met ongeveer 150 à 200 toeneemt, alsmede op andere uitgaven voor het buitengewoon lager onderwijs (60 miljoen);

5. de subsidies voor de vormingsinstituten voor leerplichtvrije jeugd (6,5 miljoen).

De uitgaven in de rubriek Voorbereidend hoger en middelbaar onderwijs betreffen in hoofdzaak de personele en de materiële lasten van de rijkscholen voor middelbaar onderwijs (in 1963: 25 miljoen), de gemeentelijke scholen voor voorbereidend hoger en middelbaar onderwijs (in 1963: 66 miljoen) en de bijzondere scholen voor voorbereidend hoger en middelbaar onderwijs (in 1963: 172 miljoen). Het aantal leerlingen van deze scholen gezamenlijk zal in 1963 rond 182 000 bedragen met een totaal aantal docenten van 12 000 à 13 000. Onderscheiden naar de verschillende vormen van nijverheidsopleiding (met rond een half miljoen deelnemers) zijn voor 1963 in deze rubriek onder meer begrepen de uitgaven voor het lager nijverheidsonderwijs voor jongens (223 miljoen), voor het nijverheidsonderwijs voor meisjes (146 miljoen), voor het middelbaar nijverheidsonderwijs voor jongens (43 miljoen), voor het scheepvaart- en luchtvaartnijverheidsonderwijs (14 miljoen), voor de leerlingstelsels (13 miljoen). Ten behoeve van het middenstandsonderwijs, dat met ingang van 1 september 1962 wordt gesubsidieerd en waarvoor in dat jaar één miljoen is geraamd, is voor 1963 3,3 miljoen uitgetrokken.

In grote lijnen ontwikkelt zich het landbouwonderwijs in overeenstemming met het voor de begroting 1962 geschetste beeld. Voor het inpassen van de Landbouwhogescholen in de wet op het wetenschappelijk onderwijs is een studiecommissie ingesteld. De toename van het aantal studenten en het gereedkomen van een aantal nieuw gebouwde laboratoria zijn van grote invloed op het stijgen van de personele en materiële uitgaven van de Landbouwhogescholen. Bij het middelbaar landbouwonderwijs wordt het belang van technologisch onderwijs met het oog op de voedingsmiddelenindustrie steeds meer onderkend. Maatregelen zijn en worden getroffen om het middelbaar landbouwonderwijs aan deze ontwikkeling aan te passen.

De ten opzichte van de oorspronkelijke begroting hogere vermoedelijke uitkomsten 1962 van de rubriek Ander vak- en beroepsonderwijs worden met name veroorzaakt door de aankoop en de vervanging van vliegtuigen voor de rijksluchtvaartsschool te Eelde met fondsen, overgeschreven uit het vorige dienstjaar. In de ontwerp-begroting 1963 is voor deze school 6 miljoen minder opgenomen. Behalve dat in 1963 geen nieuwe vliegtuigen worden gekocht, wordt de activiteit van de rijksluchtvaartsschool tengevolge van de vermindering van de behoefte van de K.L.M. aan nieuw opgeleide vliegers de eerste komende jaren ingekrompen. De uitgaven voor 1963 in deze rubriek hebben voorts in hoofdzaak betrekking op studietoelagen in deze onderwijssector ad rond 13 miljoen, op de scholen en cursussen tot opleiding van leidsters bij het kleuteronderwijs 4,7 miljoen, op de rijks-, gemeentelijke en bijzondere kweekscholen voor onderwijzers 3,9 miljoen, op het sociaal-pedagogisch onderwijs 8,0 miljoen; de onder het sociaal-verzorgers worden met ingang van 1 september 1963 onder de werking van de nijverheidsonderwijs wet gebracht, waardoor voor deze opleidingen een ruimere financiële armslag ontstaat. De opleiding op het gebied van de kraamzorg geeft een groot te zien. Een uitbreiding van het aantal opleidingsinstellingen, mede omdat gerekend moet worden met hogere exploitatiekosten van deze instellingen, geleid tot een stijging van de raming in 1963 ten opzichte van die in 1962. Een andere belangrijke reden voor deze stijging is gelegen in de verhoging van de studietoelagen voor deelnemers aan de wijkverpleegsters- en voortgezette verpleegstersopleiding.

De stijging van de uitgaven voor het wetenschappelijk onderwijs in 1963 met 73 miljoen ten opzichte van de oorspronkelijk ingediende begroting 1962 is behalve aan een niet onbedingrijke verhoging van de personele en materiële lasten van de openbare universiteiten en hogescholen toe te schrijven aan de aanzienlijke uitbreiding van de bijzondere instellingen van wetenschappelijk onderwijs. Een en ander houdt verband met de voorbereidingen voor het opvangen van het te verwachten grotere aantal studenten en het in gebruik nemen van nieuwe of vergrote instituten en laboratoria, alsmede met de aanschaffing van kostbare apparatuur en instrumentaria.

Voor jeugdvorming en voor het bijzondere jeugdwerk in internaatsoverband is voor 1963 ruim 2,5 miljoen meer uitgetrokken dan in 1962 (16 miljoen). De uitgaven ten behoeve van activiteiten op het terrein van de volksontwikkeling stijgen in 1963 tot ruim 11 miljoen. De subsidies voor het treffen van voorzieningen voor openluchtrecreatie zijn voor 1963 verhoogd met 1,5 miljoen en gebracht op 3,7 miljoen. Aan het destijds vastgestelde programma om gedurende de jaren 1960 tot en met 1963 jaarlijks 5 miljoen beschikbaar te stellen voor subsidies, verband houdende met investeringen in het kader van de sociale planning in de ontwikkelings- en de probleemgebieden, is voor 1963 niet volledig de hand gehouden. Hoewel de indiening en behandeling van de plannen uit de verschillende provincies momenteel goed op gang komen, zal het thans beschikbare bedrag, ontstaan door overschrijving krachtens artikel 24 van de Comptabiliteitswet van overschotten van vorige jaren, in 1962 niet geheel worden besteed. In dit verband en mede geleid op de situatie op de bouwmarkt, is voor 1963 slechts 1 miljoen opgevoerd; tot een bedrag van 4 miljoen kunnen daarnaast in 1963 verplichtingen worden aangegaan.

gaan, welke in latere jaren tot uitgaven zullen leiden. Het aantal door de provincies als urgent aangemerkte aanvragen voor een rijksbijdrage in de stichtingskosten van buurthuizen en dorps- en wijkcentra maakt het nodig hiervoor een hoger bedrag uit te trekken dan vorig jaar. Mét de exploitatiesubsidies voor deze ruimtebediende accommodaties is in totaal ruim 1,9 miljoen beschikbaar.

Ten behoeve van de onderscheiden subsidies o.a. op het gebied van de kunsten is bijna 20 miljoen geraamd (1962: 16,6 miljoen). Voor de aankoop van natuureservaten is 1 miljoen

meer uitgetrokken dan in 1962, zodat voor dit doel in 1963 7 miljoen beschikbaar is.

Na aftrek van de op de luistergelden drukkende kosten is in 1963 voor de radio beschikbaar 31 miljoen, terwijl de uitgaven zijn geraamd op 32 miljoen. Het verschil wordt bijgepast uit de algemene middelen. De uitgaven voor de televisie liggen 4 miljoen beneden de netto-opbrengst van de kijkgelden; deze 4 miljoen zullen worden aangewend ter aflossing van de in het verleden door het Rijk voorgeschooten gelden.

Tabel IV-12

Sociale voorzieningen

		Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
		Oorspronkelijk vastgesteld 1962	Vermoe-delijke uitkomsten 1962	Ontwerp-begroting 1963	Oorspronkelijk vastgesteld 1962	Vermoe-delijke uitkomsten 1962	Ontwerp-begroting 1963
09.0	Algemene uitgaven	11,3	12,1	15,1	—	—	—
09.1	Wetenschappelijk onderzoek	0,1	0,1	0,2	—	—	—
09.2	Sociale zekerheid (inclusief uitgaven voor pensioenen en wachtgelden)	619,6	619,6	630,8	—	—	—
09.3	Sociale bijstand	14,8	21,3	27,0	—	—	—
09.41	Uitgaven voor ambtenaren en anderen, voortvloeiende uit de gewijzigde verhouding met Indonesië	192,9	201,1	194,4	2,5	2,9	2,7
09.42	Emigratie	22,7	16,3	15,1	—	—	—
09.43 } 09.44 } 09.45 }	Sociale hulp	28,5	28,4	35,1	0,6	0,4	0,4
09.5	Arbeidersbescherming	8,1	8,8	8,8	—	—	—
09.6	Maatregelen in het belang van de werkgelegenheid	177,5	185,3	194,9	2,0	1,0	1,0
09.7	Arbeidsverhoudingen	2,2	2,3	2,5	—	—	—
		1 077,7	1 095,3	1 123,9	5,1	4,3	4,1

Bij de rubriek Algemene uitgaven is de hogere raming voor 1963 en de stijging van de vermoedelijke uitkomsten ten opzichte van de oorspronkelijk vastgestelde begroting 1962 hoofdzakelijk toe te schrijven aan de gevolgen van de salarismaatregelen per 1 januari 1962 en voorts aan een personeelsuitbreiding bij het departementaal apparaat van het ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid.

Bij de raming van de onder de rubriek Sociale zekerheid vallende uitgaven is in het kader van de maatregelen ter compensatie van de huurverhoging per 1 september 1962 reeds rekening gehouden met de voorgestelde verhoging van de toeslagen op invaliditeits- en ongevallenrenten, met de verhoging van de kinderbijslagen aan gepensioneerden en van die ingevolge de Kinderbijslagwet voor kleine zelfstandigen, alsmede met de verhoging van de uitkeringen krachtens verschillende sociale uitkeringsregelingen.

Met betrekking tot deze rubriek zij voorts opgemerkt, dat de inwerkingtreding van de Algemene Kinderbijslagwet per 1 januari 1963 enerzijds tot gevolg heeft dat voor de uitgaven wegens kinderbijslagen aan invaliditeitsrentetrekkingen krachtens de kinderbijslagwet voor rentetrekkingen geen bedragen meer in de begroting zijn geraamd, doch anderzijds dat bedragen moeten worden opgenomen voor het betalen van vergoedingen aan het Algemene kinderbijslagfonds en van op deze vergoeding te verlenen voorschotten ter zake van:

a. premiebedragen, welke niet zijn ingevorderd van verzekerden, wier inkomen beneden de gestelde grenzen blijft;

b. aan verzekerden wegens gemoedsbezwaren verleende vrijstellingen van premiebetaling.

Bij de inwerkingtreding van de Algemene Kinderbijslagwet komt de Kinderbijslagwet voor gepensioneerden te vervallen. Ingevolge de Aanpassingswet algemene kinderbijslagwet zullen gepensioneerden (behoudens degenen, die pensioen ontvangen

ten laste van het Spoorwegpensioenfonds) die op bedoeld tijdstip nog aanspraak op kindertoelage ontlenen aan de Kinderbijslagwet voor gepensioneerden, voor het eerste en tweede kind bijslag ontvangen krachtens de Kinderbijslagwet voor loontrekkenden; vanaf het derde kind zullen zij bijslag ontvangen ingevolge de Algemene kinderbijslagwet. Verder is rekening gehouden met de omvorming per 1 januari 1963 van de Noodwet kinderbijslag kleine zelfstandigen tot Kinderbijslagwet voor kleine zelfstandigen. Voorzag voornoemde noodwet in (halve) bijslag vanaf het derde kind, de nieuwe wet voorziet in een (volle) bijslag voor het eerste en tweede kind. De omvang van het „Rijksaandeel in de premieën ingevolge de Werkloosheidswet” is afhankelijk van de hoogte van het premieplichtig deel van de totale loonsom. De toename van de beroepsbevolking en de loonsverhogingen, onder invloed waarvan de ten laste van de begroting komende uitgaven stijgen, hebben voor 1963 een verhoging van het voor deze uitgaaf benodigde bedrag noodzakelijk gemaakt.

Tegenover deze verhogingen staat, behalve de verlaging als gevolg van het hierboven reeds genoemde wegvallen van de uitgaven wegens kinderbijslagen aan invaliditeitsrentetrekkingen, nog een verlaging van de uitgaven ter zake van de ten laste van het Rijk komende vergoedingen aan het Ouderdomsfonds en het Weduwen- en Wezenfonds wegens premieën, welke ingevolge de Algemene Ouderdomswet en de Algemene Weduwen- en Wezenwet in het geheel niet worden ingevorderd. Uit recente ter beschikking gekomen gegevens kon de conclusie worden getrokken, dat het aantal van de bedoelde niet betalende premieplichtigen aanzienlijk geringer is geworden dan kort na de invoering van de Algemene Ouderdomswet nog moest worden aangenomen, zodat — ondanks een stijging van het premiepercentage ingevolge de Algemene Ouderdomswet — deze uitgaven op een lager bedrag kunnen worden gesteld. Voorts konden als gevolg van de huidige werkgelegenheids-

situatie de ramingen voor „Bijdragen in uitgaven in verband met complementaire sociale voorzieningen en daarmee samenhangende sociale en sociaal-culturele activiteiten ten behoeve van zonder arbeid zijnde werknemers” worden verlaagd.

Bij de ramingen van de post „toeslagen op pensioenen” is rekening gehouden met de financiële gevolgen van het in behandeling zijnde wetsontwerp 6242 (pensioenmaatregelen 1960). De raming van de toeslagen op deze basis is uitsluitend om redenen van praktische aard geschied; de eventueel in 1963 te betalen voorschotten zullen niet uit de betrokken artikelen worden geput voordat een wettelijke regeling zal zijn tot stand gekomen.

Bij de rubriek Sociale bijstand is de verhoging zowel bij de vermoedelijke uitkomsten 1962 als in de ontwerp-begroting 1963 ten opzichte van de oorspronkelijk vastgestelde begroting 1962 hoofdzakelijk een gevolg van de op 1 juli 1962 in werking getreden Tijdelijke bijstandsregeling voor mindervaliden. Voor 1963 is hiervoor 12,3 miljoen opgenomen.

De ten opzichte van de oorspronkelijke begroting hogere vermoedelijke uitkomsten voor 1962 bij de rubriek Uitgaven voor ambtenaren en anderen, voortvloeiende uit de gewijzigde verhouding met Indonesië, is grotendeels het gevolg van een noodzakelijk gebleken verhoging van de repatriëringskosten. Het tegenovergestelde beeld bij vergelijking van de vermoedelijke uitkomsten 1962 met de ontwerp-begroting 1963 vloeit voort uit zowel een lagere raming van deze repatriëringskosten als uit een te verwachten vermindering van het aantal uitkeringsgerechtigden wegens overlijden. De kosten verbonden aan de uitvoering van de Algemene oorlogsongevallenregeling (A.O.R.) zijn in de ontwerp-begroting 1963 op ruim 9 miljoen geraamd (voor 1962: 8,2 miljoen). Zowel het gemiddeld aantal uitkeringsgenietenden als het gemiddeld uitkeringsbedrag moest voor 1963 hoger worden gesteld dan voor 1962; de stijging van het gemiddelde uitkeringsbedrag is onder meer door een toeneming van het aantal invaliden aan wie de uitkeringen in het algemeen hoger zijn dan die aan de nabestaanden. Periodieke en bijzondere uitkeringen ingevolge de Rijksgroepsregeling gerepatrieerden vertonen ten opzichte van de begroting 1962 een stijging met 1,6 miljoen; voor een belangrijk deel wordt deze stijging veroorzaakt door een aanpassing van de uitkeringsbedragen in verband met de salarismaatregelen per 1 januari 1962 en van de compensatie voor de huurverhoging per 1 september 1962. Ook het bedrag voor de verzorging van gerepatrieerden in opvangcentra en contractpensioens is voor 1963 hoger uitgetrokken. Er moet worden gerekend op een vermindering van het aantal voor gerepatrieerde gezinnen beschikbaar komende woningen. Dit zal een minder snelle doorstroming in de contractspensioens tot gevolg hebben en daardoor een stijging van het aantal gezinnen in deze pensioens. In de raming voor 1963 is met een verdere doorvoering van de zelfzorg voor de Ambonezen rekening gehouden. Ook wordt ver-

wacht, dat ongeveer 600 gezinnen van de woonoorden naar woonwijken zullen kunnen verhuizen. Tevens is een post opgenomen ten behoeve van de repatriëring naar Indonesië. Het initiatief hiertoe moet echter geheel uitgaan van de Ambonezen zelf.

De verwachting ten aanzien van de omvang van de emigratie in 1963 en de in dat jaar te verkrijgen bijdragen in de vervoerskosten hebben aanleiding gegeven voor de emigratie in 1963 met een lager bedrag te volstaan.

Voor 1962 werd in de rubriek Sociale hulp voor de eerste maal een bedrag van 0,5 miljoen opgenomen als tegemoetkoming in de ten laste van de gemeente komende kosten van aanleg en inrichting van regionale woonwagenkampen. Voor de stichting van regionale kampen is een 10-jarenplan opgesteld. Voor 1963 is rekening gehouden met vier kampen (subsidie 0,6 miljoen), voor 1964 met een vijftal kampen, voor 1965 en volgende jaren met zes kampen per jaar, totdat het plan zal zijn voltooid. Zowel de uitgaven, verband houdende met de subsidies ten behoeve van algemeen maatschappelijk werk, als die voor de gezinsverzorging en gezinshulp zijn voor 1963 hoger geraamd (in totaal 2,1 miljoen meer); laatstbedoelde uitgaven hoofdzakelijk door een verdere toeneming van het aantal krachten.

Voor 1963 is bij de rubriek Maatregelen in het belang van de werkgelegenheid voor de uitgaven op het stuk van de aanvullende werkgelegenheid een lager bedrag geraamd dan voor het lopende jaar. Uitgegaan is van een geregistreerde arbeidsreserve van 30 000 mannen en een in aanvullende werkgelegenheid te verwerken aantal manweken van 180 000. Indien het verloop van de werkloosheid en/of de weersomstandigheden een ongunstiger financiële invloed zou (den) uitoefenen dan bij het opstellen van de raming is aangenomen, zullen meer gelden worden aangevraagd. Op hoofdstuk XVII (Onvoorziene uitgaven) is evenals in voorgaande jaren een bedrag uitgetrokken om, indien de conjunctuur zich minder gunstig zou ontwikkelen dan waarmede bij de raming van de uitgaven op de onderscheiden hoofdstukken der rijksbegroting is rekening gehouden, gelden te kunnen toevoegen aan het begrotingshoofdstuk of de begrotingshoofdstukken ten laste waarvan de kosten van de alsdan in het belang van de werkgelegenheid te treffen maatregelen zullen worden gebracht. Voor de kosten van deze eventueel te treffen initiële maatregelen wordt voor 1963 een hoger bedrag (20 miljoen tegenover 10 miljoen in 1962) aangevraagd. Ook de complementaire arbeidsvoorzieningsregelingen hebben een verhogend effect op de raming van deze rubriek, zowel voor 1963 als voor de vermoedelijke uitkomsten 1962. Dit spruit voort uit de stijging van het algemene loonpeil, de toeneming van het aantal deelnemers en uit enkele andere kostenverhogende factoren, waaronder de compensatiemaatregelen voor de huurverhoging per 1 september jl.

Tabel IV-13

Volksgezondheid

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspronkelijk vastgesteld 1962	Vermoedelijke uitkomsten 1962	Ontwerp-begroting 1963	Oorspronkelijk vastgesteld 1962	Vermoedelijke uitkomsten 1962	Ontwerp-begroting 1963
10.0 Algemene uitgaven	6,3	6,6	8,8	—	—	—
10.1 Wetenschappelijk onderzoek	6,3	6,3	6,8	4,2	4,2	2,1
10.2 Sociale en preventieve geneeskunde	39,1	46,9	51,8	—	—	—
10.3 Ziekenhuizen, klinieken en sanatoria	9,3	10,1	10,8	—	—	—
10.4 Openbare gezondheid	23,5	25,0	27,7	—	—	—
	84,5	94,9	105,9	4,2	4,2	2,1

Bij de rubrieken Algemene uitgaven en Wetenschappelijk onderzoek heeft de wetenschappelijke fundering van het beleid op het gebied van de volksgezondheid een stijging van de voor

1963 geraamde bedragen op de Gewone Dienst tot gevolg gehad. Rekening is gehouden met de instelling van een speciaal staf-bureau, toegevoegd aan de leiding van de directie Volksgezond-

heid van het departement van Sociale Zaken en Volksgezondheid, dat zich bezig zal houden met het boven omschreven fundamentele werk.

Op de Buitengewone Dienst wordt bij de rubriek Wetenschappelijk onderzoek voor 1963 met een lager bedrag dan voor 1962 volstaan, omdat de financiering van de desbetreffende uitgaven naar verwachting zal kunnen plaatsvinden uit in vorige jaren onbesteed gebleven gelden, die met toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet naar 1963 zullen worden overgeschreven.

De stijging van de raming voor de rubriek Sociale en preventieve geneeskunde moet vooral worden toegeschreven aan de hogere ramingen ter zake van de immunisatie der jeugd en de kraamzorg. Reeds in 1962 werd begonnen met de massale inenting van zuigelingen en kleine kinderen met een nieuw, door het Rijksinstituut voor de Volksgezondheid bereid, samengesteld vaccin. Dit vaccin geeft niet alleen, evenals vroeger, bescherming tegen dyfterie, kinkhoest en tetanus, maar ook tegen poliomyelitis, waartegen tot dusverre afzonderlijk moest worden gevaccineerd. De invoering van dit nieuwe vaccin (het zogenaamde 4-factoren- of D.K.T.P.-vaccin) doet het aantal injecties dat een kind, ter volledige bescherming tegen deze ziekten nodig heeft, teruglopen van zeven tot vier. De verwach-

ting is, dat de vergemakkelijking van de entprocedure, welke het gevolg is van de invoering van dit vaccin, zal leiden tot een toenemende bereidheid bij de ouders tot het door hun kinderen laten volgen van het volledige vaccinatieprogramma. In nauwe samenwerking met de desbetreffende particuliere instellingen werd een verbetering van de subsidiëring der kraamverzorging bereikt.

Met de nog steeds toenemende industrialisering van ons land, de sterke stijging van het gebruik van toevoegingen aan voedings- en genotmiddelen en de toenemende stroom van nieuwe geneesmiddelen neemt de bedreiging van de menselijke gezondheid sterk toe. Een en ander is voor de overheid aanleiding geweest, een belangrijke uitbreiding aan het werk van de desbetreffende inspecties te geven. Het onderzoek naar en de bestrijding van ziektekiemen in de bodem, in drink-, zwem- en afvalwater en in de lucht zal met kracht worden voortgezet. De gevaren van het gebruik van radioactieve stoffen, van het gebruik van additieven in voedings- en genotmiddelen en van het gebruik van nieuwe (patent)geneesmiddelen nopen tot sterke intensivering van het toezicht op deze gebieden. Hierdoor valt onder meer van 1962 op 1963 een stijging te constateren bij de rubriek Openbare gezondheid.

Tabel IV-14

Volkshuisvesting

		Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
		Oorspronkelijk vastgesteld 1962	Vermoezelijke uitkomsten 1962	Ontwerpbegroting 1963	Oorspronkelijk vastgesteld 1962	Vermoezelijke uitkomsten 1962	Ontwerpbegroting 1963
11.0	Algemene uitgaven	7,1	7,5	7,8	—	—	0,4
11.1	Wetenschappelijk onderzoek	3,2	2,8	3,5	—	—	—
	Huursubsidies	272,7	263,5	226,5	—	—	—
11.2	Woningwetvoorschotten	—	—	—	692,0	630,0	750,0
	Overige uitgaven in het belang van de volkshuisvesting	13,1	12,7	16,9	—	—	—
11.3	Ruimtelijke ordening	1,2	1,2	1,4	—	—	—
		297,3	287,7	256,1	692,0	630,0	750,4

Bij de beschouwingen over het te voeren beleid is in hoofdstuk I, § 2 van deze nota aandacht geschonken aan de bouwnijverheid in het algemeen en aan de woningbouw en de huursubsidies in het bijzonder.

In de ramingen voor 1963 voor de huursubsidies is de verlagende invloed van de huurverhoging per 1 september 1962 verwerkt. Ten opzichte van de vermoedelijke uitkomsten 1962 betekent dit een verlaging van 30 miljoen. Het woningbouwprogramma 1962 voorzag in een kleiner aantal gesubsidieerde particuliere woningen dan in de daaraan voorafgaande jaren, waardoor de raming van de voor 1963 benodigde bedragen een verdere daling vertoont. Voorts zullen in 1963 geen uitgaven behoeven te worden gedaan uit hoofde van de Financieringsregelingen 1947 en 1948. Een specificatie van de opgenomen bedragen onder vermoedelijke uitkomsten 1962 en ontwerpbegroting 1963 in de rubriek Huursubsidies wordt in tabel IV-15 gegeven.

Tabel IV-15

Specificatie van de huursubsidies

	Vermoezelijke uitkomsten 1962	Ontwerpbegroting 1963
1. Bijdragen in de exploitatiekosten van woningwetwoningen	152,5	138,0
2. Premie- en bijdrageregeling gesubsidieerde particuliere woningbouw	103,0	84,0
3. Kosten van woningverbetering en -splitsing	4,5	4,5
4. Uitkeringen e.d. ingevolge de Financieringsregelingen 1947 en 1948 ter dekking van de onrendabele bouwkosten	3,5	memorie
	263,5	226,5

De toenemende behoefte aan krotopruiming en de noodzakelijke sanering van stadskernen hebben er vorig jaar toe geleid, dat de mogelijkheden op grond waarvan een rijksbijdrage kan worden verstrekt zijn verbreed. Voor het komende jaar zijn de ramingen uit dien hoofde in de rubriek Overige uitgaven in het belang van de volkshuisvesting wederom verruimd. Kon in 1962 slechts 2,5 miljoen ter beschikking worden gesteld, in 1963 is voor dit doel 5,5 miljoen in de begroting opgenomen.

Ter verzekering van de financiering van de woningwetbouw (40 000 woningen) door middel van voorschotten ingevolge artikel 56 der woningwet is voor 1963 op de Buitengewone Dienst een bedrag van 750 miljoen in de begroting opgenomen.

De vermoedelijke uitkomsten 1962 blijven bij de raming voor dat jaar achter als gevolg van de verlenging van de bouwtijd en enige achterstand in het opvragen van de voorschotten door de gemeenten.

Tabel IV-16

Oorlogs- en rampschade

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oor- spronkelijk vastgesteld 1962	Vermoe- delijke uitkomsten 1962	Ontwerp- begroting 1963	Oor- spronkelijk vastgesteld 1962	Vermoe- delijke uitkomsten 1962	Ontwerp- begroting 1963
12.00 Algemene uitgaven oorlogsschade	0,1	0,2	—	—	—	—
12.01 Algemene uitgaven rampschade	—	0,1	—	—	—	—
12.200 } 12.210 } Herstel oorlogsschade overheidseigendommen 12.40 }	29,2	28,6	28,1	—	—	—
12.300 Herstel oorlogsschade onroerende goederen en schepen	16,2	22,8	8,0	—	—	—
12.330 } 12.50 } Overige oorlogsschade 12.60 }	44,3	52,7	49,0	—	—	—
12.61 Overige rampschade	—	5,5	—	—	—	—
	89,8	109,9	85,1	—	—	—

De afwikkeling van de oorlogsschade in de publiekrechtelijke sector vindt verdere voortgang. Als gevolg hiervan is op de ontwerp-begroting 1963 1 miljoen minder opgenomen dan op de begroting 1962.

Het herstel van oorlogsschade aan onroerende goederen en schepen is thans nagenoeg voltooid, zodat voor het jaar 1963 met een bedrag van 8,1 miljoen kan worden volstaan, waarvan 0,1 miljoen wordt geput uit overschotten van vorige dienstjaren. Voor 1964 en volgende jaren zal voor onroerende goederen nog circa 4 miljoen nodig zijn. Doordat voor herstel van oorlogsschade aan onroerende goederen in 1961 meer werd uitgegeven dan was voorzien blijkt het restant dat ex artikel 24 van de Comptabiliteitswet naar 1962 wordt overgeboekt 3,1 miljoen lager te zijn dan was geraamd. Ten einde de vermoedelijke uitgaven in 1962 ad 22 miljoen te kunnen financieren zal een bedrag van 3,1 miljoen suppletoir worden aangevraagd.

Met betrekking tot de afwikkeling van de resterende gevallen

van oorlogs- en rampschade opgenomen onder de rubriek Overige oorlogsschade zal in 1963 nog 6,1 miljoen nodig zijn waarvan 4,7 miljoen kan worden geput uit restanten van vorige dienstjaren. Onder deze rubriek is mede begrepen een bedrag van ruim 45 miljoen voor uitgaven, welke naar raming nodig zullen zijn voor de uitvoering van de Wet buitengewoon pensioen 1940/1945, van de Wet buitengewoon pensioen zeelieden-oorlogsslachtoffers en voor de periodieke en overige uitkeringen aan oorlogsslachtoffers ingevolge de Rijksgroepsregeling Oorlogsslachtoffers 1940-1945 of op de voet van de Wet buitengewoon pensioen 1940-1945. De stijging ten opzichte van de oorspronkelijke raming voor 1962 is voor een belangrijk deel toe te schrijven aan de verhoging van de gemiddelde uitkeringsbedragen; eveneens van invloed is de toeneming van het aantal incidentele gevallen en het opnemen in de raming van een compensatie, verband houdende met de huurverhoging per 1 september 1962.

Tabel IV-17

Nationale schuld

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oor- spronkelijk vastgesteld 1962	Vermoe- delijke uitkomsten 1962	Ontwerp- begroting 1963	Oor- spronkelijk vastgesteld 1962	Vermoe- delijke uitkomsten 1962	Ontwerp- begroting 1963
13.2 Rente en kosten binnenlandse schuld	614,3	611,4	634,7	—	—	—
13.3 Rente en kosten buitenlandse schuld	27,1	26,5	23,5	—	—	—
13.4 Aflossing binnenlandse schuld	—	—	—	440,7	440,7	456,2
13.5 Aflossing buitenlandse schuld	—	—	—	88,5	103,5	71,2
	641,4	637,9	658,2	529,2	544,2	527,4
af: Afschrijvingen	—	—	—	78,0	78,0	82,0
	641,4	637,9	658,2	451,2	466,2	445,4

De rubriek Rente en kosten binnenlandse schuld is in 1963 ten opzichte van de oorspronkelijke begroting 1962 toegenomen met een bedrag van 20,4 miljoen. De belangrijkste afwijkingen ten opzichte van 1962 zijn de volgende. De rente van gevestigde schuld is toegenomen met 28,2 miljoen wegens de rente van nieuw afgesloten staatsleningen, waartegenover een verlaging staat van 15,7 miljoen door schuldvermindering in verband met aflossingen en inkopen, alsmede door het in betaling geven van binnenlandse schuld ter voldoening van belastingaanslagen. De rente en kosten van vlottende schuld zijn in totaal 5,7 miljoen gestegen. Hierbij is de raming voor de rente van schatkistpapier ongewijzigd gebleven. Hoewel de gemiddelde rente van het in 1963 naar verwachting uitstaande bedrag aan schatkistpapier $\frac{1}{4}$ pct. hoger wordt geraamd dan voor 1962 werd aangenomen, blijft de rentelast gelijk, daar het uitstaande bedrag aan schatkistpapier 300 miljoen lager werd gesteld. De rente over het zich in 's Rijks schatkist bevindende tegoed van rijksfondsen is voor 1963 5 miljoen lager geraamd dan vorig jaar; 350 miljoen van dit tegoed is inmiddels omgezet in een onderhandse lening, terwijl er van uitgegaan is dat een deel van de bedragen, welke aan het einde van het jaar 1962 aan de voorinschrijfrekeningen zullen worden toegevoegd, in 1963 zal worden geconsolideerd. De rente welke in 1963 is verschuldigd aan het Gemeentefonds wegens de over afgesloten dienstjaren gevormde reserve van dat fonds, is 10 miljoen hoger geraamd. Bij deze raming is uitgegaan van een reserve van rond 625 miljoen, terwijl het op grond van artikel 14 van de Financiële-Verhoudingswet 1960 te vergoeden rentepercentage is gesteld op 3 $\frac{1}{2}$. De rente over de in 's Rijks schat-

kist aanwezige gelden van Staatsbedrijven werd 0,7 miljoen hoger geraamd in verband met de aanwas van het saldo.

De daling in 1963 bij de rubriek Rente en kosten buitenlandse schuld is een gevolg van de verplichte aflossingen, alsmede van koersverschillen.

De hogere raming in 1963 voor de rubriek Aflossing binnenlandse schuld wordt veroorzaakt doordat enerzijds met de aflossingen ad 19,5 miljoen op in 1962 nieuw opgenomen leningen rekening is gehouden, terwijl anderzijds wegens wisselende aflossingspercentages van verschillende binnenlandse leningen met 4 miljoen minder zal kunnen worden volstaan.

Van de afwijkingen die de vermoedelijke uitkomsten 1962 ten opzichte van de oorspronkelijke ramingen voor dat jaar vertonen wordt die met betrekking tot de rubriek Aflossing buitenlandse schuld verklaard door de in 1962 verwachte vervroegde aflossing van het restant van de Lend-Lease-verplichting aan Amerika. Voor 1963 is voor deze rubriek 17,3 miljoen minder opgenomen dan in de oorspronkelijke begroting 1962. Enerzijds is dit een gevolg van bovengenoemde vervroegde aflossing en diverse koersverschillen waardoor 29,9 miljoen minder werd uitgetrokken, anderzijds is ter zake van aflossing op de lening van de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling, op grond van het aflossingsplan, 12,6 miljoen meer uitgetrokken dan in 1962.

Tenslotte zij nog opgemerkt dat geen rekening is gehouden met de nog onbekende lasten voor rente en aflossing van gevestigde schuld, welke na het indienen van de rijksbegroting 1963, doch voor de aanvang van 1964, zal worden aangegaan en waaruit eventueel nog verplichtingen voor het jaar 1963 zullen voortvloeien.

Tabel IV-18

Vergoeding aan provincies voor de derving van inkomsten als gevolg van de verlaging van de personele belasting

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspronkelijk vastgesteld 1962	Vermoedelijke uitkomsten 1962	Ontwerp-begroting 1963	Oorspronkelijk vastgesteld 1962	Vermoedelijke uitkomsten 1962	Ontwerp-begroting 1963
14 Vergoeding aan provincies voor de derving van inkomsten als gevolg van de verlaging van de personele belasting	5,9	6,2	6,5	—	—	—

De stijging van de vermoedelijke uitkomsten 1962 ten opzichte van de oorspronkelijke ramingen, alsmede de hogere

raming van 1963 ten opzichte van 1962 zijn het gevolg van het natuurlijk accres van de belastingopbrengst.

Tabel IV-19

Afschrijvingen

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspronkelijk vastgesteld 1962	Vermoedelijke uitkomsten 1962	Ontwerp-begroting 1963	Oorspronkelijk vastgesteld 1962	Vermoedelijke uitkomsten 1962	Ontwerp-begroting 1963
15 Afschrijvingen	78,0	78,0	82,0	—	—	—

Door nieuwe investeringen in vaste activa moet voor 1963 worden gerekend op een hoger bedrag aan afschrijvingen dan in vorige jaren nodig was.

Tabel IV-20

Diversen

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspronkelijk vastgesteld 1962	Vermoedelijke uitkomsten 1962	Ontwerp-begroting 1963	Oorspronkelijk vastgesteld 1962	Vermoedelijke uitkomsten 1962	Ontwerp-begroting 1963
17 Onvoorziene uitgaven	0,5	0,5	0,5	—	—	—
17 Loon- en salarismaatregelen 1962	200,0	—	—	—	—	—
17 Compensatiemaatregelen betreffende salarissen en pensioenen in verband met huurverhoging per 1-9-1962	—	21,9	65,0	—	—	—
	200,5	22,4	65,5	—	—	—

De gevolgen voor 1962 van de per 1 januari jl. ingevoerde loon- en salarismaatregelen zijn bij de vaststelling van de vermoedelijke uitkomsten 1962 aan de verschillende onderwerpen van staatszorg toegerekend. Daartegenover is de bij de oorspronkelijk vastgestelde begroting 1962 onder Diversen opgenomen stelpost ad 200 miljoen bij de vermoedelijke uitkomsten voor dat jaar vervallen.

De kosten van de voor het overheidspersoneel en de gepensioneerden vastgestelde compensatie voor de huurverhoging per 1 september 1962 zijn om administratieve redenen nog niet over de onderscheidene hoofdstukken en artikelen van de rijksbegroting verdeeld. Een functionele toerekening van deze kosten aan de verschillende onderwerpen van staatszorg moest daarom

eveneens achterwege blijven. Ten einde voor de desbetreffende uitgaven de nodige budgettaire ruimte te scheppen zijn op de ontwerp-begroting 1963 twee posten opgevoerd. Eén post heeft betrekking op het actieve civiele en militaire rijkspersoneel (met uitzondering van de staatsbedrijven), het gemeentelijk politie- en onderwijspersoneel, het personeel van bijzondere instellingen van onderwijs, waarvan de bezoldiging door het Rijk wordt vergoed, en dergelijke; de tweede post betreft voorschotten aan civiele en militaire gepensioneerden, in afwachting van de totstandkoming van een wettelijke maatregel ter zake. Het totaal van deze beide posten is bij deze functionele classificatie zowel voor de vermoedelijke uitkomsten als voor de ontwerp-begroting 1963 onder Diversen opgenomen.

Tabel IV-21

Verdeling van de uitgaven voor de onderwerpen van staatszorg naar begrotingshoofdstukken

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oor- spronkelijk vastgesteld 1962	Ver- moedelijke uitkomsten 1962	Ontwerp- begroting 1963	Oor- spronkelijk vastgesteld 1962	Ver- moedelijke uitkomsten 1962	Ontwerp- begroting 1963
Algemeen bestuur	456,5	481,7	489,8	82,2	76,3	82,1
Hoofdstuk:						
I. Huis der Koningin	4,0	4,0	4,0	—	—	—
II. Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin	9,3	9,7	10,9	—	—	—
III. Algemene Zaken	5,1	5,0	6,4	—	—	—
VIIA. Binnenlandse Zaken	14,1	14,3	14,5	4,5	4,1	3,5
VII B. Binnenlandse Zaken (Nieuw-Guinea)	107,5	107,6	100,0	—	—	—
IXA. Nationale Schuld	0,1	0,1	—	—	—	—
IXB. Financiën	246,4	269,0	272,6	17,3	11,8	12,9
XI. Volkshuisvesting en Bouwnijverheid	50,6	51,3	59,3	60,4	60,4	65,7
XII. Verkeer en Waterstaat	4,4	4,7	5,2	—	—	—
XIII. Economische Zaken	15,0	16,0	16,9	—	—	—
Militaire uitgaven	2 085,7	2 139,7	2 224,4	—	—	—
Hoofdstuk:						
X. Defensie	2 085,7	2 139,7	2 224,4	—	—	—
Buitenlandse betrekkingen	213,1	214,8	180,3	52,5	199,9	32,2
Hoofdstuk:						
II. Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin	0,3	0,3	0,3	—	—	—
V. Buitenlandse Zaken	209,4	211,1	176,6	8,1	11,5	12,8
IXB. Financiën	0,3	0,3	0,3	44,3	188,3	19,3
XII. Verkeer en Waterstaat	0,4	0,4	0,4	—	—	—
XIV. Landbouw en Visserij	2,7	2,7	2,7	0,1	0,1	0,1
Suriname en Nederlandse Antillen	24,8	25,0	24,1	16,7	16,7	13,7
Hoofdstuk:						
IV. Kabinet van de Vice-Minister-President	24,7	24,9	24,0	—	—	13,7
VIIA. Binnenlandse Zaken	0,1	0,1	0,1	—	—	—
IXB. Financiën	—	—	—	16,7	16,7	—
Justitie en politie	443,5	479,4	509,9	—	—	—
Hoofdstuk:						
VI. Justitie	269,9	288,2	308,8	—	—	—
VIIA. Binnenlandse Zaken	173,5	191,1	201,0	—	—	—
XII. Verkeer en Waterstaat	0,1	0,1	0,1	—	—	—
Civiele verdediging	65,0	76,8	75,1	—	—	—
Hoofdstuk:						
III. Algemene Zaken	1,2	1,2	1,2	—	—	—
VIIA. Binnenlandse Zaken	32,7	35,5	30,7	—	—	—
X. Defensie	8,2	8,2	8,5	—	—	—
XII. Verkeer en Waterstaat	12,8	15,5	12,8	—	—	—
XIII. Economische Zaken	4,7	11,0	5,1	—	—	—
XIV. Landbouw en Visserij	5,1	5,1	6,0	—	—	—
XV. Sociale Zaken en Volksgezondheid	0,3	0,3	10,8	—	—	—
Verkeer en waterstaat	400,8	418,3	455,7	571,0	580,4	607,8
Hoofdstuk:						
XII. Verkeer en Waterstaat	400,8	418,3	455,7	571,0	580,4	607,8
Handel en nijverheid	139,3	113,3	132,1	41,3	51,8	45,2
Hoofdstuk:						
V. Buitenlandse Zaken	3,0	3,0	3,3	—	—	—
IXB. Financiën	0,4	0,2	0,4	—	7,4	—
XIII. Economische Zaken	135,1	109,3	128,3	41,3	44,4	45,2
XIV. Landbouw en Visserij	0,8	0,8	0,1	—	—	—
Landbouw en visserij	559,0	581,2	472,1	44,6	49,4	47,8
Hoofdstuk:						
IXB. Financiën	7,6	7,6	8,4	2,1	3,1	2,6
XII. Verkeer en Waterstaat	7,9	8,7	1,2	9,7	10,5	1,8
XIV. Landbouw en Visserij	543,5	564,9	462,5	32,8	35,8	43,4

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oor- spronkelijk vastgesteld 1962	Ver- moedelijke uitkomsten 1962	Ontwerp- begroting 1963	Oor- spronkelijk vastgesteld 1962	Ver- moedelijke uitkomsten 1962	Ontwerp- begroting 1963
Onderwijs en cultuur	2 260,9	2 402,1	2 584,6	111,9	111,9	109,9
Hoofdstuk:						
V. Buitenlandse Zaken	0,6	0,6	0,7	—	—	—
VIIA. Binnenlandse Zaken	277,0	277,0	295,0	—	—	—
VIII. Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen	1 905,6	2 043,9	2 211,4	111,2	111,2	109,1
IXB. Financiën	3,4	3,4	3,4	—	—	—
XII. Verkeer en Waterstaat	10,3	12,2	4,1	0,3	0,3	0,3
XIV. Landbouw en Visserij	51,2	53,6	59,9	0,4	0,4	0,5
XV. Sociale Zaken en Volksgezondheid	4,1	5,1	5,6	—	—	—
XVI. Maatschappelijk Werk	8,7	6,3	4,5	—	—	—
Sociale voorzieningen	1 077,7	1 095,3	1 123,9	5,1	4,3	4,1
Hoofdstuk:						
II. Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin	0,5	0,5	0,6	—	—	—
IV. Kabinet van de Vice-Minister-President	0,2	0,2	0,2	—	—	—
V. Buitenlandse Zaken	117,9	121,1	114,9	—	—	—
VI. Justitie	3,1	2,9	3,2	—	—	—
VIIA. Binnenlandse Zaken	383,2	387,1	376,0	—	—	—
VIII. Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen	1,5	1,4	1,6	—	—	—
IXB. Financiën	1,6	1,6	1,5	2,0	1,0	1,0
XI. Volkshuisvesting en Bouwnijverheid	0,6	0,6	0,6	—	—	—
XII. Verkeer en Waterstaat	1,8	1,8	2,7	—	—	—
XIII. Economische Zaken	10,0	9,9	9,8	—	—	—
XIV. Landbouw en Visserij	1,7	1,7	1,7	—	—	—
XV. Sociale Zaken en Volksgezondheid	458,5	456,9	480,4	0,6	0,4	0,4
XVI. Maatschappelijk Werk	87,1	99,6	110,7	2,5	2,9	2,7
XVII. Onvoorzien uitgaven	10,0	10,0	20,0	—	—	—
Volksgezondheid	84,5	94,9	105,9	4,2	4,2	2,1
Hoofdstuk:						
V. Buitenlandse Zaken	0,7	0,7	1,0	—	—	—
XV. Sociale Zaken en Volksgezondheid	83,8	94,2	104,9	4,2	4,2	2,1
Volkshuisvesting	297,3	287,7	256,1	692,0	630,0	750,4
Hoofdstuk:						
XI. Volkshuisvesting en Bouwnijverheid	295,7	286,1	254,5	692,0	630,0	750,4
XVI. Maatschappelijk Werk	1,6	1,6	1,6	—	—	—
Oorlogs- en rampschade	89,8	109,9	85,1	—	—	—
Hoofdstuk:						
IXA. Nationale Schuld	0,2	0,2	0,2	—	—	—
IXB. Financiën	42,3	57,8	33,4	—	—	—
XI. Volkshuisvesting en Bouwnijverheid	4,2	3,3	2,1	—	—	—
XII. Verkeer en Waterstaat	4,0	5,4	4,0	—	—	—
XVI. Maatschappelijk Werk	39,1	43,2	45,4	—	—	—
Nationale schuld (verminderd met afschrijvingen)	641,4	637,9	658,2	451,2	466,2	445,4
Hoofdstuk:						
IXA. Nationale Schuld	641,4	637,9	658,2	451,2	466,2	445,4
Vergoedingen aan provincies voor de derving van inkomsten als gevolg van de verlaging van de personele belasting	5,9	6,2	6,5	—	—	—
Hoofdstuk:						
IXB. Financiën	5,9	6,2	6,5	—	—	—
Afschrijvingen	78,0	78,0	82,0	—	—	—
Hoofdstuk:						
IXA. Nationale Schuld	78,0	78,0	82,0	—	—	—
Diversen	200,5	22,4	65,5	—	—	—
Hoofdstuk:						
VIIA. Binnenlandse Zaken	—	—	65,0	—	—	—
XVII. Onvoorzien uitgaven	200,5	22,4	0,5	—	—	—

V. De middelen van het Rijk

§ 1. Samenvattend overzicht

In de onderstaande tabel wordt een samenvatting gegeven van de middelenramingen.

Tabel V-1

Samenvattend overzicht van de middelen

	Oorspronkelijke raming 1962	Vermoedelijke uitkomsten 1962	Raming 1963
Kostprijsverhogende belastingen .	4 112	3 987	4 246
Belastingen op inkomen, winst en vermogen	5 819	5 421	5 522
Winsten en andere baten van bedrijven	116	108	101
Overige middelen Gewone Dienst	473	452	490
Totaal middelen Gewone Dienst .	10 520	9 968	10 359
Ontvangen aflossingen en bij het Rijk belegde gelden	303	251	269
Overige middelen Buitengewone Dienst	62	57	105
Totaal middelen Buitengewone Dienst	365	308	374
Totaal middelen Gehele Dienst .	10 885	10 276	10 733

§ 2. Nadere beschouwing van de middelen

Belastingmiddelen

Het totaal van de ten behoeve van de begroting voor het dienstjaar 1963 geraamde belastinginkomsten beloopt 11 252 miljoen

Hierop dient in mindering te worden gebracht het aandeel van

- a. het Gemeentefonds . . . 1 398 miljoen
- b. het Provinciefonds . . . 86 miljoen

1 484 miljoen

Ten bate van de rijksbegroting resteert dus 9 768 miljoen

De gedeelten die ten goede komen aan het Gemeentefonds en aan het Provinciefonds zijn gesteld op respectievelijk 12,70 en 0,785 pct. van het totaal, waarop in mindering is gebracht de opbrengsten van de motorrijtuigenbelasting en van de rijksopcenten op de grondbelasting, die geheel aan het Rijk ten goede komen.

De raming van de afzonderlijke belastingmiddelen zijn opgenomen in bijlage 7 van deze nota, tezamen met die voor 1962 (oorspronkelijke raming en vermoedelijke uitkomsten).

Bij het ramen van de opbrengst van de belastingmiddelen voor 1963 is rekening gehouden met de economische vooruitzichten voor dat jaar, zoals deze zijn vervat in de door het Centraal Planbureau opgestelde voorlopige prognoses. De hoofdpunten daarvan zijn in § 1 van het eerste hoofdstuk van deze nota samengevat.

Tevens is in de ramingen de invloed verwerkt van maatregelen op fiscaal gebied die in het recente verleden zijn genomen of in 1963 nog genomen zullen worden. Zo is op 1 juli 1962 het nieuwe tarief van de loon- en de inkomstenbelasting ingevoerd en het weeldetarief van de omzetbelasting gedeeltelijk afgeschaft. Eveneens op 1 juli 1962 werden de invoerrechten voor het onderlinge handelsverkeer tussen de E.E.G.-landen verlaagd. Ook op 1 juli 1963 zal dit het geval zijn. Anderzijds wordt op laatstgenoemde datum het gemeenschappelijke douanetarief voor het verkeer met derden-landen verhoogd. De budgettaire gevolgen voor het dienstjaar 1963 van deze en andere relevante maatregelen zijn vermeld in onderstaand overzicht. De bedragen zijn zonder aftrek van de aandelen van de lagere publiekrechtelijke lichamen.

1. Doorwerking van de verlaging van het tarief van de inkomsten- en de loonbelasting — 305
2. Doorwerking van wijzigingen in de vervroegde afschrijving en investeringsaftrek + 8
3. Aanpassing van de invoerrechten ingevolge het Europese Economische Gemeenschap-verdrag . . + 2
4. Doorwerking van de belastingverlichting voor de werkende gehuwde vrouw per 1 januari 1962 . . . + 3
5. Doorwerking van de gedeeltelijke afschaffing van het weeldetarief — 15

Saldo — 307

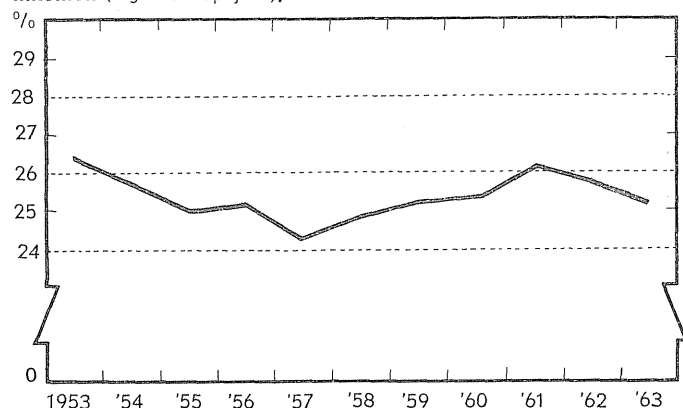
De tariefsverlaging van de vennootschapsbelasting per 1 januari 1963 heeft geen invloed op de raming van de vennootschapsbelasting voor het dienstjaar 1963; deze laatste heeft namelijk betrekking op het boekjaar 1962.

De raming van de gezamenlijke aan de rijksbegroting 1963 ten goede komende belastingen, vóór aftrek van de aandelen van het Gemeentefonds en het Provinciefonds, ad 11 252 miljoen overschrijdt de vermoedelijke uitkomsten voor 1962 met 413 miljoen. In aanmerking genomen de mutatie van 307 miljoen als gevolg van de wijzigingen in het fiscale regime zullen de belastingopbrengsten een accres van 720 miljoen vertonen uit hoofde van de economische ontwikkeling. Voor een toetsing van het accres uit dezen hoofde aan de mutatie in het nationale inkomen, zoals dit uit de prognoses van het Centraal Planbureau blijkt, verdient het evenwel de voorkeur de vennootschapsbelasting op batenbasis op te nemen zoals ook met de andere belastingen geschiedt; dit betekent dus een verschuiving van één jaar. De stijging door economische factoren blijkt dan 900 miljoen te belopen, of 8,4 pct.; het nationale inkomen neemt in dezelfde periode met 6,9 pct. toe. Het verschil tussen beide percentages wordt veroorzaakt door het progressie-element in de belastingtarieven. De progressiefactor blijkt in dit geval iets beneden het gemiddelde van $1\frac{1}{3}$ te liggen.

In tabel V-2 wordt in de eerste plaats de belastingopbrengst uitgedrukt in procenten van het nationale inkomen. De zesde kolom geeft de aldus tot uiting gebrachte belastingdruk voor alle belastingen tezamen. Het verloop in de tijd wordt ook weergegeven in de bijgaande grafiek. In § 2 van hoofdstuk I is op een aantal aspecten van dit verloop nader ingegaan.

Tabel V-2 geeft tevens de verdeling van de totale belastingbaten over de rubrieken belastingen op inkomen, winst en vermogen respectievelijk kostprijsverhogende belastingen. Gedurende de jaren 1954 tot en met 1958 is het aandeel van de eerste groep voortdurend gestegen, in het laatste jaar zelfs scherp. Nadien is het enkele jaren nagenoeg constant geweest. In de daling in de jaren 1962 en 1963 weerspiegelt zich het verlagen van de tarieven van de loon- en de inkomstenbelasting en — voor 1963 — van de vennootschapsbelasting, alsmede de invoering van het bijzonder invoerrecht op minerale oliën.

Verloop van de totale belastingbaten in % van het nationale inkomen (tegen marktprijzen), 1953-1963

Tabel V-2

*Belastingen en nationaal inkomen;
verdeling der belastingen*

Jaar	Netto nationaal inkomen tegen marktprijzen	Belastingopbrengsten t.b.v. het Rijk		Totale belastingbaten ¹⁾		Belastingen op inkomen, winst en vermogen	Kostprijs- verhogende belastingen
		bedrag	in % van het nationale inkomen	bedrag	in % van het nationale inkomen		
						in % v. d. totale belastingbaten	
1953	21 840	4 995	22,9	5 775	26,4	52,2	47,8
1954	24 540	5 098	20,8	6 300	25,7	50,6	49,4
1955	27 540	5 719	20,8	6 875	25,0	52,7	47,3
1956	29 560	6 032	20,4	7 435	25,2	53,9	46,1
1957	32 000	6 574	20,5	7 765	24,3	54,7	45,3
1958	32 390	6 447	19,9	8 070	24,9	57,4	42,6
1959	34 690	7 190	20,7	8 775	25,3	57,5	42,5
1960	38 540	8 228	21,3	9 770	25,4	57,6	42,4
1961	40 190	8 902	22,1	10 545	26,2	57,8	42,2
1962	42 850	9 408	22,0	11 070	25,8	56,6	43,4
1963	45 800	9 768	21,3	11 540	25,2	55,8	44,2

¹⁾ De belastingbedragen die aan het desbetreffende jaar kunnen worden toegerekend, geheven door het Rijk en de lagere publiek-rechtelijke lichamen.

Niet-belastingmiddelen

Tabel V-3

Winsten en andere baten van bedrijven

	Oorspron- kelijke raming 1962	Vermoede- lijke uit- komsten 1962	Raming 1963
Uitkering van het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie wegens voordelig saldo	15,0	15,0	15,0
Uitkering van het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie ad 3½% over de be- drijfsbaten der verkeers- diensten	26,4	26,0	27,7
Uitkering als bedoeld in artikel 13, zesde lid, van de Post- spaarbankwet 1954	memorie	—	memorie
Uitkering van de Staatsmijnen wegens dividend op het aan- delenkapitaal	18,8	18,8	15,0
Uitkering van het Staatsgasbe- drijf wegens voordelig saldo.	0,3	1,5	0,9
Uitkering van het Staatsbedrijf „Artillerie-Inrichtingen” we- gens voordelig saldo	memorie	—	memorie
Uitkering van de door De Ne- derlandse Bank N.V. be- haalde winst	10,0	10,0	8,0
Winstuitkeringen van bedrijven in de particuliere sector:			
Mij tot Financiering van het Nationaal Herstel N.V.	3,0	3,0	3,0
Koninklijke Nederlandse Hoogovens en Staalfabrieken N.V.	7,0	7,0	7,0
N.V. Koninklijke Luchtvaart Mij	memorie	—	memorie
N.V. Nederlandsche Spoor- wegen	9,0	—	memorie
Breedband N.V.	17,9	17,9	15,2
N.V. Nederlandse Aardolie- maatschappij	4,5	4,5	4,1
N.V. Koninklijke Nederland- se Zoutindustrie	1,4	1,4	1,5
Koninklijke Zout-Ketjen N.V.	0,3	0,3	0,3
Andere bedrijven	2,7	2,7	3,4
	116,3	108,1	101,1

Gezien de gang van zaken bij de Nederlandsche Spoorwegen is voor 1963 de winstuitkering — die betrekking heeft op 1962 — voor memorie geraamd.

De druk die de stijging van de arbeidskosten in het algemeen op de winst van bedrijven uitoefent, is mede van invloed op het aandeel van het Rijk daarin.

Tabel V-4

Overige middelen van de Gewone Dienst

	Oorspronke- lijke raming 1962	Vermoede- lijke uit- komsten 1962	Raming 1963
Vergoedingen voor aan derden bewezen diensten en opbreng- sten van verkochte rijksgoe- deren:			
Aandeel in de opbrengst van het luistergeld.	33,0	33,0	31,1
Aandeel in de opbrengst van het kijkgeld.	43,1	43,1	50,4
Ontvangsten voortvloeiende uit de verlening van staatsga- ranties voor verzekeringen van hier te lande gevestigde ondernemingen in verband met het handels- en diensten- verkeer met het buitenland .	9,0	12,0	10,0
Diverse ontvangsten van de Directie Kadaster en Hypo- theken	10,1	10,1	10,1
Opbrengst van de Staatsloterij	5,2	5,2	2,8
Diverse ontvangsten van de Dienst der Domeinen	30,1	30,1	32,7
Loodsgelden en dergelijke .	18,7	18,7	19,2
Andere vergoedingen en ont- vangsten	125,9	147,8	141,3
Inkomsten wegens rente . . .	163,2	128,4	156,8
Andere middelen:			
Gerechtelijke boeten en opbrengst van verbeurd verklaarde goederen	19,9	20,9	21,0
Overige	14,5	2,1	14,5
	472,7	451,4	489,9

De vergoedingen voor aan derden bewezen diensten en opbrengsten van verkochte rijksgoederen hebben betrekking op

een aantal retributies en andere regelmatig vloeiende middelen.

Voor 1963 is wegens rente van voorschotten ingevolge artikel 56 der Woningwet een bedrag geraamd van 78,8 miljoen tegen 85,5 miljoen in 1962 (de vermoedelijke uitkomsten voor 1962 zullen 50 miljoen belopen in verband met het achterblijven van de ontvangsten, hetgeen mede het gevolg is van een vertraging in het opvragen van de voorschotten door de gemeenten). Voor rente van staatsbedrijven is voor de genoemde jaren respectievelijk 59,7 miljoen en 59,3 miljoen opgenomen.

Tabel V-5

Ontvangen aflossingen en bij het Rijk belegde gelden

	Oorspronkelijke raming 1962	Vermoedelijke uitkomsten 1962	Raming 1963
Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie	217,8	168,8	198,8
Staatsmijnen	10,0	10,0	—
Staatsgasbedrijf	11,9	10,9	13,2
Staatsvisserijhavenbedrijf	0,9	0,9	1,0
Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf	0,5	0,5	0,6
Staatsmuntbedrijf	0,1	0,1	0,1
Aflossing, uitloting en verkoop van Nationale Schuld, aangekocht voor het „Fonds uit de zuivere winsten, verkregen uit aanmunten voor rekening van het Rijk”	memorie	0,1	memorie
Staatsbedrijf „Artillerie-Inrichtingen”	memorie	—	memorie
N.V. Scheepvaart Maatschappij „Trans Oceaen”	0,9	0,9	0,9
Woningwetvoorschotten	24,5	22,5	25,2
Werkfondsvoorschotten	2,5	2,5	2,8
Schuldenovereenkomsten, afgesloten met enige landen	7,2	7,2	1,5
Van de Nederlandsche Bank overgenomen E.B.U.-voordelingen	12,9	12,9	9,9
Andere	14,1	14,0	15,1
	303,3	251,3	269,1

De voor het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie opgenomen cijfers hebben betrekking op de aflossing van verstrekt kapitaal en de afstorting van reserveringen bij het Rijk.

Tengevolge van de salarismaatregelen per 1 januari 1962 en de uitbreiding van de reductie op telefoongesprekken tijdens de avond, zaterdag en zondag (het A.Z.Z.-tarief) zal de winst in 1962 naar het zich thans laat aanzien 49 miljoen minder bedragen dan in de begroting 1962 is geraamd. De reserveringen zullen daardoor met een gelijk bedrag verminderen, hetgeen tot uitdrukking is gebracht onder de vermoedelijke uitkomsten 1962. Voor 1963 is, naast de hierboven genoemde winstverlagende factoren, rekening gehouden met een hogere aflossing van verstrekt kapitaal.

Het voor de Staatsmijnen voor 1962 opgenomen bedrag heeft uitsluitend betrekking op de door dit bedrijf bij het Rijk gestorte respectievelijk te storten reserveringen, welke niet voor de interne financiering nodig zijn. Ter zake is voor 1963 geen bedrag geraamd. Er is integendeel onder de uitgaven een kapitaaluitkering aan de Staatsmijnen van 7,4 miljoen opgenomen in verband met aanzienlijk hogere investeringen.

Tabel V-6

Overige middelen van de Buitengewone Dienst

	Oorspronkelijke raming 1962	Vermoedelijke uitkomsten 1962	Raming 1963
Opbrengst van metalen afkomstig van het Nederlandse muntwezen	memorie	—	memorie
Door het Staatsmuntbedrijf afgeleverde munt	17,9	17,9	30,5
Kapitaalbijdragen van lagere publiekrechtelijke lichamen en van derden	39,8	34,2	54,8
Verkoop van onroerende goederen enz. (Domeinen)	4,1	4,3	19,2
Andere	0,1	0,9	0,2
	61,9	57,3	104,7

De raming voor 1963 wegens door het Staatsmuntbedrijf afgeleverde munt is in overeenstemming met het muntprogramma voor dat jaar. De kapitaalbijdragen van de lagere publiekrechtelijke lichamen en van derden hebben betrekking op bijdragen in de kosten van rijkswerken. De hogere raming voor 1963 wegens verkoop van onroerende goederen enz. door de Domeinen wordt veroorzaakt door de geschatte opbrengst (15 miljoen) van een aantal Ambonezenwoningen, die zo mogelijk aan de gemeenten zullen worden overgedragen ten einde de exploitatie van deze woningen door die gemeenten op woningwetbasis te doen plaats vinden.

VI. De nationale schuld

Gedurende de periode 30 juni 1961—30 juni 1962 is de staatsschuld gestegen met 625 miljoen. Deze stijging resulteert uit een toeneming van de binnenlandse schuld met 731 miljoen en een afnemning van de buitenlandse schuld met 106 miljoen.

Tabel VI-1

Omvang van de nationale schuld

	30 juni 1961	30 juni 1962
Binnenlandse staatsschuld		
Gevestigde binnenlandse schuld	12 648	13 166
Schatkistpapier in omloop	3 234	3 255
Muntbiljetten in omloop	72	65
Gemeentefonds en Provinciefonds	—	97
Stortingen door rijksfondsen en institutionele beleggers in anticipatie op een uit te geven lening	457	649
Overige binnenlandse schulden op korte termijn	692	655
Vergoedingen wegens geleden oorlogsschade (incl. Grootboek voor de Wederopbouw) . .	210	166
Vergoedingen wegens geleden watersnoodschade	11	2
Totaal binnenlandse schuld	17 324	18 055
Buitenlandse staatsschuld		
Gevestigde buitenlandse schuld ¹⁾	1 017	911
Kortlopende buitenlandse schuld	—	—
Totaal buitenlandse schuld	1 017	911
Totaal staatsschuld	18 341	18 966
Liquide middelen en vorderingen op korte termijn	585	701
Staatsschuld per saldo	17 756	18 265

¹⁾ Een specificatie van deze schuld per medio 1962 wordt gegeven in het Overzicht van de Nationale Schuld op 1 juli 1962, gevoegd bij de ontwerp-begroting 1963 van hoofdstuk IX A (Nationale Schuld) stuknummer 5. Een deel van deze schuld is door de crediteur doorverkocht aan houders in Nederland.

In voornoemde periode heeft de uitgifte plaatsgevonden van de 4 pct. lening 1961, groot 300 miljoen, de 4 pct. lening 1962, groot 300 miljoen en de 4 pct. onderhandse lening 1962, ten laste van de voorinschrijfrekeningen, groot 350 miljoen.

Tegenover deze nieuwe uitgaven tot een totaalbedrag van 950 miljoen stond 432 miljoen schulddelging, en wel 431 miljoen wegens periodieke aflossingen en verplichte inkopen en 1 miljoen wegens het in betaling geven van staatsschuld ter voldoening van belastingaanslagen. Per saldo is de gevestigde binnenlandse schuld dus gestegen met 518 miljoen.

Het bedrag aan schatkistpapier in omloop is gestegen met 21 miljoen.

De mutaties in de overige posten van de binnenlandse nationale schuld resulteerden per saldo in een stijging van 192 miljoen.

Op de buitenlandse schuld is in de verslagperiode 65 miljoen verplicht en 32 miljoen vervroegd afgelost, terwijl uit hoofde van koersverschillen de tegenwaarde in guldens van de verplichtingen in Canadese dollars daalde met 9 miljoen.

Een gedetailleerd overzicht van de ontwikkeling van de staatsschuld sedert 1953 is opgenomen in bijlage 11 van deze nota.

VII. De kasontwikkeling van het Rijk

De kasontwikkeling in 1961

In tabel VII-1 zijn de gegevens samengevat betreffende de kasontwikkeling van het Rijk in de jaren 1960 en 1961 en in het eerste halfjaar 1962. Blijkens de posten 1 t/m 5 — welke de met de begrotingsuitvoering samenhangende kastransacties tot uitdrukking brengen — stegen de budgettaire kasontvangsten en -betalingen van 1960 op 1961 met 1004 miljoen respectievelijk 2236 miljoen. Het tekort uit hoofde van begrotingstransacties nam dientengevolge met 1232 miljoen toe tot 1387 miljoen.

Voor een beoordeling van deze gegevens, vooral uit monetair oogpunt, moet met een aantal bijzondere factoren rekening worden gehouden. In 1961 is onder de betalingen ten laste van de begroting 293 miljoen begrepen wegens vergoeding aan de Nederlandsche Bank van het door haar geleden revaluatieverlies, alsmede 443 miljoen (1960: 67 miljoen) uit hoofde van transacties met het Internationale Monetair Fonds als gevolg van trekkingen in guldens door verschillende landen, waaronder Engeland, op dit fonds gedaan. Anderzijds komt onder de begrotingsontvangsten voor het jaar 1961 een bedrag voor van 137 miljoen aan aflossingen als uitvloeisel van de liquidatie van de Europese Betalingsunie, tegen 182 miljoen in 1960. Laat men deze monetair niet relevante posten

buiten de berekening, dan bedraagt het budgettaire kastekort voor 1961 788 miljoen, hetgeen 518 miljoen hoger is dan het eveneens gecorrigeerde tekort van 1960. Hierbij dient voorts nog in aanmerking te worden genomen, dat in 1961 tot een bedrag van 189 miljoen vervroegd is afgelost op buitenlandse schuld (post 4), tegen nihil in 1960.

Een bijzondere factor van andere aard, die zowel het peil van de ontvangsten en de betalingen als het saldo heeft beïnvloed, is de wijziging van de financiële verhouding tussen het Rijk en de gemeenten. Deze leidde enerzijds tot een verlaging van het aandeelpercentage van het Gemeentefonds en dus tot hogere netto belastingontvangsten voor het Rijk en anderzijds tot hogere uitgaven aan de gemeenten. Doordat bovendien verrekeningen achteraf over 1960 nodig waren en de verwerking over 1960 en 1961 aan de uitgaven- en ontvangstenzijde niet parallel verliep is het budgettaire kastekort over 1961 per saldo gunstig beïnvloed; zouden alleen de uitgaven en ontvangsten over 1961 zijn verrekend, dan zou het tekort globaal 200 miljoen groter zijn geweest.

De stijging van de belastingontvangsten van 1960 op 1961 hing behalve met de aanpassingen van het aandeelpercentage van het Gemeentefonds samen met de stijging van inkomens en bestedingen, alsmede met een relatief grote overloop van 1960 naar 1961.

Tabel VII-1

Kasmutaties van het Rijk

Ontvangsten	1960	1961			1962 1e half- jaar	Betalingen	1960	1961			1962 1e half- jaar
		1e half- jaar	2e half- jaar	Totaal				1e half- jaar	2e half- jaar	Totaal	
Budgettaire ontvangsten en betalingen											
1. Ontvangsten uit belastingen	7 902	3 986	4 978	8 964	4 131	3. Aflossing van langlopende binnenlandse staatsschuld .	363	215	198	413	231
2. Overige begrotingsontvangsten	1 111	366	687	1 053	290	4. Aflossing van langlopende buitenlandse staatsschuld .	102	246	37	283	58
	9 013	4 352	5 665	10 017	4 421	5. Overige betalingen ten laste van de begroting	8 703	4 648	6 060	10 708	4 592
Kastekort uit hoofde van begrotingstransacties.	155	757	630	1 387	460						
	9 168	5 109	6 295	11 404	4 881		9 168	5 109	6 295	11 404	4 881
Overige ontvangsten en betalingen											
6. Opneming van langlopende binnenlandse staatsschuld .	1 329	349	295	644	645	Kastekort uit hoofde van begrotingstransacties.	155	757	630	1 387	460
7. Mutaties in de voorinschrijfrekeningen betreffende deelneming in staatsleningen (zie ook post 12).	—	—	533	453	—	12. Mutaties in de voorinschrijfrekeningen betreffende deelneming in staatsleningen (zie ook post 7) .	286	80	—	—	341
8. Opneming van langlopende buitenlandse staatsschuld .	11	—	—	—	—	13. Aflossing van kortlopende buitenlandse staatsschuld .	29	207	—	207	—
9. Netto plaatsing van schatkistpapier (zie ook post 14)	—	156	194	350	—	14. Netto aflossing van schatkistpapier (zie ook post 9).	380	—	—	—	173
10. Vermeerdering van deschuld aan provincies en gemeenten (uit hoofde van belastingen) en aan het Provinciefonds en het Gemeentefonds (zie ook post 15) .	4	—	254	—	—	15. Vermindering van de schuld aan provincies en gemeenten (uit hoofde van belastingen) en aan het Provinciefonds en het Gemeentefonds (zie ook post 10)	—	356	—	102	23
11. Mutaties in diverse vorderingen en schulden op korte termijn (zie ook post 16) .	216	—	229	72	—	16. Mutaties in diverse vorderingen en schulden op korte termijn (zie ook post 11) .	—	157	—	—	272
	1 560	505	1 505	1 519	645		850	1 557	630	1 696	1 269
Afneming van de liquide middelen van het Rijk . .	—	1 052	—	177	624	Toeneming van de liquide middelen van het Rijk . .	710	—	875	—	—
	1 560	1 557	1 505	1 696	1 269		1 560	1 557	1 505	1 696	1 269

Van de toeneming der betalingen ten laste van de begroting, andere dan schuldaflissing, (post 5) ad ca. 2000 miljoen hing bijna de helft — 920 miljoen — samen met de vermelde bijzondere factoren, waaronder de verrekeningen met de gemeenten. Het resterende accres ad 1080 miljoen was voornamelijk een gevolg van een stijging der militaire kasuitgaven (excl. burgerlijke verdediging) met 285 miljoen tot 2013 miljoen, van de sanering van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en van verhoging van pensioenpremies en -toeslagen (tezamen ca. 300 miljoen) en van hogere betalingen voor onderwijs en verkeer en waterstaat ad ruim 250 en ruim 150 miljoen. Tenslotte waren de netto betalingen van het Landbouw-Egalisatiefonds in 1961 100 miljoen hoger dan in 1960 hetgeen samenhang met een toeneming van de voorraden en een zekere cumulatie van betalingen in 1961. Tegenover deze stijgingen stond een daling in de sector volkshuisvesting en bouwnijverheid, voortvloeiende uit een verlaging van de premies naar aanleiding van de huurverhoging in 1960, en een teruggang in de betalingen voor woningbouwvoorschotten van 560 miljoen in 1960 tot 545 miljoen in 1961.

Het Rijk gaf in 1961 twee staatsleningen uit tot een totaal bedrag van reëel 644 miljoen (post 6). Het saldo op de voorschrijfrekeningen steeg daarenboven met 453 miljoen (post 7). Het Rijk kreeg in 1961 derhalve de beschikking over 1097 miljoen aan langlopende middelen of ruim 300 miljoen meer dan het voor monetair irrelevante posten gecorrigeerde budgettaire kastekort ad 788 miljoen. Bedacht dient daarbij te worden dat in dit kastekort de eerder vermelde versterkte aflossing op buitenlandse schuld is verwerkt. Deze uitgave kan worden gezien als een aanwending van met het oogmerk van liquiditeitsbinding aan de circulatie onttrokken middelen. Anderzijds was het kastekort per saldo geflatteerd vanwege de bij uitgaven en ontvangsten niet parallel verlopende budgettaire verrekeningen uit hoofde van de gewijzigde financiële verhouding met de gemeenten. Als uitvloeisel hiervan dienen betalingen aan de gemeenten die in de extra-budgettaire sfeer op voorschotbasis zijn verricht in feite te worden betrokken in de berekening van de financieringsbehoeften van het Rijk.

Behalve het — ongecorrigeerde — kastekort ad 1387 miljoen moest het Rijk ruim 100 miljoen financieren uit hoofde van vermindering van schuld aan de lagere overheid (post 15) en voorts 207 miljoen vanwege — ten dele vervroegde — aflossing van nog uit de liquidatie van de Europese Betalingsunie resterende kortlopende buitenlandse schuld (post 13); in totaal dus bijna 1700 miljoen.

Naast het op de kapitaalmarkt aangetrokken bedrag van circa 1100 miljoen kreeg het Rijk de beschikking over 350 miljoen door netto plaatsing van schatkistpapier (post 9) waarvan 290 miljoen rechtstreeks bij de Nederlandsche Bank werd ondergebracht ter financiering van transacties met het I.M.F. Wegens mutaties in diverse vorderingen en schulden op korte termijn (post 11) kwam voorts 72 miljoen beschikbaar, onder meer door overmaking van onbelegde gelden van de Postcheque- en Girodienst. De liquide middelen van het Rijk daalden in 1961 tenslotte met 177 miljoen. Enerzijds werden circa 300 miljoen in 1960 gereserveerde vreemde valuta aangewend voor aflossing op buitenlandse schuld, anderzijds namen de tegoeden in guldens — onder andere het saldo bij de Nederlandsche Bank — toe. De aan het slot van dit hoofdstuk opgenomen tabel VII-2 geeft van de liquide middelen een nadere specificatie.

In de miljoenennota 1962 werd het kastekort voor 1961 geraamd op 1175 miljoen. De realisatie bleek rond 210 miljoen ongunstiger doordat zowel de belastingontvangsten als de overige begrotingsontvangsten bij de raming ten achter bleven (tezamen voor circa 140 miljoen). Voorts overtroffen de militaire kasuitgaven en de betalingen via het L.E.F. de ramingen en hebben na de opstelling van de raming voor de miljoenennota nog guldenstrekkings op het I.M.F. plaatsgevonden. De woningbouwvoorschotten bleven daarentegen bij de raming ten achter.

De kasontwikkeling in het eerste halfjaar 1962.

In het eerste halfjaar 1962 werden de budgettaire kasontvangsten blijkens vorenstaand overzicht met 460 miljoen overtroffen door de budgettaire betalingen. Het kastekort bleef daarmee bijna 300 miljoen beneden dat over het eerste halfjaar 1961. Deze verbetering was de resultante van een stijging van de ontvangsten met circa 70 miljoen enerzijds en een daling van de betalingen met bijna 230 miljoen anderzijds.

Voor een juiste vergelijking van de monetair relevante kastransacties dienen ook hier enkele bijzondere posten te worden geëlimineerd.

In het eerste halfjaar van 1962 is 108 miljoen betaald wegens verzilvering van „notes” in verband met trekkingen door Canada en Argentinië op het Internationale Monetair Fonds. Daartegenover stonden ontvangsten ad 162 miljoen in verband met aflossingen door Engeland en Australië op eerder verrichte trekkingen. Per saldo resulteerden deze transacties dus in een ontvangst van 54 miljoen, tegenover een uitgave van 55 miljoen in het eerste halfjaar 1961. Ontvangen aflossingen op uit de opheffing van de Europese Betalings Unie voortgevoelde bilaterale vorderingen beliepen voorts in de eerste helft van 1961 en 1962 respectievelijk 39 en 6 miljoen.

Elimineert men de genoemde posten — alsmede voor 1961 het ten laste van het Rijk gebrachte revaluatieverlies van de Nederlandsche Bank ad 293 miljoen — dan bedraagt het budgettaire kastekort 514 miljoen in het eerste halfjaar 1962 tegen 448 miljoen in de eerste helft van 1961.

Een tweetal andere bijzondere posten bemoeilijkt voorts nog de vergelijking. In de eerste plaats vond in 1961 de reeds eerder genoemde vervroegde aflossing van buitenlandse schuld plaats ad 189 miljoen (begrepen in post 4). Bovendien was het kastekort van het eerste halfjaar 1961 in tweeërlei opzicht gunstig beïnvloed door de omschakeling op de nieuwe financiële verhouding met de gemeenten, namelijk door een verrekening achteraf van de verlaging van het aandeelpercentage over de belastingontvangsten in 1960, waarmee 156 miljoen was gemoeid, en door het achterwege blijven in die periode van met de nieuwe financiële verhouding samenhangende hogere uitgaven aan de gemeenten.

De belastingopbrengsten ten behoeve van het Rijk waren in het eerste halfjaar 145 miljoen hoger dan in de eerste helft van 1961. In aanmerking nemend de eerder vermelde verrekening ad 156 miljoen in 1961 bedroeg het eigenlijke accres rond 300 miljoen.

Aan de uitgavenzijde bleven de overige betalingen ten laste van de begroting (post 5) beneden die van het eerste halfjaar 1961, onder meer omdat deze laatste een uitgave van 293 miljoen omvatten wegens het revaluatieverlies van de Nederlandsche Bank. Verschillende uitgavencategorieën gaven echter een stijging te zien. Een algemene uitgavenverhogende factor vormde de in 1962 tot stand gekomen loonsverhoging voor het overheidspersoneel. Voorts speelde de nieuwe financiële verhouding met de gemeenten een rol. De kasuitgaven voor militaire doeleinden (exclusief civiele verdediging) vertoonden een stijging van 100 miljoen tot 995 miljoen. Tenslotte vergden voorzieningen op het gebied van onderwijs en verkeer en waterstaat grotere bedragen.

Anderzijds liepen de woningwetvoorschotten aan de gemeenten terug met 24 miljoen tot 243 miljoen. Ook de netto betalingen van het Landbouw-Egalisatiefonds daalden doordat met na-uitkeringen uit hoofde van de melkprijsgarantie een geringer bedrag was gemoeid dan in de eerste helft van 1961. Daarnaast speelde ook een geringere toeneming van voorraden een rol.

Door de uitgifte van een 4 pct. staatslening werd in de eerste helft van 1962 een bedrag van reëel 298 miljoen in de publieke kapitaalmarkt opgenomen. Daarnaast werd een onderhandse lening van reëel 347 miljoen ondergebracht bij rijksfondsen en instellingen. De rijksfondsen financierden hun deelneming in de onderhandse lening ten laste van hun tegoeden op voorinschrijfrekeningen die, als resultante van deze en een geringe tegengestelde mutatie, verminderden met 341 miljoen. Voor het Rijk kwam aldus per saldo 304 miljoen aan kapitaalmarkt-middelen beschikbaar (post 6 minus post 12). Dit bedrag bleef ten

achter bij het gerealiseerde kastekort van 460 miljoen. Behalve in de financiering van het ongedekte gedeelte van dit tekort diende het Rijk te voorzien in de aflossing van diverse vormen van vlottende schuld. Met de aflossing van schatkistpapier (post 14) was 173 miljoen gemoeid, waarvan per saldo 54 miljoen betrekking had op papier dat de Nederlandsche Bank had verkregen in het kader van de eerder genoemde transacties met het Internationale Monetaire Fonds. Ook diverse overige schulden (posten 15 en 16) daalden tezamen met bijna 300 miljoen. Een groot deel van de mutatie van post 16 had betrekking op terugboeking van onbelegde gelden van de Postcheques- en Girodienst.

Ter voorziening in deze financieringsbehoeften van in totaal 624 miljoen heeft het Rijk gedisponeerd over zijn bezit aan liquide middelen dat niettemin per medio 1962 nog een kwart miljard groter was dan op het overeenkomstige tijdstip in het voorgaande jaar. Een specificatie van de mutaties in de liquide tegoeden van het Rijk is vervat in tabel VII-2.

Tabel VII-2

Liquide middelen van het Rijk

	31 dec. 1959	31 dec. 1960	30 juni 1961	31 dec. 1961	30 juni 1962
Saldo bij de Ned. Bank. . . .	528	935	223	995	482
Kas-, bank- en girosaldi van comptabelen	233	233	198	298	187
Overige liquide middelen . . .	2	305	—	3	3
Totaal	763	1473	421	1296	672
Mutatie t.o.v. vorige ultimo . .		+ 710	—1052	+ 875	— 624

VIII. Slotbeschouwing

In de voorgaande hoofdstukken is de rijksbegroting voor het dienstjaar 1963 van tal van gezichtspunten uit geanalyseerd. Voorts is op verschillende plaatsen het algemene begrotingsbeleid van het Kabinet ter sprake gebracht. De ondergetekende wil thans enige hoofdpunten kort samenvatten en een enkel aspect nog wat nader uitwerken. Hij wil zich daarbij in het algemeen beperken tot de totaliteit van de begroting. Dit betekent niet, dat men uit het oog zou mogen verliezen, dat achter de samenvattende cijfers van het begrotingsbeeld een groot aantal op zich zelf belangrijke beleidsbeslissingen staan op tal van specifieke terreinen. Het betekent wel een onderstreping van de noodzaak, deze afzonderlijke beleidsbeslissingen steeds te zien in samenhang met hun gevolgen voor de rijksfinanciën in hun geheel.

Een eerste aspect dat aandacht verdient is de invloed, die van de rijksfinanciën blijkens de begroting uitgaat op de economische ontwikkeling op korte termijn. Deze conjuncturele kant is in hoofdstuk II geanalyseerd. Daar is gebleken, dat de netto impuls — dus met inachtneming van de remmende werking die in het progressie-element van de belastingen is gelegen — procentueel gemeten de stijging van het nationale inkomen, tegen constante prijzen gemeten, in zekere mate overschrijdt. De ondergetekende acht het resultaat in het licht van de aanwijzingen omtrent de economische ontwikkeling aanvaardbaar, daarbij ook in aanmerking nemend, dat voor het voeren van conjunctuurpolitiek een geheel van instrumenten ter beschikking staat.

De analyse in tabel II-4 doet uitkomen, dat de invloed van wijzigingen in de belastingtarieven in 1963 groter is dan in voorgaande jaren. Hier komen conjuncturele en structurele aspecten tezamen. De werking van de progressie maakt, reeds indien men zich beperkt tot een voorkómen van een gestage toeneming van de belastingdruk, aanpassing van de belastingtarieven noodzakelijk. Bij het kiezen van het tijdstip daarvoor leggen conjuncturele overwegingen gewicht in de schaal. Het uitsel van de verlaging van de loon- en de inkomstenbelasting is hiervan een illustratie. Het spreekt echter vanzelf, dat wanneer bij de afweging van de verschillende factoren de balans naar de kant van een aanpassing of zelfs naar een verder gaande verlaging doorslaat, de op korte termijn daaruit voortvloeiende impulswerking — uiteraard mits deze op verantwoorde wijze in het gehele beleid kan worden ingepast — moet worden aanvaard. Zoals hij reeds heeft doen uitkomen is de ondergetekende van oordeel, dat de conjuncturele werking van de begroting 1963, dus met inbegrip van de fiscale verlichtingen, geenszins strijdig is met de eisen, die de verwachte economische ontwikkeling stelt.

Een zelfde oordeel past ten aanzien van het begrotingstekort. Dit is groter dan dat van de ontwerp-begrotingen 1961 en 1962. De financiering met langlopende middelen mag echter als verzekerd worden beschouwd; naast de dekking met middelen van de voorinschrijfrekeningen is een beroep op de open kapitaalmarkt vereist, dat ten achter blijft bij de aflossingen op de gevestigde schuld. Hierbij moet tevens in aanmerking worden genomen, dat door het in het verleden gevoerde beleid van binding van liquiditeiten een situatie is ontstaan, waarin voortzetting van dit beleid door het plaatsen van een groter bedrag aan leningen dan uit de dekkingsbehoeften voortvloeit, naar het zich vooralsnog laat aanzien niet noodzakelijk is. De neutrale financiering die de ondergetekende meent voorshands te kunnen volgen is passend bij de huidige verhoudingen.

Naast het conjuncturele staat het structurele begrotingsbeleid. Dit heeft gestalte gekregen door de vaststelling van een bedrag, waarmee de rijksuitgaven jaarlijks mogen stijgen. Dit bedrag is afgeleid uit de ontwikkeling van het nationale inkomen over een reeks van jaren, waarbij tevens desiderata ten aanzien van de structurele belastingpolitiek zijn ingebouwd. Het aanvaardbare jaarlijkse uitgavenaccres heeft in de periode dat dit beleid tot uitvoering is gebracht 300 miljoen belopen. Met inachtneming van het bijzondere karakter in dit verband

van salarisverhogingen van het overheidspersoneel voldoet de ontwerp-begroting 1963 aan deze norm.

De ondergetekende wil nogmaals de betekenis onderstrepen die hij toekent aan het plaatsen van het begrotingsbeleid in een structureel kader. Het is een simpele waarheid, dat het bedrag, dat over een langere periode gemeten door stijging van de belastingopbrengst beschikbaar komt, kan worden bestemd voor uitgavenverhoging en/of voor belastingverlaging. Toch biedt het bij voorbaat vaststellen voor een aantal jaren van deze ruimte en het enten hierop van het jaarlijkse begrotingsbeleid belangrijke voordelen. In de eerste plaats komt duidelijk in het licht te staan, binnen welke grenzen men zich kan bewegen; de noodzaak, tussen alternatieven te kiezen, dringt zich hierdoor sterk naar voren. Bovendien geldt dit niet alleen voor de verschillende soorten van uitgaven, maar ook voor de keuze tussen uitgaven enerzijds en belastingen anderzijds. Door een deel van de over een langere termijn beschikbaar komende ruimte te reserveren voor belastingverlaging krijgt de structurele belastingpolitiek een gelijkwaardige plaats en ontkomt men aan het gevaar, dat deze als sluitpost wordt gehanteerd.

Niet minder belangrijk is, dat meer lijn in het uitgavenbeleid kan worden gebracht en dat dit losser kan worden gemaakt van de wisselvalligheden in de ontwikkeling van de ontvangsten. Tijdelijk hogere ontvangsten bijvoorbeeld in de hoogconjunctuur betekenen geen wijziging van het aan de hand van structurele gegevens vastgestelde toelaatbare uitgavenaccres; zij leiden mitsdien slechts tot een verkleining van het tekort. Hierdoor wordt tevens voorkomen, dat in de hoogconjunctuur een additionele uitgavenverhoging zou optreden, die op langere termijn veelal niet meer ongedaan kan worden gemaakt en aldus de belastingdruk omhoog zou drijven.

Het zelfstandig verloop van inkomsten en uitgaven zal zich, in omgekeerde zin, ook voordoen ingeval van een recessie. Dat overigens een onregelmatig verloop van de ontvangsten niet uitsluitend door de conjunctuurcyclus wordt veroorzaakt heeft het recente verleden duidelijk aangetoond. De belangrijke loonsverhogingen, gepaard gaande met een vrij stabiel prijspeil, hebben een aanzienlijke verschuiving naar het looninkomen ten laste van het overige inkomen teweeg gebracht. Ingevolge de verschillen in marginale belastingdruk is dit aan de belastingopbrengsten niet ongemerkt voorbijgegaan. Het is noodzakelijk gebleken de ramingen over 1962 aanzienlijk te verlagen, hetgeen ook in die voor 1963 doorwerkt. Het tekort van de begroting 1963 overtreft hierdoor dat van de ontwerp-begroting 1962 belangrijk. Evenmin als hogere opbrengsten mogen leiden tot een groter uitgavenaccres dan op grond van de trend en de structurele belastingpolitiek is vastgesteld is deze tegenvaller aanleiding geweest tot een benedenwaartse aanpassing der uitgaven.

Bij het hier uitgestippelde begrotingsbeleid heeft ook het anticyclische aspect een plaats. De trendmatige uitgavenontwikkeling door de conjunctuur heen betekent een stabiliserende factor, terwijl voorts aan de ontvangstenzijde bij het kiezen van de juiste tijdstippen voor belastingverlagingen conjuncturele overwegingen een belangrijke rol kunnen spelen. De grenzen, die de ondergetekende meent te moeten stellen aan het anticyclisch hanteren van de belastingen zijn uitvoerig uiteengezet in de nota van de Staatssecretaris en hem d.d. 16 mei 1961 betreffende de invoering van de verlaging van een aantal belastingen (Zitting 1960—1961, 6344).

In deze beschouwing is een belangrijk aspect van het structurele begrotingsbeleid nog niet ter sprake gekomen. Bij de korte uiteenzetting van het grondbeginsel van dit beleid is er stilzwijgend van uitgegaan, dat het begrotingssaldo op langere termijn gezien globaal genomen geen wijziging behoeft te ondergaan. Het middenenaccres wordt immers in deze gedachtengang hetzij voor uitgavenvergroting, hetzij voor belastingverlaging aangewend. Dit impliceert, afgezien van cyclische schommelingen op korte termijn, een gelijk blijvend tekort. De

vraag is nu, of dit begrotingstekort structureel ook het meest wenselijke tekort is.

Men kan deze vraag ook aldus formuleren: is het juist, dat de totale rijksuitgaven in die mate door lopende inkomsten worden gedekt als thans gemiddeld het geval is? Zou deze vraag op den duur ontkennend moeten worden beantwoord, dan zou een bijstelling van het grondpatroon van de begroting mogelijk zijn, die in beginsel op verschillende wijzen tot stand kan komen.

Het begrotingstekort is samengesteld uit een overschot op de Gewone Dienst en een — groter — tekort op de Buitengewone Dienst. Zoals bekend kan de ondergetekende geen maatstaf voor het juiste tekort — en dus voor de mate van financiering met leningen — vinden in de positie van één van deze diensten. Een uitgaaf wordt op de Gewone dan wel op de Buitengewone Dienst geplaatst indien het staatsvermogen er wel respectievelijk niet door verandert (bijvoorbeeld salarisbetaling tegenover aanschaffing van duurzame activa). Voor de financiering is dit criterium niet interessant en het maakt daarvoor geen verschil of een uitgaaf de versterking van zeeweringen of de salarissen van politieagenten betreft. Evenmin is de stelregel aanvaardbaar dat elke financiering met leningen zou getuigen van een ondegelijke instelling.

Een antwoord kan slechts worden gevonden, indien men zich rekenschap geeft van het verband, dat er bestaat tussen financiering van de overheidsbegroting, de groei van de economie en de betalingsbalans, een verband, dat de laatste tijd internationaal sterk de aandacht trekt. De ondergetekende zou over dit verband het volgende willen opmerken.

Op langere termijn zullen de totale besparingen moeten voorzien in de dekking zowel van de binnenlandse investeringen, nodig om een voldoende groei van de productiecapaciteit te waarborgen, als van het gewenste saldo op de lopende rekening van de betalingsbalans. Naast deze relatie tussen de totalen komt dan de kwestie van de vormen van zowel besparingen als investeringen: enerzijds particuliere en overheidsbesparingen, anderzijds dezelfde groepen bij de investeringen. Particuliere

en overheidsinvesteringen zullen, wil zich een evenwichtige groei kunnen voltrekken, in harmonische verhouding tot elkaar moeten staan. De verdeling bij de besparingen behoeft daarmee geenszins parallel te lopen. Een overschot van particuliere besparingen boven particuliere investeringen is beschikbaar voor een tekort in de overheidsfinanciën en voor de financiering van een betalingsbalanssaldo. Enigszins anders geformuleerd: een tekort in de overheidsfinanciën moet worden gedekt uit het overschot van particuliere besparingen boven particuliere investeringen en is derhalve — steeds structureel gezien — verantwoord naarmate een dergelijk overschot, na financiering van een noodzakelijk betalingsbalanssaldo, aanwezig is. Aldus blijkt tevens de betekenis die de bereidheid tot sparen in de particuliere sector heeft voor de juiste financiering van de overheidsbegroting.

Onjuiste verhoudingen kunnen nadelig zijn voor de ontwikkeling op langere termijn. Heeft een land potentieel een particulier spaaroverschot, dat de overheid niet door aanvaarding van een begrotingstekort wenst te benutten, dan dreigt stagnatie die zich kan uiten in onderbezetting en — bij een te laag investeringspeil — in een onvoldoende groei. Is het particuliere spaaroverschot gering of afwezig, en wil de overheid toch een deel van haar uitgaven uit leningen financieren, dan dreigt inflatie, die soms wordt tegengegaan door particuliere investeringen terug te dringen (bijvoorbeeld met hoge rente). Denken wij bovendien aan de betalingsbalans, dan bestaat tevens de mogelijkheid van ongewenste tekorten c.q. overschotten op de lopende rekening.

Ten einde de situatie in ons land nader te kunnen beoordelen zijn in onderstaande tabel enkele gegevens samengebracht, betrekking hebbende op de periode 1950 tot en met 1963, waarbij de gegevens over de laatste twee jaren tentatief zijn. De conjunctuurencyclus die in de recente periode een lengte van circa zes jaar heeft gehad, is uitgeschakeld door telkenmale het gemiddelde van zes jaren te nemen. De grootheden zijn uitgedrukt in procenten van het netto nationale inkomen tegen marktprijzen.

Tabel VIII-1

*Besparingen en netto investeringen in procenten van het netto nationale inkomen¹⁾
(voortschrijdende zesjaars gemiddelden)*

	Particuliere besparingen ²⁾	Investeringen van bedrijven ³⁾	Overheidsbesparingen ⁴⁾	Investeringen van de overheid ⁵⁾	Totaal van de besparingen	Totaal van de investeringen	Saldo lopende rekening van de betalingsbalans
1950/'55	9,1	11,2	7,1	3,2	16,2	14,4	1,8
1951/'56	11,5	11,3	5,6	3,4	17,1	14,7	2,4
1952/'57	13,2	12,0	4,7	3,5	17,9	15,5	2,4
1953/'58	14,5	13,0	3,9	3,7	18,4	16,7	1,7
1954/'59	15,1	13,9	3,9	3,6	19,0	17,5	1,5
1955/'60	15,7	14,2	4,1	3,7	19,8	17,9	1,9
1956/'61	15,5	14,4	4,5	3,9	20,0	18,3	1,7
1957/'62	15,4	14,2	5,0	4,0	20,4	18,2	2,2
1958/'63	15,2	13,7	5,3	4,1	20,5	17,8	2,7

¹⁾ Berekend aan de hand van gegevens en ramingen van het Centraal Bureau voor de Statistiek c.q. van het Centraal Planbureau.

²⁾ Inclusief besparingen van de sociale verzekering en van overheidsbedrijven.

³⁾ Inclusief overheidsbedrijven, de gehele woningbouw en voorraadvorming.

⁴⁾ Besparingen van het Rijk en de lagere organen.

⁵⁾ Investeringen van het Rijk en de lagere organen.

Bij het maken van gevolgtrekkingen uit deze cijfers moet in aanmerking worden genomen, dat, zoals ook uit de noten blijkt, een onmiddellijke aansluiting van de overheidsgegevens aan de rijksbegroting ontbreekt. Zo wordt het tekort van de begroting mede bepaald door financiering van de categorie investeringen van bedrijven (waaronder staatsbedrijven, woningwetbouw); bij het beoordelen van de besparingsoverschotten van de particuliere en de overheidssector moet daarmee rekening worden gehouden, wil men niet tot dubbelstellingen komen¹⁾. Toch geeft de tabel een inzicht in de onderlinge verhouding van enkele belangrijke grootheden. De particuliere besparingen, die zich in de latere jaren binnen nauwe grenzen blijken te bewegen, overtreffen de investeringen in bedrijven. In de overheidsfeer is in mindere mate hetzelfde het geval. Beide besparingsoverschotten monden uit in het betalingsbalanssaldo. In de gehele periode blijken overheidsbesparingen een belangrijke bijdrage te leveren tot de verschaffing van financieringsmiddelen voor de overheidsinvesteringen in ruime zin (dus met inbegrip van woningwetbouw en overheidsbedrijven). Zonder overheidsbesparingen zouden de totale investeringen, nodig voor een voldoende groei van onze volkshuishouding niet gewaarborgd zijn.

Intussen geeft de tabel nog geen antwoord op de vraag of het structurele patroon van de overheidsfinanciën ten opzichte van dat van de volkshuishouding als geheel juist is. Zij geeft de onderlinge relatie aan tussen het besparingsoverschot van de particuliere sector, het betalingsbalanssaldo en de overheidsfinanciën over een reeks van jaren. Hierbij valt het relatief grote betalingsbalansoverschot in het recente verleden op. Bij extrapolatie van de zesjaarlijkse gemiddelden naar de toekomst moet echter met een daling van het saldo rekening worden gehouden. De overschotten in 1958 en 1959 waren bijzonder hoog en men mag er niet op rekenen dat deze zich in 1964 en 1965 zullen herhalen. Of het overschot dan

¹⁾ Er is m.a.w. een belangrijk verschil tussen het besparingsoverschot of -tekort van de overheid en het te financieren saldo, nog afgezien van zuiver financiële transacties die in de begroting zijn verwerkt. De orde van grootte van de voor een vergelijking nodige correcties blijkt uit een voorbeeld, betrekking hebbende op 1961. In dat jaar beliepen de particuliere besparingen 14,6 pct., de investeringen in bedrijven 15,4 pct., de overheidsbesparingen 6,4 pct. en de investeringen van de overheid 4,3 pct. van het nationale inkomen. De investeringen in bedrijven omvatten mede de woningwetbouw (1,3 pct.), die geheel en de investeringen in overheidsbedrijven (1,3 pct.), die gedeeltelijk via de overheid worden gefinancierd. Daarnaast zijn er nog de vermogensoverdrachten van de overheid naar de particuliere sector (woningbouwpremies, oorlogs- en rampschade e.d.), die ook bijdragen in de financiering van de sector investeringen in bedrijven. Aldus staat tegenover de overheidsbesparingen aanzienlijk meer dan alleen de overheidsinvesteringen in engere zin.

gemiddeld zal liggen boven een structureel wenselijk saldo is niet te voorspellen, ook al omdat omtrent de toekomstige structurele behoeften (voor kapitaalexport en voor toeneming van deviezenreserves) te grote onzekerheid bestaat.

Bij een beoordeling van het particuliere spaaroverschot dient ook aandacht te worden geschonken aan het investeringspeil. Het ligt, ook internationaal gezien, bepaald bevredigend. Dit is echter noodzakelijk; belangrijke aantasting ervan zou gaan ten koste van het tempo van economische groei. De particuliere besparingen in hun totaliteit zijn hoog, maar hebben een neiging iets te dalen, onder meer als gevolg van de inkomensverschuiving naar de looninkomens en van de revaluatie.

Het overheidstekort staat mede onder invloed van de groeientendie die bij de overheidsinvesteringen waarneembaar is, doch ook van beslissingen, buiten de overheidsfinanciën genomen. De grote betekenis bijvoorbeeld die wijzigingen in de inkomensverdeling hebben voor de belastingontvangsten is in 1962 duidelijk gebleken.

Zo blijkt dat men, wanneer men ten aanzien van de in dit verband belangrijke grootheden verwachtingen wil formuleren, met grote voorzichtigheid te werk moet gaan. Daarenboven dient men de mogelijkheid in het oog te houden, dat zich in het recente verleden reeds zekere aanpassingen met een structureel karakter hebben voltrokken.

De ondergetekende heeft aandacht willen vragen voor de, naast de conjuncturele relaties bestaande structurele verhouding tussen overheidsfinanciën en volkshuishouding. De essentie van het financiële beleid blijft het afwegen van verschillende belangen. Het feit, dat op tal van terreinen wensen on vervuld moeten blijven, dwingt voortdurend tot een keuze. Deze afweging geschiedt in eerste instantie binnen het Kabinet. Zij behoort evenzeer tot de taak van de Staten-Generaal. De ondergetekende heeft begrepen, dat de Tweede Kamer door wijziging van de procedure van begrotingsbehandeling zoekt naar wegen om de vervulling van deze taak beter tot haar recht te doen komen. Hij vertrouwt dat daarmee, niet in de laatste plaats door het bereiken van overeenstemming omtrent het algemene kader waarbinnen in beginsel bewegingsvrijheid bestaat, een bijdrage zal kunnen worden geleverd om in gezamenlijk overleg tussen Regering en Parlement een verantwoorde begrotingsontwikkeling te verwezenlijken.

De Minister van Financiën,

J. ZIJLSTRA.

RIKSBEGROTING

VOOR HET DIENSTJAAR

1963

BIJLAGEN 1 T/M 12

BIJ DE NOTA BETREFFENDE DE
TOESTAND VAN 'S RIJKS FINANCIËN

Nr. 2

BIJLAGEN

bij de

NOTA BETREFFENDE DE TOESTAND VAN
'S RIJKS FINANCIËN, BEHORENDE BIJ DE
ONTWERPBEGROTING VOOR 1963

Algemene begrotingsoverzichten

	Blz.
1. Algemene verzamelstaat van de ontwerp-rijksbegroting voor het dienstjaar 1963	2
2. Analyse van de uitgaven en ontvangsten van het Rijk over de jaren 1958 tot en met 1963, aangepast aan de methode, die wordt gehanteerd bij het opstellen van nationale rekeningen	5
3. De ontwikkeling van de begroting 1962	16
4. Overzicht van de diensten 1952 tot en met 1961	19

Analyse van de uitgaven

5. Uitgaven voor de verschillende onderwerpen van staatszorg ten laste van de diensten 1956 tot en met 1963	22
---	----

Analyse van de middelen

6. Overzicht van de middelen ten bate van de diensten 1956 tot en met 1963	24
7. Overzicht van de aan de rijksbegroting ten goede komende belastingen voor 1962 en 1963	25

Bijzondere overzichten

8. De sterkte van het burgerlijk rijkspersoneel	26
9. Enige gegevens over de financiën van de lagere publiekrechtelijke lichamen	27
10. De staatsbalans	30
11. Overzicht van de ontwikkeling van de nationale schuld sinds 1953	36
12. Beknopt overzicht van de begrotingen van de fondsen en de staatsbedrijven voor 1963	37

1. Algemene verzamelstaat van de ontwerp-rijksbegroting voor het dienstjaar 1963

I. Gewone Dienst

Hoofdstukken	Vermoedelijke uitkomsten 1962		Raming 1963 ¹⁾	
	Uitgaven	Middelen	Uitgaven	Middelen
I. Huis der Koningin	4	—	4	—
II. Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin	10	—	12	—
III. Algemene Zaken	6	—	8	—
IV. Kabinet van de Vice-Minister-President	25	—	24	—
V. Buitenlandse Zaken	336	3	296	3
VI. Justitie	291	33	312	33
VII A. Binnenlandse Zaken	905	1	982	1
VII B. Binnenlandse Zaken (Overdracht Nederlands Nieuw-Guinea)	108	—	100	—
VIII. Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen	2 044	92	2 213	102
IX A. Nationale Schuld	716	126	741	154
IX B. Financiën	346	9 511	326	9 882
X. Defensie	2 148	23	2 233	23
XI. Volkshuisvesting en Bouwnijverheid	343	10	317	9
XII. Verkeer en Waterstaat	467	53	486	56
XIII. Economische Zaken	146	53	160	47
XIV. Landbouw en Visserij	629	39	533	22
XV. Sociale Zaken en Volksgezondheid	557	20	602	23
XVI. Maatschappelijk Werk	151	4	162	4
XVII. Onvoorziene uitgaven	33	—	20	—
Totaal	9 265	9 968	9 531	10 359
Saldo	+ 703		+ 828	

¹⁾ Inclusief het verschil ad 45 miljoen tussen de kasuitgaven en de begroting van Defensie.

II. Buitengewone Dienst

Hoofdstukken	Vermoedelijke uitkomsten 1962		Raming 1963	
	Uitgaven	Middelen	Uitgaven	Middelen
IV. Kabinet van de Vice-Minister-President	17 ¹⁾	—	14	—
V. Buitenlandse Zaken	12	—	13	—
VII A. Binnenlandse Zaken	4	—	4	1
VIII. Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen	111	3	109	3
IX A. Nationale Schuld	466	3	445	4
IX B. Financiën	211 ¹⁾	47	36	67
XI. Volkshuisvesting en Bouwnijverheid	690	24	816	25
XII. Verkeer en Waterstaat	591	205	610	255
XIII. Economische Zaken	45	23	45	15
XIV. Landbouw en Visserij	36	2	44	3
XV. Sociale Zaken en Volksgezondheid	5	—	2	—
XVI. Maatschappelijk Werk	3	1	3	1
Totaal	2 191	308	2 141	374
Saldo		— 1 883		— 1 767

¹⁾ Voor een juiste vergelijking zijn de bijdragen in de vorm van een lening aan het Tienjarenplan voor Suriname en aan het Driejarenplan voor de Nederlandse Antillen ook voor 1962 overgebracht van hoofdstuk IX B naar hoofdstuk IV.

III. Gehele Dienst

Hoofdstukken	Vermoedelijke uitkomsten 1962		Raming 1963 ¹⁾	
	Uitgaven	Middelen	Uitgaven	Middelen
I. Huis der Koningin	4	—	4	—
II. Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin	10	—	12	—
III. Algemene Zaken	6	—	8	—
IV. Kabinet van de Vice-Minister-President	42 ²⁾	—	38	—
V. Buitenlandse Zaken	348	3	309	3
VI. Justitie	291	33	312	33
VII A. Binnenlandse Zaken	909	1	986	2
VII B. Binnenlandse Zaken (Overdracht Nederlands Nieuw-Guinea)	108	—	100	—
VIII. Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen	2 155	95	2 322	105
IX A. Nationale Schuld	1 182	129	1 186	158
IX B. Financiën	557 ²⁾	9 558	362	9 949
X. Defensie	2 148	23	2 233	23
XI. Volkshuisvesting en Bouwnijverheid	1 033	34	1 133	34
XII. Verkeer en Waterstaat	1 058	258	1 096	311
XIII. Economische Zaken	191	76	205	62
XIV. Landbouw en Visserij	665	41	577	25
XV. Sociale Zaken en Volksgezondheid	562	20	604	23
XVI. Maatschappelijk Werk	154	5	165	5
XVII. Onvoorziene uitgaven	33	—	20	—
Totaal	11 456	10 276	11 672	10 733
Saldo		—1 180		— 939

¹⁾ Inclusief het verschil ad 45 miljoen tussen de kasuitgaven en de begroting van Defensie.

²⁾ Voor een juiste vergelijking zijn de bijdragen in de vorm van een lening aan het Tienjarenplan voor Suriname en aan het Driejarenplan voor de Nederlandse Antillen ook voor 1962 overgebracht van hoofdstuk IX B naar hoofdstuk IV.

Toelichting

In het onderstaande zijn de begrotingscijfers 1963, vergeleken met de vermoedelijke uitkomsten voor 1962, samengevat.

Vergelijking van de vermoedelijke uitkomsten voor 1962 met de ontwerp-begroting 1963

Omschrijving	Vermoedelijke uitkomsten 1962	Ontwerp-begroting 1963 ¹⁾
Gewone Dienst		
Uitgaven	9 265	9 531
Middelen	9 968	10 359
Saldo	+ 703	+ 828
Buitengewone Dienst		
Uitgaven	2 191	2 141
Middelen	308	374
Saldo	— 1 883	— 1 767
Gehele Dienst		
Uitgaven	11 456	11 672
Middelen	10 276	10 733
Saldo	— 1 180	— 939

¹⁾ Inclusief het verschil ad 45 miljoen tussen de kasuitgaven en de begroting van Defensie.

Het nadelige saldo van de ontwerp-begroting 1963 is 241 miljoen lager dan dat van de vermoedelijke uitkomsten voor 1962.

De uitgaven 1963

De totale uitgaven van de Gewone Dienst voor 1963 zijn 266 miljoen hoger geraamd dan die voor 1962.

De raming van de uitgaven op de Buitengewone Dienst voor 1963 vertoont ten opzichte van 1962 een daling met 50 miljoen.

In het onderstaande wordt een opsomming gegeven van de wijzigingen van de uitgaven van de Gehele Dienst der ontwerp-begroting 1963, vergeleken met de vermoedelijke uitkomsten van de begroting 1962.

a. Verhogingen van de uitgaven 1963 ten opzichte van de vermoedelijke uitkomsten voor 1962.

1. Uitgaven voor onderwijs en cultuur	180
2. Rente van gevestigde en vlottende schuld (binnen- en buitenland)	20
3. Defensie	85
4. Woningwetvoorschotten	120
5. Verkeer en Waterstaat	65
6. Sociale Verzekering	20
7. Salaris- en pensioenmaatregelen ter compensatie van de huurverhoging per 1-9-1962	43
8. Diverse verhogingen en verlagingen (per saldo)	74

Totaal van de verhogingen 607

b. Verlagen van de uitgaven 1963 ten opzichte van de vermoedelijke uitkomsten voor 1962.

1. Fonds voor overzeese gebiedsdelen van de Europese Economische Gemeenschap	50
2. Herstel van oorlogs- en watersnoodschade	25
3. Deelneming in het Internationale Monetair Fonds	108
4. Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling	25
5. Internationale Ontwikkelings Associatie	36
6. Huursubsidies	37
7. Nadelig saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds	65
8. Schadeloosstelling in verband met de bestrijding van veeziekten	45
Totaal van de verlagingen	391
Per saldo verhogingen	216

De middelen 1963

De middelen voor 1963 van de Gewone Dienst zijn geraamd op 10 359 miljoen. Ten opzichte van de vermoedelijke uitkomsten voor 1962 betekent dat een stijging met 391 miljoen. Hiervan heeft 360 miljoen betrekking op de raming van de belastingmiddelen.

De raming voor 1963 van de middelen op de Buitengewone Dienst is 66 miljoen hoger dan die volgens de vermoedelijke uitkomsten voor 1962.

Een specificatie van de belangrijkste verschillen voor de Gehele Dienst geeft het volgende overzicht.

a. Verhogingen van de middelen 1963 ten opzichte van de vermoedelijke uitkomsten voor 1962.

1. Belastingmiddelen	360
2. Aandeel in de opbrengst van het kijkgeld	7
3. Rente van woningwetvoorschotten	29
4. Opbrengst ingevolge de Wet herstel vermogensovergang Rijksmarkengebied	13
5. Afgeleverde munt	13
6. Ontvangsten wegens verkopen door de dienst der Domeinen (onroerende goederen)	15
7. Bijdrage van de gemeente Rotterdam in de kosten van werken op en voor de kust van Rozenburg	5
8. Bijdrage van België in de kosten van verbetering van het kanaal van Gent naar Terneuzen	14
9. Uitkering van het Staatsbedrijf der Posten, Telegrafie en Telefonie wegens afschrijvingen en door reservering beschikbaar gekomen middelen	30
10. Diverse verhogingen en verlagingen per saldo	2
Totaal van de verhogingen	488

b. Verlagen van de middelen 1963 ten opzichte van de vermoedelijke uitkomsten voor 1962.

1. Aflossingen van bilaterale schuldenovereenkomsten	6
2. Uitkering van de Staatsmijnen in Limburg (door reservering beschikbaar gekomen middelen)	10
3. Afstorting door de Stichting Nationaal Fonds Runder Tuberculose Bestrijding	15
Totaal van de verlagingen	31
Per saldo verhogingen	457

2. Analyse van de uitgaven en ontvangsten van het Rijk over de jaren 1958 tot en met 1963, aangepast aan de methode, die wordt gehanteerd bij het opstellen van nationale rekeningen

In deze bijlage zijn de uitgaven en de middelen van het Rijk ingedeeld naar de economische criteria, die ook door het Centraal Bureau voor de Statistiek bij het opstellen van de nationale rekeningen en door het Centraal Planbureau voor het samenstellen van de centraal economische plannen worden toegepast. Als gevolg van deze uniformiteit kunnen de uitgaven en de ontvangsten van het Rijk, zoals deze in de onderhavige bijlage zijn opgenomen, zonder ingewikkelde hergroeperingen worden ingepast in de nationale rekeningen en in het aan de prognoses van het Centraal Planbureau ten grondslag liggende materiaal.

De gehanteerde criteria steunen op de in het kader van de Verenigde Naties en de voormalige Organisatie voor Europese Economische Samenwerking tot stand gekomen afspraken ter zake van de economische classificatie van uitgaven en middelen.

Overeenkomstig het in de nationale rekeningen toegepaste systeem zijn de uitgaven en middelen van het Rijk geïnclassificeerd naar tweeërlei gezichtspunten. Enerzijds zijn de uitgaven en middelen ingedeeld naar de aard van de transacties uit hoofde waarvan voor het Rijk uitgaven en middelen voortvloeien. Anderzijds is waar mogelijk een indeling toegepast naar de economische subjecten, die bij deze transacties zijn betrokken.

Het eerste gezichtspunt leidt tot een indeling in een 8-tal hoofdgroepen te weten:

1. consumptie;
2. rente, bijdragen in verliezen en aandeel in winsten;
3. prijsverlagende subsidies en kostprijsverhogende belastingen;
4. inkomensoverdrachten;
5. investeringen;
6. vermogensoverdrachten;
7. kredieten en deelnemingen;
8. staatsschuld.

De onder de rekeningen 1 (consumptie) en 5 (investeringen) opgenomen uitgaven omvatten de betalingen voor geleverde consumptiegoederen, kapitaalgoederen en diensten, alsmede de betalingen uit hoofde van het in dienst hebben van werknemers. Uitgaande van het „kopers”-criterium, kunnen deze uitgaven worden beschouwd als bestedingen van het Rijk. De in de rekeningen 3, 4 en 6 opgenomen posten hebben het karakter van overdrachten. Overdrachtsuitgaven zijn betalingen om niet aan andere (sub-)sectoren dan het Rijk, waardoor deze in de gelegenheid worden gesteld als koper of werkgever op te treden, of op hun beurt eveneens overdrachtsuitgaven te verrichten. De rekeningen 7 en 8 hebben betrekking op financiële transacties. Rente van openbare schuld, opgenomen in rekening 2, wordt bij de bepaling van het nationale inkomen overeenkomstig het internationale gebruik buiten beschouwing gelaten.

Ten aanzien van de indeling naar economische subjecten is uitgegaan van de volgende basissectoren die in de nationale economie kunnen worden onderscheiden, te weten: overheid, gezinnen, bedrijven en buitenland. De sector overheid omvat de subsectoren Rijk, lagere publiekrechtelijke lichamen en sociale verzekering. Onder de subsector lagere publiekrechtelijke lichamen zijn behalve gemeenten, provincies, waterschappen

e.d. tevens opgenomen de bijzondere onderwijsinstellingen en de openbare onderwijsinstellingen die rechtspersoonlijkheid bezitten. De indeling in sectoren heeft tot gevolg dat rijksdiensten met een bedrijfsmatig karakter tot de sector bedrijven worden gerekend. De lopende uitgaven van deze diensten zijn diensten-gevolge met de overeenkomstige middelen gesaldeerd. Deze saldi zijn opgenomen in rekening 2 onder „bijdragen in exploitatieverliezen” of onder „aandeel in exploitatiewinsten”. De saldi van de kapitaaluitgaven en kapitaalontvangsten van deze diensten zijn opgenomen in rekening 7 onder „kredietverlening aan staatsbedrijven en financiële staatsinstellingen”.

De uitgaven en middelen van het Zuiderzeefonds zijn, behoudens die van het bedrijfsgedeelte, als uitgaven en middelen van het Rijk beschouwd en dienovereenkomstig geïnclassificeerd. In rekening 1 zijn een tweetal niet in de rijksbegroting voorkomende posten opgenomen, namelijk „toegerekende bankdiensten” en „toegerekende rente overheidsgebouwen”. De tegenposten zijn ingedeeld onder de middelen van rekening 2.

Onder de investeringen zijn mede opgenomen de uitgaven voor groot-onderhoud van gebouwen, voor groot-onderhoud van weg- en waterbouwkundige werken en voor inrichting, uitbreiding en vernieuwing. Deze investeringsposten worden in het jaar van uitgaaf volledig afgeschreven. Dienovereenkomstig zijn de afschrijvingen, voorkomende onder de uitgaven van rekening 1 en de middelen van rekening 5, verhoogd met genoemde investeringsposten.

De belastingopbrengsten zijn onder de middelen op de rekeningen 3, 4 en 6 op bruto-basis verantwoord, dat wil zeggen zonder aftrek van het aan gemeenten en provincies toekomende deel. Dit aandeel is opgenomen onder de post „Belastingoverdrachten aan overige publiekrechtelijke lichamen” van rekening 4.

Het totaal van de saldi van de rekeningen 1 t/m 8 weergegeven in de recapitulatie is gelijk aan het tekort van het desbetreffende dienstjaar.

Bij beoordeling van de in de rekeningen van deze bijlage opgenomen cijferreeksen dienen enige verschuivingen in aanmerking te worden genomen. Zo heeft het van kracht worden van de Financiële-Verhoudingswet 1960 geleid tot een verhoging van de in rekening 4 opgenomen posten betreffende onderwijsbijdragen aan gemeenten en aan instellingen voor bijzonder onderwijs ad circa 330 miljoen, een verlaging van de in deze rekening opgenomen post „overige inkomensoverdrachten aan overige publiekrechtelijke lichamen” ad circa 70 miljoen, en een verschuiving van de belastingopbrengsten toekomende aan lagere publiekrechtelijke lichamen ad circa 180 miljoen naar de ten bate van het Rijk komende belastingen. Het in werking treden van de wet op het wetenschappelijk onderwijs op 1 januari 1961 heeft tot een verhoging en tot enkele verschuivingen geleid. Zo zijn hierdoor de bijdragen aan rechtspersoonlijkheid bezittende openbare instellingen voor wetenschappelijk onderwijs opgenomen in rekening 4 en in rekening 6, in dat jaar toegenomen met circa 190 miljoen. In verband hiermede verminderden de uitgaven, vermeld in rekening 1 en 5.

In deze bijlage is met betrekking tot het jaar 1963 tevens een indeling van de uitgaven en middelen naar economische categorieën en naar onderwerpen van staatszorg — een z.g. kruisstaat — opgenomen.

1. Consumptie

Code	Omschrijving	Uitgaven					
		1958	1959	1960	1961	1962	1963
		Rekening	Rekening	Voorlopige rekening	Ver-moedelijk beloop	Ver-moedelijke uitkomsten	Ontwerp-begroting
10, 11 en 12 minus M 10, M 11 en M 12 14, 16 en 17 15	Lonen en salarissen, inclusief sociale lasten . .	1 425	1 473	1 595	1 692	1 865	2 017
	Aankoop van goederen en diensten ¹⁾	1 050	907	1 054	1 252	1 378	1 457
	Bijdragen aan bedrijven en aan instellingen zon- der winstoogmerk werkzaam t.b.v. bedrijven .	80	73	94	89	88	115
	Toegerekende consumptie:						
13.0	toegerekende bankdiensten	17	15	20	20	25	25
13.1	toegerekende rente overheidsgebouwen	35	32	30	30	35	35
13.6/9	afschrijvingen	203	207	220	242	260	282
		2 810	2 707	3 013	3 325	3 651	3 931
		Middelen					
16	Verkoop van goederen en diensten	101	101	125	120	128	190
	Saldo	2 709	2 606	2 888	3 205	3 523	3 741
		2 810	2 707	3 013	3 325	3 651	3 931

¹⁾ Waaronder werkelijk betaalde huren.

2. Rente, bijdragen in verliezen en aandeel in winsten

Code	Omschrijving	Uitgaven					
		1958	1959	1960	1961	1962	1963
		Rekening	Rekening	Voorlopige rekening	Ver-moedelijk beloop	Ver-moedelijke uitkomsten	Ontwerp-begroting
20	Rente en kosten gevestigde binnenlandse staats-schuld	365	370	417	464	478	493
21 minus M 91	Rente en kosten gevestigde buitenlandse staats-schuld	47	43	40	32	27	23
22	Rente en kosten vlottende binnenlandse staats-schuld	165	119	140	132	143	151
23	Rente en kosten vlottende buitenlandse staats-schuld	—	—	6	5	—	—
24	Rente en kosten van overige schulden	—	—	—	—	—	—
27	Bijdragen in exploitatieverliezen	8	13	15	12	11	12
		585	545	618	645	659	679
		Middelen					
20	Rente van door het Rijk aangehouden gevestigde staats-schuld	3	3	3	3	3	3
24 excl. 24.8	Rente van langlopende vorderingen op het bin-nenland	68	71	80	97	116	146
24.8	Rente van langlopende vorderingen op het bui-tenland	3	29	2	3	3	3
25 excl. 25.8 en 29	Rente van kortlopende vorderingen op het bin-nenland	8	3	—	4	4	4
25.8	Rente van kortlopende vorderingen op het bui-tenland	16	17	16	10	2	1
27	Aandeel in exploitatiewinsten	168	148	176	151	141	136
	Toegerekend inkomen:						
28.0	toegerekende rente van banken	17	15	20	20	25	25
28.1	toegerekende rente overheidsgebouwen	35	32	30	30	35	35
	Saldo	267	227	291	327	330	326
		585	545	618	645	659	679

3. Prijsverlagende subsidies en kostprijsverhogende belastingen

Code	Omschrijving	Uitgaven					
		1958	1959	1960	1961	1962	1963
		Rekening	Rekening	Voorlopige rekening	Ver-moedelijk beloop	Ver-moedelijke uitkomsten	Ontwerp-begroting
30 minus	Saldo van subsidies en heffingen via het Land-						
M 30	bouw-Egalisatiefonds	574	376	397	398	280	215
31	Huurverlagende subsidies, rechtstreeks aan wo-	11	9	7	4	7	13
	ningexploitanten	—	—	—	—	—	—
32 minus	Saldo van overige subsidies en heffingen	—	—	—	—	—	—
M 32							
37.2	Ten laste van het Rijk komende kostprijsverho-						
	gende belastingen, te betalen aan Overige	1	1	1	1	1	1
	Publiekrechtelijke Lichamen	2 712	3 193	3 597	3 884	4 361	4 718
	Saldo	3 298	3 579	4 002	4 287	4 649	4 947
		Middelen					
37	Kostprijsverhogende belastingen:						
	ten bate van het Rijk	2 753	3 010	3 441	3 674	3 987	4 246
	ten bate van Overige Publiekrechtelijke Licha-	545	569	561	613	662	701
	men ¹⁾	3 298	3 579	4 002	4 287	4 649	4 947

¹⁾ Waaronder grondbelasting.

5. Investerings

Code	Omschrijving	Uitgaven					
		1958	1959	1960	1961	1962	1963
		Rekening	Rekening	Voorlopige rekening	Ver-moedelijk beloop	Ver-moedelijke uitkomsten	Ontwerp-begroting
50	Investerings in grond en civiele gebouwen (bin-nenland)	67	72	94	84	96	105
52, 52 en 53	Weg- en waterbouwkundige werken, landaanwin-ning, landontginning e.d.	335	377	414	542	569	646
57	Inrichting, uitbreiding en vernieuwing	35	31	25	35	47	46
58	Overige investerings	1	—	1	10	16	—
		438	480	534	671	728	797
Code	Omschrijving	Middelen					
		1958	1959	1960	1961	1962	1963
		Rekening	Rekening	Voorlopige rekening	Ver-moedelijk beloop	Ver-moedelijke uitkomsten	Ontwerp-begroting
50	Verkoop van grond en civiele gebouwen (binnen-land)	2	7	3	6	5	19
57 en 58	Overige desinvesterings	9	10	9	10	14	10
59	Afschrijvings	203	207	220	242	260	282
	Saldo	224	256	302	413	449	486
		438	480	534	671	728	797

4120

1961
6221962
6871963
701

427 46

613

848

24

144

355

2004

662

904

23

150

362

2101

701

925

23

136

386

2171

1227

6. Vermogensoverdrachten

Code	Omschrijving	Uitgaven					
		1958	1959	1960	1961	1962	1963
		Rekening	Rekening	Voorlopige rekening	Ver-moedelijk beloop	Ver-moedelijke uitkomsten	Ontwerp-begroting
60	Garantieverblijven	6	6	10	303	8	9
	Oorlogsschadevergoedingen:						
61.2	aan Overige Publiekrechtelijke Lichamen . .	58	35	27	23	25	24
61.3	aan bedrijven	80	46	36	28	30	14
61.4	aan gezinnen	1	1	2	2	3	6
	Rampschadevergoedingen:						
62.2	aan Overige Publiekrechtelijke Lichamen . .	2	1	2	1	1	1
62.3	aan bedrijven	7	4	14	8	4	1
62.4	aan gezinnen	—	—	—	—	—	—
	Woningbouwpremies:						
63.2	aan c.q. via Overige Publiekrechtelijke Licha-men	5	4	4	4	4	5
63.3	rechtstreeks aan exploitanten	196	242	245	153	109	82
	Investeringsbijdragen:						
65.20/22 65.28, 65.29, 66.20/22, 66.28, 66.29 66.23	aan gemeenten, provincies en waterschappen .	141	150	147	159	226	210
	aan rechtspersoonlijkheid bezittende openbare instellingen voor wetenschappelijk onder-wijs	29	52	51	115	86	99
66.24	aan instellingen voor bijzonder onderwijs . .	11	15	28	36	34	40
66.3	aan bedrijven en instellingen zonder winst-oogmerk werkzaam t.b.v. bedrijven	69	74	66	65	82	98
66.5	aan instellingen zonder winst-oogmerk werk-zaam t.b.v. gezinnen	6	7	12	13	21	24
	Overige vermogensoverdrachten:						
68.2	aan Overige Publiekrechtelijke Lichamen . .	4	3	4	3	9	14
68.3	aan bedrijven	10	7	7	6	56	3
68.5	aan instellingen zonder winst-oogmerk werk-zaam t.b.v. gezinnen	14	9	14	2	—	—
68.6	aan pensioenfondsen	69	81	82	273	273	274
68.8 en 68.8	aan het buitenland	58	69	90	101	146	89
		766	806	841	1 295	1 117	993
		Middelen					
		1958	1959	1960	1961	1962	1963
		Rekening	Rekening	Voorlopige rekening	Ver-moedelijk beloop	Ver-moedelijke uitkomsten	Ontwerp-begroting
60	Ontvangsten wegens door het Rijk aangegane garantieverblijven	8	10	12	13	12	10
61	Netto-opbrengst van aan het Rijk vervallen ver-mogensobjecten	62	20	9	4	2	15
	Investeringsbijdragen:						
65.2 en 66.2	van Overige Publiekrechtelijke Lichamen . .	18	4	4	7	20	29
65.3	van bedrijven	—	—	—	—	1	2
65.8 en 66.8	van het buitenland	—	—	—	3	10	24
	Vermogensheffingen:						
67	ten bate van het Rijk	112	110	136	149	147	147
	ten bate van de Overige Publiekrechtelijke Lichamen	20	19	20	24	23	23
68	Overige vermogensoverdrachten:						
	binnenland	—	9	—	2	1	1
	buitenland	24	7	8	—	—	—
	Saldo	522	627	652	1 093	901	742
		766	806	841	1 295	1 117	993

281

6 - 3 / 6 - 7

8
30
4
109
82
56
289

7. Kredietverleningen en deelnemingen

Code	Omschrijving	Uitgaven					
		1958	1959	1960	1961	1962	1963
		Rekening	Rekening	Voorlopige rekening	Vermoedelijk beloop	Vermoedelijke uitkomsten	Ontwerpbegroting
70.2 en 72.2	Kredietverlening: aan Overige Publiekrechtelijke Lichamen (voornamelijk woningbouwvoorschotten) .	197	531	585	552	636	756
70.30, 70.70, 72.30 en 72.70	aan bedrijven en financiële instellingen: staatsbedrijven en financiële staatsinstellingen	39	49	52	117	83	51
70.31, 70.71, 72.31 en 72.71	andere bedrijven en financiële instellingen	30	38	24	28	28	36
70.4/5 en 72.4/5	aan gezinnen	16	18	19	20	23	24
70.8 en 72.8	aan het buitenland	16	399	22	18	28	26
71.31	Deelnemingen: bedrijven (binnenland)	3	8	25	7	16	13
71.71	financiële instellingen	—	8	5	10	—	—
71.8	internationale organisaties	62	191	108	219	190	21
		363	1 242	840	971	1 004	927
		Middelen					
70.30, 70.70, 72.30, 72.70 70.2 en 72.2	Aflossingen van door het Rijk verleende kredieten: door staatsbedrijven en financiële instellingen	43	59	80	15	16	10
70.31, 70.71, 72.31 en 72.71	door Overige Publiekrechtelijke Lichamen (voornamelijk woningbouwvoorschotten) .	29	25	27	28	29	33
70.4/5 en 72.4/5	door andere dan staatsbedrijven en financiële staatsinstellingen	18	16	9	9	7	7
70.8 en 72.8	door gezinnen	5	4	7	4	5	5
71.31/71.71	door het buitenland	12	17	210	167	20	11
	Liquidatie van deelnemingen in bedrijven en financiële instellingen (binnenland)	2	3	27	1	1	1
	Saldo	254	1 118	480	747	926	860
		363	1 242	840	971	1 004	927

7-3./7-7

Uitgaven ¹⁹⁶² middelen

83	16.
28	7.
16	1
127	24.

8. Staatsschuld

Code	Omschrijving	Uitgaven					
		1958	1959	1960	1961	1962	1963
		Rekening	Rekening	Voorlopige rekening	Vermoedelijk beloop	Vermoedelijke uitkomsten	Ontwerp-begroting
80	Aflossing van gevestigde binnenlandse staatsschuld	255	328	390	442	470	483
81 minus M 91	Aflossing van gevestigde buitenlandse staatsschuld	108	299	102	285	104	72
82	Aflossingen van aan het Rijk verleende kortlopende kredieten (binnenland)	—	—	—	—	—	—
83	Aflossing van aan het Rijk verleende kortlopende kredieten (buitenland)	—	—	—	—	—	—
88	Ontmuntingen	24	12	21	10	7	7
		387	639	513	737	581	562
		Middelen					
82	Aan het Rijk verleende kortlopende kredieten (binnenland)	—	—	—	—	—	—
83	Aan het Rijk verleende kortlopende kredieten (buitenland)	—	—	—	—	—	—
87	Opbrengst wegens afstoting van door het Rijk aangehouden gevestigde staatsschuld	3	12	2	2	—	—
88	Aanmuntingen	36	25	37	30	18	31
	Saldo	348	602	474	705	563	531
		387	639	513	737	581	562

Recapitulatie

	1958 Rekening		1959 Rekening		1960 Voorlopige rekening		1961 Vermoedelijk beloop		1962 Vermoedelijke uitkomsten		1963 Ontwerp- begroting	
	Uitgaven	Middelen	Uitgaven	Middelen	Uitgaven	Middelen	Uitgaven	Middelen	Uitgaven	Middelen	Uitgaven	Middelen
1. Consumptie.	2 810	101	2 707	101	3 013	125	3 325	120	3 651	128	3 931	190
2. Rente, bijdragen in verliezen en aandeel in winsten . .	585	318	545	318	618	327	645	318	659	329	679	353
3. Prijsverlagende subsidies en kostprijsverhogende be- lastingen	586	3 298	386	3 579	405	4 002	403	4 287	288	4 649	229	4 947
4. Inkomensoverdrachten	3 432	4 368	3 563	4 913	4 028	5 493	4 735	6 011	5 087	6 238	5 373	6 362
5. Investerings/desinvesterings.	438	214	480	224	534	232	671	258	728	279	797	311
6. Vermogensoverdrachten	766	244	806	179	841	189	1 295	202	1 117	216	993	251
7. Kredietverleningen en deelnemingen/liquidatie daarvan	363	109	1.242 --	124	840	360	971	224	1 004	78	927	67
8. Staatsschuld, ont- en aanmuntingen	387	39	639 --	37	513	39	737	32	581	18	562	31
Saldo		676		893 ¹⁾		25 ¹⁾		1 330		1 180		979 ²⁾
	9 367	9 367	10 368	10 368	10 792	10 792	12 782	12 782	13 115	13 115	13 491	13 491

¹⁾ Het saldo over 1959 is 5 miljoen lager dan het overeenkomstige saldo van bijlage 4. Het saldo over 1960 is daarentegen 5 miljoen hoger dan het overeenkomstige saldo van die bijlage. Deze verschuiving wordt veroorzaakt doordat in de rekening 1959 de ontvangsten van het Zuiderzeefonds de verevende uitgaven met 5 miljoen overtreffen. In de voorlopige rekening 1960 zijn de ontvangsten van dit fonds 5 miljoen lager dan de verevende uitgaven.

²⁾ Het verschil tussen dit saldo en het in tabel II-1 vermelde begrotingstekort ad 939 miljoen, zijnde 40 miljoen, wordt veroorzaakt doordat in bijlage 2 de uitgavenposten, die geheel of ten dele worden gefinancierd uit onbestede gelden van voorgaande dienstjaren, volledig onder de uitgaven zijn opgenomen.

Code	Omschrijving	Totaal		00	01	02	03	04	05	06	07	08	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17
		Algemeen bestuur	Landsverdediging																			
1 10, 11 en 12 minus M 10 M 11 en M 12 14, 16 en 17 15	Consumptie	2 017	277	1 069	56	0	181	87	32	84	71	16	57	17	16	1	—	—	—	—	—	53
	Lonen en salarissen, inclusief sociale lasten. . .	1 457	59	1 140	26	2	70	24	10	34	25	21	30	10	3	0	—	—	—	—	3	
	Aankoop van goederen en diensten	115	0	10	—	—	4	4	34	42	0	3	6	8	4	—	—	—	—	—	—	
	Bijdragen aan bedrijven en aan instellingen zonder winsttoegemerk werkzaam t.b.v. be- drijven	342	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	282	
	Toegerekende consumptie	667	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0	658	—	—	—	—	
	Rente en bijdragen in verliezen	12	1	—	—	1	—	1	—	—	2	—	—	—	7	0	—	—	—	—	—	
	Rente en kosten staatschuld																					
	Bijdragen in exploitatieverliezen.																					
	Prijsverlagende subsidies																					
	Prijsverlagende subsidies.	229	1	—	—	—	—	—	—	—	215	—	—	—	—	13	—	—	—	—	—	
	3 minus M 3																					
	4	Inkomensoverdrachten	242	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	241	—	—	—	—	—	—	—	
	40.1	aan sociale fondsen	696	53	41	1	2	90	2	0	2	44	55	314	44	0	36	—	—	—	—	
	40.4/6	aan gezinnen.	4 313	0	1	—	—	206	11	—	1	2 142	12	141	4	142	9	—	—	7	—	
	41 t/m 46	aan lagere publiekrechtelijke lichamen	122	25	7	45	1	—	1	25	1	3	—	1	1	—	—	—	—	—	1 649	
	40.8	aan het buitenland																				
	5	Investeringen	797	108	1	2	—	20	581	4	65	2	1	7	2	0	4	—	—	—	—	
50 t/m 58	Investeringen																					
6	Vermogensoverdrachten	205	3	12	—	2	1	7	51	19	2	3	19	2	71	13	—	—	—	—		
6-3/7	aan bedrijven.	304	—	—	—	—	4	—	—	—	1	22	274	0	—	3	—	—	—	—		
6-4/6	aan gezinnen.	393	—	—	—	—	4	133	4	28	139	16	35	—	10	24	—	—	—	—		
6-2	aan lagere publiekrechtelijke lichamen	91	25	—	50	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
6-8	aan het buitenland																					
7	Kredietverleningen en deelname																					
7-3 en 7-7	aan/in bedrijven	100	3	—	—	—	—	25	11	61	0	0	—	—	—	—	—	—	—	—		
7-4/6	aan gezinnen.	24	—	—	0	—	—	—	—	1	20	—	3	—	0	—	—	—	—	—		
7-2	aan lagere publiekrechtelijke lichamen	756	—	—	—	—	—	0	—	—	5	—	1	—	750	—	—	—	—	—		
7-8	aan/in het buitenland/internationale organisaties	47	—	—	32	13	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
8	Staatschuld																					
80 t/m 83	Afhossing van staatschuld	555	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	528	—	—	—	—	
88	Ontnunningen	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
		13 491	658	2 281	212	37	580	876	174	555	2 454	149	1 129	95	1 009	90	1 186	7	282	1 649	68	

Code	Omschrijving	Totaal	00	01	02	03	04	05	06	07	08	08	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17
1	Correctie op consumptie	190	55	80	0	—	7	9	9	11	1	3	7	6	1	1	—	—	—	—	—	—
16	Verkoop van goederen en diensten																					
2	Rente en aandeel in winsten	157	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	154	—	—	—	—
20 t/m 25	Rente																					
27	Aandeel in exploitatiewinsten	136	8	—	—	—	—	44	49	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Toegerekend inkomen	60	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Kostprijsverhogende belastingen	4 947	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 947	—
37	Kostprijsverhogende belastingen																					
4	Inkomensoverdrachten	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40.1	van sociale fondsen	52	19	0	1	—	24	—	—	1	3	1	3	—	3	1	—	—	—	—	—	—
40.4/6	van gezinnen	9	0	—	—	—	0	1	0	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
41.2 en 42.2	van lagere publiekrechtelijke lichamen	1	—	—	1	—	—	0	—	0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40.8	van het buitenland	6 300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 300	—
47	Belastingen op inkomen en winst																					
5	Desinvesteringen	29	29	—	0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0	—	—	—	—	—
50 t/m 58	Desinvesteringen																					
59	Afschrijvingen	282	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	282	—	—
6	Vermogensoverdrachten	28	10	—	—	—	0	2	1	—	—	—	—	—	—	0	15	—	—	—	—	—
60, 61, 6-3	van bedrijven/gezinnen	29	—	—	—	—	—	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
65.2, 66.2 en 68.2	van lagere publiekrechtelijke lichamen	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
65.8, 66.8 en 68.8	van het buitenland	170	—	—	—	—	—	24	0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	170	—
67	Vermogensheffingen (successierechten).																					
7	Aflossing van verstrekte kredieten en liquidatie van deelnemingen	18	0	—	—	—	—	1	9	3	—	—	—	—	—	—	2	3	—	—	—	—
7-3 en 7-7	door/innen bedrijven	5	—	—	0	—	—	—	—	0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7-4/6	door gezinnen	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	0	—	—	—	—	—
7-2	door lagere publiekrechtelijke lichamen	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7-8	door/innen het buitenland/internationale organisaties				11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Staatschuld	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
87	Opbrengst wegens afstoting van door het Rijk aangehouden gevestigde staatsschuld	31	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
88	Aanminningen	979	443	2 201	199	37	549	766	106	502	2 443	145	1 114	86	981	71	1 029	7	—	—	—	—
	Saldo	13 491	658	2 281	212	37	580	876	174	555	2 454	149	1 129	95	1 009	90	1 186	7	282	1 649	68	68

3. De ontwikkeling van de begroting 1962

De begroting 1962, zoals zij sedert haar indiening bij het Parlement is gewijzigd, is op verschillende plaatsen in deze miljoenennota ter sprake gekomen. In hoofdstuk II zijn de vermoedelijke uitkomsten van 1962 en de wijze van financieren in beschouwing genomen; in hoofdstuk IV zijn de mutaties in de uitgaven 1962 vermeld, ten einde de begroting 1963, ingedeeld naar functies van overheidszorg, niet alleen met de oorspronkelijke begroting 1962 doch ook met de vermoedelijke uitkomsten te kunnen vergelijken; de ontwikkeling van de middelenramingen 1962 is voorts geschetst in hoofdstuk V. In deze bijlage volgt thans een meer gedetailleerde uiteenzetting van de wijzigingen, die het begrotingsbeeld 1962 tot nu toe heeft ondergaan.

De oorspronkelijk ingediende begroting

De ingediende begroting 1962 sloot met een tekort op de Gehele Dienst van 275 miljoen. De Gewone Dienst wees een overschot aan van 1433 miljoen, de Buitengewone Dienst een tekort van 1708 miljoen.

De nota's van wijzigingen

Tijdens de behandeling in de Staten-Generaal werd een aantal nota's van wijzigingen ingediend. De belangrijkste daarvan strekte tot verhoging van de defensiebegroting met 25 miljoen. Voorts werd de begroting van Landbouw en Visserij bij nota van wijzigingen (ingezonden 1 februari 1962) verhoogd met 10 miljoen, bestemd voor uitbreiding van activiteiten tot verbetering van de produktiviteit in de zandgebieden. Als gevolg van de even genoemde en van enkele minder belangrijke nota's van wijzigingen werd het totaal van de uitgaven en daarmee het nadelige saldo verhoogd met 36 miljoen.

Het volgende overzicht geeft een beeld van de ontwikkeling van de begroting 1962, zoals deze heeft geleid tot de vermoedelijke uitkomsten.

Voor de kosten van de salarismaatregelen per 1 januari 1962 voor het overheidspersoneel (met uitzondering van dat van de staatsbedrijven) en voor het personeel van een aantal gesubsidieerde instellingen was op hoofdstuk XVII (Onvoorziene uitgaven) voorshands 200 miljoen opgenomen. De kosten van de salarismaatregelen worden thans op de onderscheidene hoofdstukken geraamd tot een totaal van 266 miljoen terwijl een bedrag van 27 miljoen is gereserveerd voor verhoging van salarissen, pensioenen en sociale uitkeringen ter compensatie van de huurverhoging per 1 september 1962. De totale verhoging uit hoofde van de salarismaatregelen bedraagt per saldo 93 miljoen.

Voor een aantal verhogingen van de uitgaven zullen de benodigde gelden beschikbaar komen door overboeking uit de begroting 1961 met toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet. Tezamen belopen de verhogingen uit dien hoofde rond 110 miljoen. De belangrijkste daarvan betreffen de bijdrage ad 36 miljoen aan de Internationale Ontwikkelings Associatie, de uitgaven voor waterstaatswerken 36 miljoen, een bedrag van 12 miljoen voor de civiele verdediging en 14 miljoen voor het herstel van oorlogs- en watersnoodschade. Daartegenover staat een aantal verlagingen wegens reeds thans voorziene overboeking van kredieten naar de begroting 1963 tot een gezamenlijk bedrag van ruim 30 miljoen, waarvan 16 miljoen betrekking heeft op de bevordering van de regionale industrialisatie.

Door trekking van Argentinië en Canada op het Internationale Monetaire Fonds is de deelneming in dat fonds met 108 miljoen verhoogd door verzilvering van z.g. notes.

De internationale omstandigheden leidden tot een verhoging van de defensiebegroting met 52 miljoen. Daarvan is een bedrag van 25 miljoen opgenomen in een nota van wijzigingen. De vermoedelijke uitkomsten 1962 voor de defensie (kasuitgaven) zullen evenwel 30 miljoen lager worden gesteld dan de

Samenvattend overzicht van de begroting 1962

Omschrijving	Ontwerp-begroting	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Vermoedelijke uitkomsten	Per saldo wijzigingen tussen de kolommen 2 en 3
	1	2	3	4
Gewone Dienst				
Uitgaven	9 087	9 123	9 265	+ 142
Middelen	10 520	10 520	9 968	— 552
Saldo	+ 1 433	+ 1 397	+ 703	— 694
Buitengewone Dienst				
Uitgaven	2 073	2 073	2 191	+ 118
Middelen	365	365	308	— 57
Saldo	— 1 708	— 1 708	— 1 883	— 175
Gehele Dienst				
Uitgaven	11 160	11 196	11 456	+ 260
Middelen	10 885	10 885	10 276	— 609
Saldo	— 275	— 311	— 1 180	— 869

De uitgaven 1962

Zoals uit het vorenstaande samenvattende overzicht blijkt, stijgt het totaal van de uitgaven op de Gehele Dienst volgens de vermoedelijke uitkomsten ten opzichte van de oorspronkelijk vastgestelde begroting met 260 miljoen. Van de talrijke mutaties, welke daartoe per saldo hebben geleid, verdienen de volgende afzonderlijke vermelding.

gewijzigde begroting om de overschrijding van de voor 1961 berekende kasuitgaven te compenseren. Per saldo wordt voor de defensie-uitgaven — afgezien van de hogere uitgaven in verband met de salarismaatregelen in 1962 — derhalve een verlaging becijferd met 3 miljoen ten opzichte van de vastgestelde begroting.

Het mond- en klauwzeer onder de veestapel heeft een door-

tastend ingrijpen van de overheid noodzakelijk gemaakt. De daaruit voortvloeiende vergoedingen voor het afgeslachte vee worden voorshands geraamd op 45 miljoen.

Behalve de in het vorenstaande genoemde verlagingen voor de defensie-uitgaven, alsmede die wegens overboeking van kredieten naar de begroting 1963 kan nog als belangrijke verlaging worden genoemd die voor de woningwetvoorschotten met 62 miljoen. Voornamelijk als gevolg van het in werking treden per 30 juli 1962 van het E.E.G.-heffingenstelsel wordt het nadelige saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds thans 40 miljoen lager geraamd. Voor het overige zij t.a.v. de mutaties in de uitgaven verwezen naar het volgende overzicht.

De belastingmiddelen 1962

De oorspronkelijke raming van de belastingmiddelen voor 1962, welke na aftrek van de aandelen van het Gemeentefonds en van het Provinciefonds 9931 miljoen beliep, is blijkens bijlage 7 verlaagd met 523 miljoen tot 9408 miljoen. Vóór aftrek

met 460 miljoen vloeit voornamelijk voort uit een benedenwaartse correctie van de raming van de vennootschapsbelasting en van die van de inkomstenbelasting met respectievelijk 375 en 150 miljoen.

De verlaging van de raming der gezamenlijke kostprijsverhogende belastingen hangt in belangrijke mate samen met de tegenvallende ontvangsten in 1961. De bedoelde ontvangsten zijn 107 miljoen ten achter gebleven bij hetgeen ten tijde van het opstellen van de oorspronkelijke raming 1962 was aangenomen.

Voor de raming van de vennootschapsbelasting is van belang dat, volgens de ter beschikking staande informaties, de belastbare winst over het boekjaar 1961, waarop de raming van de vennootschapsbelasting voor 1962 is gebaseerd, nog enigszins bij de over het boekjaar 1960 behaalde winst ten achter is gebleven. Bij het opstellen van de oorspronkelijke raming was daarentegen verondersteld, dat de fiscale winsten van 1960 op 1961 een krachtig accres te zien zouden geven. De op-

Overzicht van de mutaties in de uitgaven ten opzichte van de oorspronkelijk vastgestelde rijksbegroting 1962

Omschrijving	Gewone Dienst	Buitengewone Dienst	Gehele Dienst
Verhogingen			
Kosten van de salarismaatregelen in 1962	93	—	93
Civiele verdediging (overboeking met toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet)	12	—	12
Toeslagen op pensioenen van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	5	—	5
Subsidies voor het Voorbereidend Hoger- en Middelbaar Onderwijs (herziene raming)	16	—	16
Aflossing van het restant van de schuld ingevolge de Lend-Lease overeenkomst	—	16	16
Deelneming in het Internationale Monetaire Fonds (trekking door Argentinië en Canada)	—	108	108
Herstel van oorlogs- en rampschade (betreft voor 13 miljoen overboeking met toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet)	19	—	19
Bijdrage aan de Internationale Ontwikkelings Associatie (betreft overboeking met toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet)	—	36	36
Deelneming in de uitbreiding van het kapitaal van de Nederlandsche Middenstandsbank N.V.	—	7	7
Waterstaatswerken (exclusief de civiele verdediging en de oorlogsschade) (betreft voor 33 miljoen per saldo verhoging door overboeking met toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet en voor 10 miljoen verlaging uit anderen hoofde)	12	11	23
Vergoedingen voor noodslachtingen wegens mond- en klauwzeer	45	—	45
Complementaire sociale voorzieningen en complementaire arbeidsvoorzieningen	6	—	6
Tijdelijke bijstandregeling voor minder validen	5	—	5
Saldo van kleine verhogingen en verlagingen	31	15	46
Totale verhoging van de uitgaven	244	193	437
Verlagingen			
Verlaging van personeelsuitgaven wegens vacatures	13	—	13
Rente van vlottende schuld	7	—	7
Nominale waarde van ontmunte muntstukken	—	7	7
Woningbouwpremies (hiervan wordt 5 miljoen overgeboekt naar 1963 met toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet)	10	—	10
Voorschotten ingevolge artikel 56 van de Woningwet	—	62	62
Bevordering van de industrialisatie in ontwikkelingskernen	10	—	10
Bevordering van de regionale industrialisatie (wordt met toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet overgeboekt naar 1963)	16	—	16
Kapitaalverstrekking aan het Staatsgasbedrijf	—	6	6
Bijdrage aan het Landbouw-Egalisatiefonds	40	—	40
Kosten van vertrek en vervoer van emigranten	6	—	6
Totale verlaging van de uitgaven	102	75	177
Per saldo verhoging van de uitgaven	142	118	260

van deze aandelen bedraagt de toegepaste verlaging 604 miljoen. Van dit laatste bedrag heeft 144 miljoen betrekking op de kostprijsverhogende belastingen. De vermindering van de raming van de belastingen op winst, inkomen en vermogen

getreden stijging van de arbeidskosten heeft kennelijk een grotere druk op de winst uitgeoefend dan was voorzien.

Wat de inkomstenbelasting betreft is in de eerste plaats de opbrengst van de aanslagregeling inzake het belastingjaar

1960 — welke het uitgangspunt vormde voor het opstellen van de oorspronkelijke raming 1962 — indertijd enigermate overschat. Voorts moet worden aangenomen, dat de fiscale inkomens van 1960 op 1961 en van 1961 op 1962 minder zijn gestegen respectievelijk zullen stijgen dan ten tijde van het opstellen van de oorspronkelijke raming 1962 werd aangenomen.

De aandelen van het Gemeentefonds en van het Provinciefonds, welke bij het bepalen van de ten goede van het Rijk komende belastingopbrengst in aanmerking zijn genomen, belopen respectievelijk 12,7 en 0,7825 pct.

De niet-belastingmiddelen 1962

Voor de niet-belastingmiddelen wordt per saldo een verlaging berekend met 86 miljoen.

De belangrijkste mutaties betreffen de rente van woningwetvoorschotten, welke 36 miljoen lager wordt geraamd doordat de uitgifte van voorschotten in voorgaande jaren belangrijk bij de raming is achtergebleven; voorts worden de uitkeringen van het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie 49 miljoen lager geraamd. De invoering van een goedkoper telefoontarief in bepaalde uren leidt naar verwachting tot een inkomstenderving van rond 10 miljoen. De loonmaatregelen per 1 januari 1962 vergen van het genoemde staatsbedrijf een bedrag van bijna 40 miljoen. Als gevolg van een en ander wordt een lagere winst verwacht en minder reservering bij het Rijk. Voor het overige moge ten aanzien van de mutaties in de niet-belastingmiddelen 1962 worden verwezen naar het volgende overzicht.

Overzicht van de mutaties in de niet-belastingmiddelen ten opzichte van de oorspronkelijk vastgestelde rijksbegroting 1962

Omschrijving	Gewone Dienst	Buitengewone Dienst	Gehele Dienst
Verhogingen			
Afstortingen door de Stichting Nationaal Fonds Runder Tuberculose Bestrijding.	15	—	15
Saldo van kleine verhogingen en verlagingen	14	—	14
Totale verhogingen van de niet-belastingmiddelen	29	—	29
Verlagingen			
Rente van woningwetvoorschotten	36	—	36
Liquidatie van vermogensbestanddelen, aan de Staat toegevalen ingevolge de Wet herstel vermogensovergang Rijksmarkengebied	13	—	13
Aandeel van het Rijk in de winst van de Nederlandse Spoorwegen	9	—	9
Bijdragen van belanghebbenden in de kosten van waterstaatswerken	—	6	6
Uitkering van de P.T.T.	—	49	49
Saldo van kleine verhogingen en verlagingen	—	2	2
Totale verlaging van de niet-belastingmiddelen	58	57	115
Per saldo verlaging van de niet-belastingmiddelen	29	57	86

4. Overzicht van de diensten 1952 tot en met 1961

Tabel I van deze bijlage geeft een overzicht over de rekeningcijfers van de diensten 1952 tot en met 1960 (voor dit laatste jaar volgens de voorlopige rekening) alsmede van het vermoedelijk beloop van de dienst 1961.

De tabellen II en III vermelden de ontwikkeling van de uitgaven en de ontvangsten van de dienstjaren 1960 en 1961. De

belangrijkste mutaties, welke hebben geleid tot de verschillen tussen de cijfers, zoals zij voor de genoemde diensten in de overeenkomstige bijlage bij de miljoenennota 1962 zijn gepubliceerd en zoals zij thans worden becijferd, zijn bij deze tabellen toegelicht.

I. Dienstjaren 1952—1961

Omschrijving	Rekeningcijfers								Voorlopige rekeningcijfers 1960	Vermoe- delijk beloop 1961
	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959		
Gewone Dienst										
Uitgaven	3 720	3 951	4 616	5 240	5 758	5 855	6 446	6 752	7 646	8 983
Middelen	5 447	5 441	5 587	6 286	6 607	7 424	7 050	7 742	8 815	9 477
Saldo	+ 1 727	+ 1 490	+ 971	+ 1 046	+ 849	+ 1 569	+ 604	+ 990	+ 1 169	+ 494
Buitengewone Dienst I (Uitgaven en ontvangsten van aflopend karakter)										
Uitgaven	587	1 092	709	852	446	278	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾
Middelen	926	402	618	262	308	199	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾
Saldo	+ 339	— 690	— 91	— 590	— 138	— 79	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾
Landbouw-Egalisatiefonds										
Saldo	— 67	— 116	— 107	— 173	— 218	— 452	— 567	²⁾	²⁾	²⁾
Buitengewone Dienst II (Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten)										
Uitgaven	1 214	1 015	1 341	1 199	1 360	1 298	1 039	2 288	1 774	2 277
Middelen	275	372	590	626	411	441	326	400	585	453
Saldo	— 939	— 643	— 751	— 573	— 949	— 857	— 713	— 1 888	— 1 189	— 1 824
Gehele Dienst										
Uitgaven (incl. nadelig saldo L.E.F.) . .	5 588	6 174	6 773	7 464	7 782	7 883	8 052	9 040	9 420	11 260
Middelen	6 648	6 215	6 795	7 174	7 326	8 064	7 376	8 142	9 400	9 930
Saldo	+ 1 060	+ 41	+ 22	— 290	— 456	+ 181	— 676	— 898	— 20	— 1 330

¹⁾ Te beginnen met de begroting 1958 is de Buitengewone Dienst I opgenomen in de Gewone Dienst.

²⁾ Begrepen in de uitgaven op de Gewone Dienst.

II. Dienstjaar 1960

Omschrijving	Oorspronkelijk vastgestelde begroting ¹⁾	Vermoedelijk beloop volgens miljoenennota 1962	Voorlopige rekeningcijfers
Gewone Dienst			
Uitgaven	7 443	7 708	7 646
Middelen	7 903	8 816	8 815
Saldo.	+ 460	+ 1 108	+ 1 169
Buitengewone Dienst			
Uitgaven	1 823	1 786	1 774
Middelen	407	584	585
Saldo.	— 1 416	— 1 202	— 1 189
Gehele Dienst			
Uitgaven	9 266	9 494	9 420
Middelen	8 310	9 400	9 400
Saldo.	— 956	— 94	— 20

¹⁾ Inclusief de additionele posten, vermeld op blz. 6 van de miljoenennota 1960.

Volgens de voorlopige rekening is het nadelige saldo, dat in de miljoenennota 1962 werd becijferd op 94 miljoen, gedaald tot 20 miljoen, hetgeen geheel is toe te schrijven aan een vermindering van de uitgaven.

De uitgaven op de Gewone Dienst tonen een verlaging met 62 miljoen. De helft daarvan nl. 31 miljoen betreft de uitgaven voor onderwijs en cultuur, waarin begrepen de uitkering aan het Gemeentefonds voor het lager onderwijs. De defensieuitgaven blijken 7 miljoen lager; de uitgaven voor waterstaatswerken blijven 6 miljoen bij de verwachting ten achter, terwijl het nadelige saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds 5 miljoen gunstiger uitvalt. Daartegenover is de bijdrage aan de geldmiddelen van Nieuw-Guinea 7 miljoen hoger, terwijl voor de premiëring van het eigen-woningbezit 5 miljoen meer is uitgegeven. De talrijke overige mutaties in de uitgaven op de Gewone Dienst, elk voor zich van geringe omvang, zijn verspreid over de hele begroting.

De uitgaven op de Buitengewone Dienst tonen een verlaging met 12 miljoen, waarvan 5 miljoen betrekking heeft op waterstaatswerken.

III. Dienstjaar 1961

Omschrijving	Oorspronkelijk vastgestelde begroting ¹⁾	Vermoedelijke uitkomsten volgens miljoenennota 1962	Vermoedelijk beloop
Gewone Dienst			
Uitgaven	8 076	9 041	8 983
Middelen	8 986	9 634	9 477
Saldo.	+ 910	+ 593	+ 494
Buitengewone Dienst			
Uitgaven	1 897	2 647	2 277
Middelen	410	507	453
Saldo.	— 1 487	— 2 140	— 1 824
Gehele Dienst			
Uitgaven	9 973	11 688	11 260
Middelen	9 396	10 141	9 930
Saldo.	— 577	— 1 547	— 1 330

¹⁾ Inclusief de additionele posten, vermeld op blz. 8 van de miljoenennota 1961.

Het nadelige saldo op de Gehele Dienst van de begroting 1961, dat in de miljoenennota 1962 werd becijferd op 1547 miljoen, blijkt thans te zijn verbeterd met 217 miljoen. De uitgaven zijn gedaald met 428 miljoen, de middelen zijn gedaald met 211 miljoen. Van het grote aantal mutaties in de uitgaven en de middelen, verspreid over alle begrotingshoofdstukken, die daartoe hebben bijgedragen, verdienen de volgende afzonderlijke vermelding.

De uitgaven voor defensie blijken 64 miljoen hoger dan vorig jaar werd becijferd. De deelneming in het Internationale Monetaire Fonds blijft, mede doordat een aantal aflossingen nog in mindering van de uitgaven kon worden gebracht, 210 miljoen achter. De uitgaven voor woningwetvoorschotten blijven 143 miljoen lager, aangezien de belanghebbenden deze voorschotten in een trager tempo opnemen dan vorig jaar werd verwacht.

Het vermoedelijk beloop van de belastingopbrengsten 1961 ligt, vóór aftrek van de aandelen van het Gemeentefonds en het Provinciefonds, rond 200 miljoen lager dan in de miljoenennota 1962 was geraamd. De niet-kohierbelastingen brachten ruim 100 miljoen minder op, voornamelijk als gevolg van het tegenvallen van de opbrengst van de omzetbelasting. De inkomstenbelasting blijft waarschijnlijk 175 miljoen achter bij de vermoedelijke uitkomsten, terwijl daarentegen de vennootschapsbelasting bijna 100 miljoen meer heeft opgebracht. De netto opbrengst voor het Rijk ligt 165 miljoen lager dan vorig jaar werd berekend.

Voor het overige zij ten aanzien van de mutaties in de uitgaven en de middelen verwezen naar de volgende overzichten.

Overzicht van de mutaties in de uitgaven 1961 ten opzichte van de vermoedelijke uitkomsten volgens de miljoenennota 1962

Omschrijving	Gewone Dienst	Buitengewone Dienst	Gehele Dienst
Verhogingen			
Uitgaven voor radio en televisie (hiertegenover staat een verhoging van de ontvangsten wegens luister- en kijkgeld)	16	—	16
Uitgaven voor onderwijs	13	—	13
Volstorting van de aandelen Nederlandsche Middenstandsbank N.V.	—	5	5
Versterkte aflossingen buitenlandse schuld	—	21	21
Defensie-uitgaven	64	—	64
Uitkering aan het staatsbedrijf der P.T.T.	—	21	21
Nadelig saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds	13	—	13
Totale verhoging van de uitgaven	106	47	153
Verlagingen			
Bijdragen van Nederland in de kosten van de Europese Economische Gemeenschap en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie	8	—	8
Indische pensioenen	6	—	6
Bijdrage aan de geldmiddelen van Nieuw-Guinea	6	—	6
Civiele verdediging	17	—	17
Rente van schatkistpapier (voornamelijk veroorzaakt door een aanzienlijke daling van het rentepercentage)	31	—	31
Amortisatie van gevestigde schuld buitenland	—	14	14
Oorlogs- en watersnoodschade	12	—	12
Deelneming in het Internationale Monetair Fonds	—	210	210
Deelneming in het Europese Fonds	—	10	10
Nominale waarde van ontmunte muntstukken	—	6	6
Woningbouwsubsidies	20	—	20
Woningwetvoorschotten	—	143	143
Waterstaat inclusief de kapitaalverstrekking aan het Zuiderzeefonds	12	4	16
Deelneming in de aanleg van luchtvaartterreinen	—	6	6
Bevordering van de industrialisatie	7	—	7
Uitkering aan het Staatsgasbedrijf	—	6	6
Aanvullende werken	6	—	6
Saldo van kleine verhogingen en verlagingen	39	18	57
Totale verlaging van de uitgaven	164	417	581
Per saldo verlaging van de uitgaven	58	370	428

Overzicht van de mutaties in de middelen 1961 ten opzichte van de vermoedelijke uitkomsten volgens de miljoenennota 1962

Omschrijving	Gewone Dienst	Buitengewone Dienst	Gehele Dienst
Verhogingen			
Luister- en kijkgeld	12	—	12
Terugvordering van aan gemeenten te veel betaalde compensatie Personele belasting over 1959/1960 (i.v.m. het in werking treden van de Financiële-Verhoudingswet 1960)	10	—	10
Overige middelen van de belastingdienst	6	—	6
Door het Staatsmuntbedrijf afgeleverde munt	—	7	7
Saldo van kleine verhogingen en verlagingen	6	—	6
Totale verhoging van de middelen	34	7	41
Verlagingen			
Belastingen	165	—	165
Winstuitkering van de Nederlandsche Bank N.V.	7	—	7
Rente van woningwetvoorschotten	13	—	13
Bijdragen van belanghebbenden in de kosten van waterstaatswerken	—	22	22
Uitkering van het Staatsbedrijf der P.T.T.	—	16	16
Uitkering van de Staatsmijnen	—	22	22
Afstortingen door de Stichting Nationaal Fonds Runder Tuberculose Bestrijding	6	—	6
Saldo van kleine verhogingen en verlagingen	—	1	1
Totale verlaging van de middelen	191	61	252
Per saldo verlaging van de middelen	157	54	211

5. Uitgaven voor de verschillende onderwerpen van staatszorg ten laste van de diensten 1956 tot en met 1963

In deze bijlage wordt een overzicht gegeven van het verloop der totale uitgaven voor de verschillende onderwerpen van staatszorg ten laste van de diensten 1956 tot en met 1963.

De in overzicht I opgenomen cijfers voor de jaren 1956 tot en met 1959 zijn ontleend aan de rijksrekeningen, die voor 1960

aan de voorlopige rekening, terwijl de cijfers voor 1961, 1962 en 1963 betrekking hebben op respectievelijk het vermoedelijke beloop, de vermoedelijke uitkomsten en de ontwerp-begroting. In overzicht II zijn de uitgaven van de Gehele Dienst uitgedrukt in procenten van het nationale inkomen.

I. Uitgaven Gehele Dienst

	1956	1957	1958	1959	1960	Ver- moedelijk beloop 1961	Ver- moedelijke uitkom- sten 1962	Ontwerp- begroting 1963
Algemeen bestuur	438,5	460,8	424,1	435,7	533,1	792,9 ¹⁾	558,0	571,9
Militaire uitgaven	1 831,5	1 794,5	1 633,8	1 528,1	1 716,7	2 006,0	2 139,7	2 224,4
Buitenlandse betrekkingen:								
a. Internationale financiële transacties ²⁾ .	34,7	95,0	69,8	567,7	112,6	219,8	188,3	19,3
b. Overige	71,8	86,2	104,3	124,9	142,4	170,8	226,4	193,2
Suriname en Nederlandse Antillen	32,1	31,5	22,6	25,2	39,6	36,1	41,7	37,8
Justitie en politie (inclusief civiele verdediging)	298,4	347,0	360,7	347,3	391,9	486,9	556,2	585,0
Verkeer en waterstaat	628,0	667,5	589,1	640,9	729,7	956,7	998,7	1 063,5
Handel en nijverheid ³⁾	218,2	102,3	98,7	157,1	132,7	160,2	165,1	177,3
Landbouw en visserij	434,9	664,2	821,3	670,5	675,5	665,2	630,6	519,9
Onderwijs en cultuur	934,0	1 118,4	1 205,9	1 364,7	1 884,0	2 276,4	2 514,0	2 694,5
Sociale voorzieningen	1 052,5	801,2	964,4	884,2	796,4	1 100,0 ⁴⁾	1 099,6 ⁴⁾	1 128,0 ⁴⁾
Volksgesondheid	51,8	59,9	71,7	73,8	76,4	83,9	99,1	108,0
Volkshuisvesting:								
a. huursubsidies	244,2	268,6	324,3	368,3	402,1	301,7	263,5	226,5
b. woningwetvoorschotten	1,3	2,1	192,3	523,6	579,5	547,0	630,0	750,0
c. overige uitgaven volkshuisvesting	25,2	16,7	15,6	19,7	21,0	21,1	24,2	30,0
Oorlogs- en rampschade	430,8	248,6	190,7	118,3	125,4	107,2	109,9	85,1
Nationale schuld	838,6	884,2	830,9 ⁷⁾	1 047,7 ⁷⁾	980,3 ⁷⁾	1 243,7 ⁷⁾	1 104,1 ⁷⁾	1 103,6 ⁷⁾
Vergoedingen aan provincies en gemeenten voor de derving van inkomsten als gevolg van de verlaging van de personele belasting en de grondbelasting	69,4	65,3	67,9	71,5	5,4	6,0	6,2	6,5
Diversen	0,4	—	0,1	0,5	0,3	0,5	22,4	65,5
Totaal exclusief afschrijvingen	7 636,3	7 714,0	7 988,2	8 969,7	9 345,0	11 182,1	11 377,7	11 590,0
Afschrijvingen	146,0	169,0	63,0	70,0	75,0	78,0	78,0	82,0
Totaal-generaal	7 782,3	7 883,0	8 051,2	9 039,7	9 420,0	11 260,1	11 455,7	11 672,0

Opgenomen zijn onder:

¹⁾ de vergoeding door het Rijk van het herwaarderingsverlies op goud en vreemde valuta ten gevolge van de revaluatie van de gulden ad 292,6 miljoen krachtens een garantie aan de Nederlandsche Bank N.V.

²⁾ wegens:

a. deelneming in de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling:
in 1956: 23,0 miljoen in 1960: 25,0 miljoen
in 1957: 27,0 miljoen in 1961: 24,7 miljoen
in 1958: 35,0 miljoen in 1962: 25,0 miljoen
in 1959: 14,0 miljoen

b. deelneming in de Internationale Financierings Maatschappij:
in 1956: 11,7 miljoen

c. verlening door de Staat van kredieten, voortvloeiend uit de liquidatie van de Europese Betalingsunie:
in 1959: 360,3 miljoen

d. deelneming in het Internationale Monetair Fonds:
in 1959: 135,6 miljoen in 1961: 188,9 miljoen
in 1960: 66,9 miljoen in 1962: 108,0 miljoen

e. bijdrage in het kapitaal van het Europese Fonds:
in 1959: 12,9 miljoen in 1960: 2,0 miljoen

f. overneming van de Nederlandsche Bank N.V. van vorderingen op Argentinië, Hongarije, Turkije, Tsjecho-Slowakije, Spanje en Zuid-Slavie:
in 1957: 68,0 miljoen in 1959: 17,7 miljoen
in 1958: 7,6 miljoen in 1960: 5,1 miljoen

g. bijdrage in het kapitaal van de Internationale Ontwikkelings Associatie:

in 1961: 6,2 miljoen in 1963: 19,3 miljoen
in 1962: 55,3 miljoen

h. deelnemingen in het kapitaal van de Europese Investeringsbank:
in 1958: 27,2 miljoen in 1960: 13,6 miljoen
in 1959: 27,2 miljoen

³⁾ vanaf 1957, de kapitaalverstrekking aan de Staatsmijnen op nettobasis, d.i. na aftrek van de ontvangen aflossingen

⁴⁾ wegens annuïteit i.v.m. sanering van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en het Spoorwegpensioenfonds:

in 1961: 195,2 miljoen in 1963: 195,2 miljoen
in 1962: 195,2 miljoen

⁷⁾ na aftrek van de bijdrage van de Gewone Dienst ten bedrage van de afschrijvingen:

in 1958: 63,0 miljoen in 1961: 78,0 miljoen
in 1959: 70,0 miljoen in 1962: 78,0 miljoen
in 1960: 75,0 miljoen in 1963: 82,0 miljoen

⁸⁾ de versterkte aflossingen van 197,3 miljoen op het Britse Settlement

⁹⁾ de versterkte aflossing van 198,4 miljoen op de buitenlandse staats-schuld

II. Uitgaven Gehele Dienst

(in procenten van het nationale inkomen tegen marktprijzen)

	1956	1957	1958	1959	1960	Ver- moedelijk beloop 1961	Ver- moedelijke uitkom- sten 1962	Ontwerp- begroting 1963
Algemeen bestuur	1,48	1,43	1,31	1,26	1,38	1,97	1,30	1,25
Militaire uitgaven	6,20	5,61	5,04	4,41	4,46	4,99	4,99	4,86
Buitenlandse betrekkingen:								
a. Internationale financiële transacties . .	0,12	0,30	0,22	1,64	0,29	0,55	0,44	0,04
b. Overige	0,24	0,27	0,32	0,36	0,37	0,43	0,53	0,42
Suriname en Nederlandse Antillen	0,11	0,10	0,07	0,07	0,10	0,09	0,10	0,08
Justitie en politie (inclusief civiele verdediging)	1,01	1,08	1,11	1,00	1,02	1,21	1,30	1,28
Verkeer en waterstaat	2,13	2,08	1,82	1,85	1,89	2,38	2,33	2,32
Handel en nijverheid	0,74	0,32	0,30	0,45	0,35	0,40	0,38	0,39
Landbouw en visserij	1,47	2,07	2,54	1,93	1,75	1,66	1,47	1,13
Onderwijs en cultuur	3,16	3,50	3,72	3,93	4,89	5,66	5,87	5,88
Sociale voorzieningen	3,56	2,51	2,98	2,55	2,07	2,74	2,57	2,46
Volksgesondheid	0,18	0,19	0,22	0,21	0,20	0,21	0,23	0,24
Volkshuisvesting:								
a. huursubsidies	0,83	0,84	1,00	1,06	1,04	0,75	0,61	0,49
b. woningwetvoorschotten	0,00	0,01	0,59	1,51	1,50	1,36	1,47	1,64
c. overige uitgaven volkshuisvesting . . .	0,08	0,05	0,05	0,06	0,06	0,05	0,06	0,07
Oorlogs- en rampschade	1,46	0,78	0,59	0,34	0,33	0,27	0,26	0,19
Nationale schuld	2,84	2,76	2,57	3,02	2,54	3,09	2,58	2,41
Vergoedingen aan provincies en gemeenten voor de derving van inkomsten als gevolg van de verlaging van de personele belasting en de grondbelasting	0,23	0,20	0,21	0,20	0,01	0,01	0,01	0,01
Diversen	0,00	—	0,00	0,00	0,00	0,00	0,05	0,14
Totaal exclusief afschrijvingen	25,84	24,10	24,66	25,85	24,25	27,82	26,55	25,30
Afschrijvingen	0,49	0,53	0,19	0,20	0,19	0,19	0,18	0,18
Totaal-generaal	26,33	24,63	24,85	26,05	24,44	28,01	26,73	25,48

6. Overzicht van de middelen ten bate van de diensten 1956 tot en met 1963

De belastingmiddelen, die het merendeel van de rijksmiddelen uitmaken, hebben een algemeen karakter. Zij dienen in beginsel voor de financiering van alle categorieën van staatsuitgaven, en kunnen derhalve niet aan afzonderlijke onderwerpen van staatszorg worden toegekend. In navolging hiervan is er eveneens van afgezien de overige middelen van het Rijk, die wel aan bepaalde functies van de rijksoverheid zouden zijn toe te rekenen, doch die in vergelijking met de belastingmiddelen kwantitatief niet belangrijk zijn, functioneel op te delen, zoals in hoofdstuk IV van de miljoenennota is geschied met de uitgaven. In deze bijlage worden zowel de belastingontvangsten als de niet-belastingmiddelen ingedeeld in een klein aantal categorieën van uiteenlopend karakter.

Bij de belastingontvangsten is onderscheid gemaakt tussen de kostprijsverhogende belastingen en de belastingen op inkomen, winst en vermogen. Voor een nadere specificatie van deze twee categorieën zij verwezen naar bijlage 7.

Omtrent de hier vermelde categorieën van de niet-belastingmiddelen moge het volgende worden opgemerkt. Tot de baten van bedrijven zijn, behalve de baten van de eigenlijke staatsbedrijven, ook die van de Nederlandsche Bank N.V. gerekend

alsmede de baten van bedrijven in de particuliere sector, waarin de Staat deelneemt (zie ook hoofdstuk V, § 2, van de miljoenennota). De inkomsten wegens rente hebben voornamelijk betrekking op de aan staatsbedrijven verstrekte kapitalen en op de woningvoorschotten. Bij de opbrengst van luistergelden en kijk-gelden valt een daling waar te nemen bij de eerstgenoemde en een opmerkelijke stijging bij de tweede categorie van ontvangsten.

De diverse middelen van de Gewone Dienst vormen een verzameling van inkomsten wegens prestatie van diensten en levering van goederen door het Rijk, wegens boeten en opbrengst van verbeurd verklaarde goederen enz. Bij de middelen van de Buitengewone Dienst is volstaan met een splitsing tussen ontvangen aflossingen en bij het Rijk belegde gelden en de overige middelen. Deze overige middelen betreffen in hoofdzaak de ontvangsten, geboekt wegens door het Staatsmuntbedrijf afgeleverde munt, de bijdragen van lagere publiekrechtelijke lichamen in de kosten van waterstaatswerken en de opbrengst uit verkoop van onroerende goederen door de dienst der Domeinen.

Overzicht van de middelen ten bate van de diensten 1956 tot en met 1963

Omschrijving	Rekeningcijfers				Voorlopige rekeningcijfers 1960	Vermeoedelijk beloop 1961	Vermeoedelijke uitkomsten 1962	Raming 1963
	1956	1957	1958	1959				
Kostprijsverhogende belastingen	2 787,6	2 819,1	2 743,8	3 009,0	3 438,2	3 673,2	3 987,2	4 245,8
Belastingen op inkomen, winst en vermogen . .	3 243,9	3 755,2	3 703,0	4 180,8	4 789,9	5 228,8	5 421,2	5 522,3
Winsten en andere baten van bedrijven	104,8	117,5	146,5	126,9	147,3	120,6	108,1	101,1
Inkomsten wegens rente	64,5	84,3	88,8	120,1	101,9	116,1	128,4	156,8
Vrijgegeven tegenwaardegelden	122,7	363,6	16,8	—	—	—	—	—
Baten wegens de liquidatie van vijandelijk vermogen en wegens de afwikkeling van het herstel rechtsverkeer	295,3	193,6	59,1	16,9	7,5	3,0	2,1	14,5
Opbrengst van luistergelden en kijkgelden . . .	28,3	32,0	38,8	43,9	61,0	80,0	76,1	81,5
Ontvangsten van de dienst der Domeinen	25,9	29,5	28,6	31,0	31,1	32,8	30,1	32,7
Diverse middelen van de Gewone Dienst	241,9	228,3	224,4	213,8	237,7	222,7	214,7	204,4
Totaal van de middelen van de Gewone Dienst . . .	6 914,9	7 623,1	7 049,8	7 742,4	8 814,6	9 477,2	9 967,9	10 359,1
Ontvangen aflossingen en bij het Rijk belegde gelden	183,9	231,8	255,5	357,7	514,0	404,0	251,3	269,1
Diverse middelen van de Buitengewone Dienst . .	81,0	40,1	70,6	41,8	71,3	48,9	57,3	104,7
Totaal van de middelen van de Buitengewone Dienst	264,9	271,9	326,1	399,5	585,3	452,9	308,6	373,8
Totaal van de middelen exclusief de afschrijvingen	7 179,8	7 895,0	7 375,9	8 141,9	9 399,9	9 930,1	10 276,5	10 732,9
Bijdrage van de Gewone Dienst wegens afschrijvingen ¹⁾	146,0	169,0	—	—	—	—	—	—
Totaal van de middelen	7 325,8	8 064,0	7 375,9	8 141,9	9 399,9	9 930,1	10 276,5	10 732,9

¹⁾ De bijdrage van de Gewone Dienst ten bedrage van de afschrijvingen is ingaande 1958 niet meer onder de kapitaalsontvangsten opgenomen, doch bij de kapitaalsuitgaven op de aflossingen van de binnenlandse gevestigde schuld in mindering gebracht.

7. Overzicht van de aan de rijksbegroting ten goede komende belastingen voor 1962 en 1963

Omschrijving	Oorspronkelijke raming 1962	Vermoedelijke uitkomsten 1962	Raming 1963
I. <i>Kostprijsverhogende belastingen:</i>			
a. Motorrijtuigenbelasting	190	190	210
b. Invoerrechten	1 225	1 175	1 250
c. Accijns op wijn	17	16	17
d. Accijns op gedistilleerd	180	185	200
e. Accijns op bier	55	55	60
f. Accijns op suiker	92	92	94
g. Accijns op tabak	545	510	510
h. Omzetbelasting	2 150	2 075	2 250
i. Rechten van zegel	80	72	75
j. Rechten van registratie	145	165	165
k. Grondbelasting (rijksopcenten)	38	38	38
Totaal I	4 717	4 573	4 869
II. <i>Belastingen op inkomen, winst en vermogen:</i>			
a. Inkomstenbelasting	2 525 ¹⁾	2 375 ³⁾	2 450 ⁴⁾
b. Vermogensbelasting	165 ¹⁾	165 ³⁾	160 ⁴⁾
c. Vennootschapsbelasting	1 750 ²⁾	1 375 ³⁾	1 300 ⁵⁾
d. Loonbelasting	1 925	2 025	2 150
e. Dividendbelasting	150	125	120
f. Commissarissenbelasting	26	28	30
g. Rechten van successie	185	170	170
h. Loterijbelasting	—	3	3
Totaal II	6 726	6 266	6 383
Totaal I en II	11 443	10 839	11 252
Aandeel van het Gemeentefonds ⁶⁾	1 424	1 348	1 398
Aandeel van het Provinciefonds ⁷⁾	88	83	86
	1 512	1 431	1 484
Ten bate van de rijksbegroting	9 931	9 408	9 768

¹⁾ Raming van de opbrengst over het belastingjaar 1962.

²⁾ Raming van de opbrengst over het boekjaar 1961 (1960/61).

³⁾ Raming van de opbrengst over het boekingsstijdvak (1962/63).

⁴⁾ Raming van de opbrengst over het belastingjaar 1963.

⁵⁾ Raming van de opbrengst over het boekjaar 1962 (1961/62).

⁶⁾ Het aandeel van het Gemeentefonds bedraagt 12,70% van de onder I en II genoemde belastingen, met uitzondering van de motorrijtuigenbelasting en de grondbelasting (rijksopcenten).

⁷⁾ Het aandeel van het Provinciefonds is voor 1962 gesteld op 0,7825% en voor 1963 op 0,785% van de onder I en II genoemde belastingen, met uitzondering van de motorrijtuigenbelasting en de grondbelasting (rijksopcenten).

8. De sterkte van het burgerlijk rijksperoneel

Volgens de ontwerp-begroting 1963 zal de sterkte van het burgerlijk personeel rond 2350 man groter zijn dan het aantal waarop de begroting 1962 was gebaseerd. Dit is mede het gevolg van de invoering van de werktijdverkorting. De toeneming vindt voor een belangrijk deel plaats bij het personeel ressorterende onder de ministeries van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, Financiën, Verkeer en Waterstaat, Landbouw en Visserij, alsmede Sociale Zaken en Volksgezondheid.

De uitbreiding bij het ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen is hoofdzakelijk het gevolg van de evolutie van het wetenschappelijk onderwijs aan de rijksuniversiteiten en de technische hogescholen.

Bij het ministerie van Financiën wordt de toeneming tot een aantal van 190 man veroorzaakt door een accres van het personeel waarvan de kosten worden terugontvangen uit de sociale verzekeringsfondsen. Voor het overige is de uitbreiding bij dat ministerie grotendeels toe te schrijven aan het normale

accres van werk bij de belastingdienst en de noodzaak tot inhaal van de achterstand in het werk bij het kadaster en de bewaring van hypotheeken.

Als gevolg van een administratieve maatregel worden circa 200 man van de rijkswaterstaat, die voorheen om diverse redenen niet in de formatie waren begrepen met ingang van 1963 daarin opgenomen.

De stijging bij het ministerie van Landbouw en Visserij is gedeeltelijk eveneens het gevolg van opnemings in de formatie van personeel dat daarin nog niet voorkwam; voor het overige wordt de stijging verklaard door het doen vervallen van globale aftrekposten voor vacatures en de toeneming van het personeel bij het landbouwonderwijs en bij de onderzoeksinstituten.

De toeneming van de personeelssterkte bij het ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid is het gevolg van reorganisatie ten departementen en de uitbreiding van de activiteiten van een aantal onder dat ministerie ressorterende diensten.

Overzicht van het verloop van de sterkte van het burgerlijk personeel, voor zover opgenomen in de desbetreffende bijlagen van de memories van toelichting van de diverse begrotingshoofdstukken en fondsen

Hoofdstuk/Fonds	Werkelijke sterkte					Geraamd in de begroting		
	31 jan. 1959	31 jan. 1960	31 jan. 1961	31 jan. 1962	30 juni 1962	1961	1962 ¹⁾	1963
II Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin	357	357	367	366	363	382	394	401
III Algemene Zaken	125	148	156	158	157	158	171	174
IV Kabinet van de Vice-Minister-President	—	34	34	34	33	35	34	34
V Buitenlandse Zaken	2 387 ²⁾	2 360 ²⁾	2 325 ²⁾	2 321	2 325	2 480	2 481	2 528
VI Justitie	13 988	13 922	13 834	13 736	13 722	14 154	14 110	13 981
VII A Binnenlandse Zaken	1 008	1 184	1 092	1 093	1 106	1 155	1 182	1 209
VII B Binnenlandse Zaken (Nederlands Nieuw-Guinea)	—	—	77	73	72	92	87	87 ³⁾
VIII Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen	11 238	12 225	13 384	14 424	14 837	15 181	16 423	17 605
IX B Financiën	21 063	20 965	21 252	21 709	21 341	21 524	22 059	22 630
X Defensie	32 265	31 753	31 401	30 942	30 743	32 465	31 870	31 530
XI Volkshuisvesting en Bouwnijverheid	2 521	2 452	2 419	2 366	2 341	2 480	2 450	2 401
XII Verkeer en Waterstaat	8 625	8 836	8 919	9 487	9 592	9 132	9 747	10 087
XIII Economische Zaken	3 681	3 591	4 073	3 988	3 788	4 301	3 884	3 901
XIV Landbouw en Visserij	8 666	8 486	8 419	8 355	8 354	8 700	8 800	9 250
XV Sociale Zaken en Volksgezondheid	5 175	5 162	5 159	5 294	5 335	5 380	5 498	5 767
XVI Maatschappelijk Werk	1 127	1 047	911	868	858	886	881	881
Zaken Overzee	276	—	—	—	—	—	—	—
Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	555	551	529	521	520	530	530	540
Zuiderzeefonds	1 360	1 389	1 398	1 327	1 288	1 447	1 423	1 387
	114 417	114 462	115 749	117 062	116 775	120 482	122 024	124 393

¹⁾ De aantallen in de miljoenennota 1962 zijn voor zoveel nodig herzien.

²⁾ Buiten beschouwing zijn gelaten respectievelijk 30 (31 januari 1959), 22 (31 januari 1960) en 6 (31 januari 1961) ambtenaren in tijdelijk dienstverband, belast met werkzaamheden verband houdende met de

toekenning en uitbetaling van tegemoetkomingen aan oorlogsslachtoffers uit het voormalige Nederlands-Indië.

³⁾ In afwachting van de verdere politieke ontwikkeling is in dit overzicht de personeelsformatie van 1962 aangehouden.

9. Enige gegevens over de financiën van de lagere publiekrechtelijke lichamen

a. Financiële positie van gemeenten en provincies

De financiële positie van provincies en gemeenten ontwikkelde zich gedurende 1961 wederom in gunstige zin. De beschikbare financieringsmiddelen maakten het mogelijk niet alleen het niveau der kapitaaluitgaven van 1960 ruimschoots te handhaven maar bovendien een daling van de vlottende schuld te bewerkstelligen.

De kapitaaluitgaven gedurende 1961 vertoonden, zoals uit bijgaand overzicht blijkt, evenals in 1960 een matige stijging, die zich voornamelijk voltrok in de sfeer van de openbare werken en de overige kapitaaluitgaven (volksgezondheid, openbare veiligheid, aankoop van onroerende zaken, enz.) In de uitgaven voor de volkshuisvesting werd de sedert 1958 ingezette daling voortgezet. Het totale op kasbasis te financieren bedrag vertoonde een iets grotere stijging als gevolg van het vrij grote accres in de te verrichten aflossingen op opgenomen leningen en voorschotten, die met 17 pct. toenamen.

Het bedrag der beschikbaar gekomen financieringsmiddelen vertoonde gedurende 1961 een belangrijke daling. Het bedrag der opgenomen vaste geldleningen en voorschotten liep t.o.v. 1960 terug met rond 600 miljoen, welke daling in hoofdzaak voor rekening komt van de opgenomen vaste leningen. Daartegenover zette het saldo lopende rekening de stijging der voorafgaande jaren ook gedurende 1961 voort met een bedrag van rond 210 miljoen tot een totaal bedrag van 827 miljoen voor gemeenten en provincies tezamen. Naar raming van het Centraal Bureau voor de Statistiek wordt hiervan ruim 490 miljoen ingenomen door afschrijvingen. De kapitaalinkomsten stegen met rond 40 miljoen. De daling der beschikbare financieringsmiddelen gedurende 1961 ten opzichte van 1960 viel samen met een aanzienlijk lagere behoefte aan middelen ter

aflossing van vlottende schuld in 1961. Gedurende 1961 werd de netto vlottende schuld van gemeenten en provincies namelijk met rond 187 miljoen verminderd tegen 682 miljoen gedurende 1960.

De bruto vlottende schuld der gemeenten daalde gedurende 1961 met 91 miljoen tot 534 miljoen, de netto vlottende schuld met 170 miljoen tot 187 miljoen. Sindsdien is de omvang van deze schuld weer toegenomen.

De ongedekte verplichtingen der gemeenten uit hoofde van te verrichten kapitaaluitgaven liepen gedurende 1961 niet onbelangrijk op, mede als gevolg van het entameren van enkele grote werken waarvan de verwezenlijking enkele jaren zal vergen. Daartegenover viel ook een stijging te bespeuren in de gecontracteerde maar nog niet opgenomen vaste leningen en andere vaste financieringsmiddelen.

In de loop van het tweede kwartaal van 1961 was de rentedaling op de kapitaalmarkt zover voortgeschreden dat het voor de gemeenten mogelijk werd rechtstreeks op grote schaal leningen te sluiten tegen voorwaarden beneden het rentegamma. Van deze mogelijkheid hebben de gemeenten in belangrijke mate gebruik gemaakt gedurende het tweede halfjaar 1961. Inmiddels is gedurende het tweede kwartaal 1962 de rentestand weer opgelopen tot een niveau dat boven het rentegamma is gelegen.

Recentelijk heeft een aantal gemeenten de tussenkomst ingeroepen van het Ministerie van Binnenlandse Zaken ter verkrijging van vaste financieringsmiddelen. De Bank voor Nederlandsche Gemeenten heeft de leningaanvragen, welke haar langs deze weg bereikten, alle gehonoreerd.

b. Het Gemeentefonds, het Provinciefonds en de ten behoeve van de gemeenten en provincies geheven rijksbelastingen

Evenals het vorige jaar is op hoofdstuk VII A der rijksbegroting een post uitgetrokken, die via het Gemeentefonds aan de gemeenten speciale uitkeringen in uitzicht stelt ter bestrijding van de kosten van het lager onderwijs. Het bedrag, dat terzake door het Gemeentefonds van het Rijk wordt ontvangen, is gelijk aan het totaal der uitkeringen uit dien hoofde uit het fonds aan de gemeenten. Het hiermede gemoeide bedrag beloopt rond 295 miljoen.

Het aandeel van het Gemeentefonds in de opbrengst der daarvoor aangewezen rijksbelastingen is in overeenstemming met het bepaalde in artikel 4 der Financiële-Verhoudingswet 1960 gesteld op 12,7 pct. Dit aandeel heeft betrekking op de volgende belastingen, waarvan de opbrengst wordt geraamd op de daarachter vermelde bedragen:

Inkomstenbelasting	2 450
Vermogensbelasting	160
Vennootschapsbelasting	1 300
Loonbelasting	2 150
Dividendbelasting	120
Commissarissenbelasting	30
Invoerrechten	1 250
Accijnzen	881
Omzetbelasting	2 250
Rechten van zegel	75
Rechten van registratie	165
Rechten van successie, van overgang en van schenking	170
Loterijbelasting	3

Totaal 11 004

Kapitaaluitgaven ¹⁾ van provincies en gemeenten op kasbasis

	1959	1960	1961	1e halfjaar	
				1961	1962 ²⁾
Volkshuisvesting	890	770	697	348	302
Openbare werken	516	581	678	300	337
Nutsbedrijven	274	275	287	129	145
Onderwijs	234	257	244	113	116
Overige kapitaaluitgaven . .	419	490	549	261	283
Totaal	2 333	2 373	2 455	1 151	1 183
Aflossing van opgenomen leningen en voorschotten	332	408	478	196	188
Totaal te financieren . . .	2 665	2 781	2 933	1 347	1 371
<i>Gefinancierd door:</i>					
Saldo lopende rekening (vóór afschrijving) ³⁾ . .	592	616	827	427	373
Kapitaalinkomsten	344	404	443	192	193
Vaste geldleningen en voorschotten ⁴⁾	2 008	2 380	1 781	819	655
Ontvangen aflossingen op verstrekte geldleningen en voorschotten	62	63	69	33	23
Saldo mutaties netto vlottende schuld	—341	— 682	—187	—124	127
Totaal	2 665	2 781	2 933	1 347	1 371

¹⁾ Inclusief kapitaalverstrekkingen

²⁾ Voorlopige cijfers

³⁾ Waarvan gemeenten

⁴⁾ Waarvan rijkswoonwetvoorschotten

519

523

721

373

309

513

560

534

269

243

Het aandeel van het Gemeentefonds bedraagt derhalve 12,70 pct. van dit totaalbedrag, dat is rond 1398 miljoen.

Deze middelen dienen ter bestrijding van de belastinguitkering, de algemene uitkering, de aanvullende bijdrage, de garantie-uitkering en de kosten van de Raad voor de gemeentefinanciën. Voor algemene uitkeringen en aanvullende bijdragen is in de fondsbegroting voor 1963 160 miljoen meer uitgetrokken dan in 1962. Deze toeneming betreft 85 miljoen voor het opvangen van de gevolgen van de in 1962 getroffen salarismaatregelen en 75 miljoen voor het accres in de behoeften uit anderen hoofde.

Voor het nadelig saldo van het Gemeentefonds over het uitkeringsjaar 1963, geraamd op 46,8 miljoen, zal na realisatie in de volgende dienst over de reserve moeten worden beschikt.

De reserve, die is gevormd over afgesloten dienstjaren, wordt per 1 januari 1963 geraamd op rond 624 miljoen. De ten laste van de rijksbegroting te vergoeden rente, met inachtneming van de daarvoor getroffen regeling geraamd tegen 3,375 pct., bedraagt rond 21 miljoen.

Het aandeel van het Provinciefonds in de opbrengst van de bovengenoemde belastingen bedraagt ingevolge artikel 159 der Provinciewet 0,78 pct. Een wetsontwerp om dit percentage overeenkomstig een reeds eerder door de Staten-Generaal aanvaarde wijziging van de inmiddels vervallen provinciale wet in verband met de voorlopige indeling van de gemeente Noordoostpolder bij de provincie Overijssel te verhogen, is in voorbereiding, en wel, aangezien de voorlopige indeling pas 1 juli 1962 is ingegaan, voor 1962 met 0,0025 en met ingang van 1963 met 0,005. Na deze verhoging komt in 1963 voor verdeling beschikbaar een bedrag van 0,785 pct. van 11 004 miljoen of rond 86 miljoen. Met dit bedrag is in het thans aangeboden ontwerp van de begroting van het Provinciefonds reeds rekening gehouden.

Naast hetgeen uit de genoemde fondsen wordt uitgekeerd, komen rechtstreeks ten goede aan de gemeenten de hoofdsom van en de gemeentelijke opcenten op de grondbelasting en de personele belasting en aan de provincies de provinciale opcenten op de beide belastingen.

De provincies ontvangen bovendien nog ingevolge artikel 29 der Financiële-Verhoudingswet 1960 ten laste van de rijksbegroting een compensatie-uitkering voor het verlies, dat zij nog lijden in verband met de per 1 januari 1954 ingegane tariefsverlaging van de personele belasting.

De aan de provincies en gemeenten ten goede komende opbrengst van de genoemde belastingen en de compensatie-uitkeringen worden geraamd op:

	Gemeenten	Provincies
<i>Grondbelasting</i>		
hoofdsom	38	—
opcenten	21	19
totaal	59	19
<i>Personele belasting</i>		
hoofdsom	29	—
opcenten	43,5	14,5
compensatie opcenten	—	6,5
totaal	72,5	21
Totaal-generaal	131,5	40

c. De bijdragen aan lagere publiekrechtelijke lichamen ten laste van de rijksbegroting

In de onderstaande tabel zijn de bijdragen die de lagere publiekrechtelijke lichamen ten laste van de rijksbegroting ontvangen voor de jaren 1961 t/m 1963 geënclassificeerd naar functionele criteria. Deze bijdragen steunen merendeels op wette-

lijke regelingen. Ter toelichting van de belangrijkste posten moge het volgende dienen.

De stijging van de bijdragen ten behoeve van de gemeentepolitie, die in 1962 optreedt, vloeit vooral voort uit de in dat jaar getroffen salarismaatregelen. Ook voor 1963 nemen deze bijdragen toe. De daling in 1963 van het bedrag voor politie en civiele verdediging tezamen houdt onder meer verband met de lagere raming in dat jaar van de desbetreffende uitgaven voor de civiele verdediging.

De uitgaven ten behoeve van verkeer en waterstaat nemen geleidelijk toe. De belangrijkste post, die hieronder is opgenomen, betreft de uitkeringen aan de provincies gezamenlijk, als bedoeld in artikel 3 van de wet van 6 oktober 1934 tot instelling van een verkeersfonds. Deze post stijgt van 75 miljoen in 1961 tot 91 miljoen in 1963. Deze uitgavengroep omvat voorts diverse uitkeringen aan lagere publiekrechtelijke lichamen voor land- en waterwegen, havens en dergelijke en tot versterking van zwakke plaatsen in bestaande hoogwaterkeringen.

De uitgaven ten behoeve van onderwijs en cultuur vertonen een krachtige ontwikkeling. Deze hangt behalve met de groei van de bevolking samen met de toegenomen belangstelling voor voortgezet onderwijs en met de in 1962 getroffen salarismaatregelen. Onder deze bijdragen zijn mede opgenomen de uitkeringen aan het Gemeentefonds wegens de door dit fonds te verrichten uitkeringen ten behoeve van het lager onderwijs. De bijdragen met betrekking tot sociale voorzieningen vertonen een geleidelijk stijgend verloop. Deze uitgaven omvatten onder meer subsidies in verband met complementaire arbeidsvoorzieningen. Voor de jaren 1961, 1962 en 1963 zijn hiermede 86, 88 respectievelijk 96 miljoen gemoeid. Voorts zijn hieronder opgenomen een deel van de bijdragen ten behoeve van aanvullende werken en de bijdragen met betrekking tot complementaire sociale voorzieningen.

De woningwetvoorschotten vormen de belangrijkste post van de uitgaven ten behoeve van volkshuisvesting. Voor de jaren 1961, 1962 en 1963 bedragen deze 547, 630 onderscheidenlijk 750 miljoen. Voorts zijn hieronder opgenomen de bijdragen in de exploitatie van woningwetwoningen, waarmede voor de genoemde jaren 146, 153 en 138 miljoen gemoeid is. De in 1963 optredende daling van deze exploitatiebijdragen houdt verband met de per 1 september 1962 ingegane huurverhoging.

Onder de post overige doeleinden is onder meer begrepen een deel van de bijdragen in de kosten verbonden aan de uitvoering van werken (artikel 118 van hoofdstuk XIV (Landbouw en Visserij) van de ontwerp-begroting 1963). Voorts omvat deze post de uitgaven betreffende de bevordering van de regionale industrialisatie.

Bijdragen aan lagere publiekrechtelijke lichamen ten laste van de rijksbegroting

Bestemming	Vermoe- delijk beloop 1961	Vermoe- delijke uit- komsten 1962	Ontwerp- begroting 1963
Politie en civiele verdediging	201	216	210
Verkeer en waterstaat	110	130	144
Onderwijs en cultuur	628	702	730
Sociale voorzieningen	148	162	178
Volksgesondheid	7	8	8
Volkshuisvesting	697	787	898
Oorlogs- en rampschade	32	33	33
Overige doeleinden	36	48	41
	1 859	2 086	2 242

Tenslotte zijn in de volgende tabel de voor 1963 geraamde bedragen gesplitst over de gemeenten en de andere lagere publiekrechtelijke lichamen.

Verdeling van de bijdragen aan lagere publiekrechtelijke lichamen voor 1963 over gemeenten en de andere lagere publiekrechtelijke lichamen

Bestemming	Gemeen- ten	Andere lagere pu- blikrech- telijke li- chamen ¹⁾	Totaal
Politie en civiele verdediging	205	5	210
Verkeer en waterstaat . . .	1	143	144
Onderwijs en cultuur	726	4	730
Sociale voorzieningen	162	16	178
Volksgezondheid	8	—	8
Volkshuisvesting	898	—	898
Oorlogs- en rampschade . . .	30	3	33
Overige doeleinden	21	20	41
	2 051	191	2 242

¹⁾ Hieronder zijn onverdeelde posten begrepen tot een totaal van 47 miljoen, welke mede betrekking hebben op gemeenten.

10. De staatsbalans

Staatsbalans per 31 december 1961

(met ter vergelijking de cijfers van de balans 1960)

Activa

Passiva

	1960	1961		1960	1961
1. Kas-, bank- en girosaldi		1 473	1 296		
2. Vorderingen op korte termijn en vooruitbetalingen:					
a. Belastingen	3 371	3 517			
b. Nog ten gunste van 1961 (1960) te ontvangen andere middelen	182	188			
c. Overige vorderingen en vooruitbetalingen ¹⁾	702	611			
		4 255	4 316		
3. Vorderingen uit hoofde van contracten e.d., waartegenover verplichtingen staan (contrapost aan de creditzijde onder nr. 13)		1 329	1 442		
4. Vorderingen op lange termijn:					
a. Voorschotten ingevolge artikel 56 der Woningwet	1 686	2 215			
b. Overige vorderingen	770	839			
		2 456	3 054		
5. Reparatievorderingen op voormalige vijandelijke mogendheden		P.M.	P.M.		
6. Deelnemingen in internationale instellingen:					
a. deelneming in het Internationale Monetaire Fonds en in de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling	3 658	3 484			
b. deelnemingen in andere internationale instellingen	404	485			
		4 062	3 969		
7. Staatsbedrijven en deelnemingen in ondernemingen	5 980	6 290			
8. Onroerende en roerende goederen	12 139	14 357			
9. Diverse activa	182	147			
10. Saldo	4 557	4 650			
		36 433	39 521		
18. Garanties en voor rekening van het Rijk door de Nederlandsche Bank gevoerde rekeningen:					
a. betreffende Indonesië	445	386			
b. betreffende diverse instellingen enz.	4 945	5 194			
		5 390	5 580		
11. Schulden op korte termijn:					
a. Schatkistpapier in omloop	3 078	3 428			
b. Buitenlandse schuld	207	—			
c. Onbelegde gelden Postcheque- en Girodienst	389	546			
d. Muntbiljetten in omloop	109	68			
e. Schulden uit hoofde van leveringen, werkzaamheden enz.	1 439	1 393			
f. Diverse schulden op korte termijn	1 539	1 612			
		6 761	7 047		
12. Verplichtingen inzake oorlogsschade	6 321	6 321			
waarvan reeds betaald	6 081	6 133			
		240	188		
13. Verplichtingen uit hoofde van contracten e.d., waartegenover vorderingen staan (contrapost aan de debetzijde onder nr. 3)		1 329	1 442		
14. Verplichtingen, verband houdende met de deelnemingen in internationale instellingen:					
a. ter zake van de overeenkomsten van Bretton-Woods	3 025	2 416			
b. ter zake van de deelnemingen in andere internationale instellingen	307	386			
		3 332	2 802		
15. Stortingen door rijksfondsen in anticipatie op een uit te geven vaste lening		537	990		
16. Schulden op lange termijn:					
a. Geconsolideerde binnenlandse schuld	12 523	12 748			
b. Buitenlandse schuld	1 321	974			
c. Verplichtingen betreffende het Algemeen Burgerlijk Pensioenfondsen	5 740	5 690			
d. Verplichtingen betreffende andere pensioenfondsen	955	945			
e. Verplichtingen betreffende het Invaliditeits- en Ouderdomsfonds	P.M.	3 000			
		20 539	23 357		
17. Reserve waardeveranderingen		3 695	3 695		
		36 433	39 521		
18. Garanties en voor rekening van het Rijk door de Nederlandsche Bank gevoerde rekeningen:					
a. betreffende Indonesië	445	386			
b. betreffende diverse instellingen enz.	4 945	5 194			
		5 390	5 580		

¹⁾ Onder deze balanspost zijn thans ook opgenomen de kredieten aan het buitenland, welke in de balans per 31 december 1960 nog afzonderlijk waren vermeld.

Toelichtingen op de balanscijfers*Post 1. Kas-, bank- en giroaldi*

Specificatie:

	1960	1961
Nederlandsche Bank	935	995
Postrekening 1	13	22
Overige saldi	525	279
	<u>1473</u>	<u>1296</u>

Per 31 december 1960 was onder de „overige saldi” een belangrijk bedrag aan vreemde valuta begrepen, hetwelk grotendeels heeft gediend voor aflossing van buitenlandse schuld in 1961.

*Post 2. Vorderingen op korte termijn en vooruitbetalingen**a. Belastingen*

Als vorderingen wegens belastingen zijn opgenomen de belastingbedragen, welke ultimo 1961 materieel verschuldigd waren.

De samenstelling van het bedrag van 3517 miljoen luidt als volgt:

1. Kohierbelastingen:

Reeds opgelegd (saldo kohierdebiteuren)	1247	
Nog niet opgelegd (globale schatting):		
over 1960 en voorgaande jaren	430	
over 1961	1450	
	<u> </u>	3127

2. Niet-kohierbelastingen:

Omzetbelasting	330	
Loonbelasting	290	
Accijnzen	190	
Successierechten e.d.	100	
	<u> </u>	910
		<u>4037</u>

Hierop is in mindering gebracht:

Aandeel Gemeentefonds en aandeel Provinciefonds	375	
Ultimo 1961 reeds ontvangen, doch nog niet ten gunste van de middelen of van de kohiervorderingen geboekt	145	
	<u> </u>	520
		<u>3517</u>

c. Overige vorderingen en vooruitbetalingen

Onder deze balanspost zijn thans ook opgenomen de kredieten aan het buitenland in verband met het feit, dat deze relatief nog slechts een gering bedrag vormen. Door aflossingen verminderden deze kredieten in 1961 namelijk met 168 miljoen tot 53 miljoen.

Van de overige mutaties in de onderhavige balanspost is de toeneming van de vorderingen van het Ministerie van Defensie op het buitenland (hoofdzakelijk verband houdende met vliegtuigleveranties) de belangrijkste.

Posten 3 en 13. Vorderingen, respectievelijk verplichtingen uit hoofde van contracten e.d.

De toeneming is grotendeels toe te schrijven aan de stijging van de contractuele vorderingen en verplichtingen van het Ministerie van Defensie.

De balansbedragen per 31 december 1961 bevatten ruim 900 miljoen voor het Ministerie van Defensie en ruim 400 miljoen voor het Ministerie van Verkeer en Waterstaat.

Post 4b. Overige vorderingen (op lange termijn)

De bedragen van 770 miljoen (1960) en 839 miljoen (1961) kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	1960	1961
Vorderingen op Indonesië	276	276
Op derden te verhalen ruil- en herverkavelingskosten	158	181
Studievoorschotten	71	83
Werkfondsvoorschotten	79	76
Vordering op Suriname met betrekking tot het tienjarenplan (inclusief lopende rente)	49	64
Overige vorderingen	137	159
	<u>770</u>	<u>839</u>

*Post 6. Deelnemingen in internationale instellingen**a. Deelneming in het Internationale Monetaire Fonds en in de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling*

Specificatie:

	Deelneming (balanspost 6a)	Verplichtingen (balanspost 14a)
Interfund	1493,3	599,5
Interbank	1991,-	1816,9
	<u>3484,3</u>	<u>2416,4</u>

De bedragen van de deelnemingen, luidende in dollars, bleven in 1961 ongewijzigd (resp. \$ 412,5 miljoen en \$ 550,- miljoen). Als gevolg van de revaluatie daalde echter de tegenwaarde in guldens met respectievelijk 74 miljoen en 99 miljoen. Anderzijds daalde ook de tegenwaarde in guldens van de verplichtingen, opgenomen onder balanspost 14a, en wel met respectievelijk 51 miljoen en 90 miljoen.

De verplichtingen verminderden voorts nog door verzilvering van afgegeven „notes” met respectievelijk 442,5 miljoen en 25 miljoen.

Voor de ultimo 1961 openstaande verplichtingen zijn notes afgegeven tot de volgende bedragen:

Interfund	599,5 miljoen;
Interbank	25,- miljoen.

b. Deelnemingen in andere internationale instellingen

Specificatie:

	Deelnemingen (balanspost 6b)	Verplichtingen (balanspost 14b)
Europese Investeringsbank	259	194
Europese Fonds	109	95
Internationale Ontwikkelings Associatie	100	94
Internationale Financierings Maatschappij	11	—
Overige deelnemingen	6	3
	<u>485</u>	<u>386</u>

De deelnemingen namen in 1961 met 81 miljoen toe, de verplichtingen (wegens de nog te storten bedragen met betrekking tot deze deelnemingen) met 79 miljoen. Deze bedragen zijn de saldi van de volgende posten:

	Deelnemingen	Verplichtingen
Toeneming in verband met het toetreden van Nederland tot de Internationale Ontwikkelings Associatie	100	94
Daling van de tegenwaarde in guldens inzake de overige deelnemingen, als gevolg van de revaluatie	19	15
	<u>81</u>	<u>79</u>

Post 7. Staatsbedrijven en deelnemingen in ondernemingen

De waardering is in het algemeen gebaseerd op de intrinsieke waarde, zoals deze uit de gepubliceerde balanssen van de desbetreffende bedrijven en ondernemingen kan worden afgeleid. Voor aandelen met beursnotering is als regel de beurskoers op de balansdatum als grondslag voor de waardebepaling gebruikt.

Specificatie:

	1960	1961
Staatsbedrijf der P.T.T. en Rijkspostspaarbank	1965	2220
N.V. Nederlandsche Spoorwegen	1775	1785
Staatsmijnen	855	880
N.V. Koninklijke Nederlandsche Hoogovens en Staalfabrieken	274	271
N.V. Breedband	211	234
N.V. De Nederlandsche Bank	183	188
N.V. Maatschappij tot Financiering van het Nationaal Herstel	183	186
Staatsgasbedrijf	155	164
N.V. Luchthaven Schiphol	60	67
N.V. Bank voor Nederlandsche Gemeenten	67 ¹⁾	65 ¹⁾
N.V. Koninklijke Luchtvaart Maatschappij	99	61
Staatsbedrijf „Artillerie-Inrichtingen”	35	35
Overige staatsbedrijven en deelnemingen ..	118	134
	5980	6290

¹⁾ Waarvan nog te storten 42 miljoen, welk bedrag is opgenomen onder post 11/ van de balans.

De belangrijkste mutaties in 1961 worden gevormd door de netto-investeringen (circa 140 miljoen) en de toeneming der reserves (circa 150 miljoen).

Post 8. Onroerende en roerende goederen

De goederen zijn in het algemeen gewaardeerd op de vervangingswaarde. In een aantal gevallen is voor de benadering hiervan uitgegaan van de historische kostprijs, welke door middel van indexcijfers is herleid tot de vervangingswaarde.

De afschrijvingen zijn gebaseerd op de geschatte economische levensduur.

Voorzover zich na 31 december 1947 (de datum van de eerste staatsbalans), respectievelijk na de datum van verkrijging der goederen, belangrijke waardeinstijgingen hebben voorgedaan, zijn deze gereserveerd op de balans onder post 17.

De samenstelling van het balansbedrag en de mutaties in 1961 blijken uit onderstaand overzicht:

De hieronder genoemde verhoging van de waarde van de gronden in Oostelijk Flevoland houdt verband met de vervanging van het tot dusver opgenomen bedrag der investeringen in de gronden door de thans geschatte economische waarde.

De in de eerste kolom van het overzicht verwerkte correcties per 31 december 1960 hebben grotendeels, nl. voor een bedrag van 1935 miljoen, betrekking op activa van het Ministerie van Defensie, welke in de loop der voorgaande jaren om niet zijn verkregen van de Verenigde Staten van Amerika in het kader van het Military Assistance Program; deze activa waren tot dusver pro memorie opgenomen.

*Post 11. Schulden op korte termijn**b. Buitenlandse schuld*

De ultimo 1960 nog openstaande schuld aan Duitsland (voortvloeiende uit de liquidatie van de E.B.U.) is in 1961 geheel afgelost.

e. Schulden uit hoofde van leveringen, werkzaamheden enz.

Deze schulden worden voornamelijk gevormd door de per 31 december 1961 nog ten laste van de begroting 1961 te betalen bedragen. Voorts is onder meer onder deze balanspost opgenomen het saldo van het Gemeentefonds.

f. Diverse schulden op korte termijn

De diverse schulden op korte termijn omvatten een groot aantal posten van uiteenlopende aard, welke — in tegenstelling tot de in post 11e begrepen schulden — niet rechtstreeks voortvloeien uit de uitvoering van de begroting 1961. Hiertoe behoren o.a. de door de staatsbedrijven bij het Rijk afgestorte reserves, een aantal rekeningen-courant door verschillende instellingen aangehouden bij de Generale Thesaurie en de per 31 december 1961 lopende rente van staatsschuld.

Tot de belangrijkste mutaties in 1961 behoren de afstorting van reserves van staatsbedrijven (circa 75 miljoen).

Post 12. Verplichtingen inzake oorlogsschade

Specificatie:

Verplichtingen ingevolge de Wet Wederopbouw Publiekrechtelijke Lichamen	132
Verplichtingen ingevolge de Wet Materiële Oorlogsschaden	48
Overige verplichtingen	8
	188

Post 14. Verplichtingen, verband houdende met de deelnemingen in internationale instellingen

Deze post is reeds toegelicht bij balanspost 6.

	(Gecorrigeerde) waarde per 31-12-1960	Investeringen in 1961	Afschrijvingen in 1961	Waarde per 31-12-1961
Ministerie van Defensie:				
Landmacht en Luchtmacht	4 777	351	497	4 631
Marine	1 737	121	172	1 686
Ministerie van Verkeer en Waterstaat	4 385	283	58	4 610
Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen	267	18	2	283
Agrarische eigendommen	1 381	42	9	1 414
Burgerlijke Rijksgebouwen	1 081	49	10	1 120
Diversen	414	72	14	472
	14 042	936	762	14 216
Verhoging van de waarde der onder de agrarische eigendommen opgenomen gronden in Oostelijk Flevoland				141
				14 357

Post 15. Stortingen door rijksfondsen in anticipatie op een uit te geven vaste lening.

Het bedrag ad 990 miljoen heeft grotendeels betrekking op de stortingen door het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (968 miljoen), waartoe dit fonds krachtens de Beleggingswet verplicht is.

De mutaties in 1961 kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Reserveringen door het A.B.P.	611
Bijgeboekte rente	1
	612
Uitbetaald ten laste van de gestorte bedragen	159
	453

Post 16. Schulden op lange termijn.

a. Geconsolideerde binnenlandse schuld.

Een specificatie van de op 31 december 1961 openstaande leningsbedragen is opgenomen in het „Algemeen verslag van de stand der Staatsschuld op 31 december 1961”.

In 1961 werden nieuwe staatsleningen uitgegeven tot een bedrag van 650 miljoen; geamortiseerd werd 418 miljoen. Voorts daalde de schuld uit hoofde van de 3 pct. U.S. dollarlening 1947 met circa 7 miljoen in verband met de lagere dollarkoers tengevolge van de revaluatie.

b. Buitenlandse schuld.

In het hierboven reeds genoemde „Algemeen verslag van de stand der Staatsschuld op 31 december 1961” is ook een specificatie gegeven van de openstaande buitenlandse leningen.

De vermindering van de schuld in 1961 is als volgt te ontleden:

Aflossingen	284
Daling van de tegenwaarde in guldens:	
als gevolg van de revaluatie	53
wegens koersdaling van de Canadese dollar ..	10
	63
	347

c. Verplichtingen betreffende het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds.

In de balans per 31 december 1960, gepubliceerd in de bijlagen van de miljoenennota 1962, werden de verplichtingen betreffende het A.B.P. nog onderscheiden in het actuariële tekort en de contante waarde van aan het fonds verschuldigde annuïteiten. Inmiddels zijn bij de wet van 23 februari 1961 (*Stb.* 66) jaarlijkse bijdragen aan het fonds vastgesteld in de vorm van annuïteiten ter delging van het actuariële tekort. Hiermede is de grond voor het bovenbedoelde onderscheid vervallen. De verplichtingen op de staatsbalans bestaan derhalve uit de som van de contante waarden van de laatstbedoelde en de reeds langer lopende annuïteiten. De vermindering der verplichtingen in 1961 bestaat uit de aflossingsbestanddelen van de in 1961 betaalde annuïteiten.

d. Verplichtingen betreffende andere pensioenfondsen.

Specificatie:

Spoorwegpensioenfonds	625
Algemeen Mijnwerkersfonds	148
Stichting Administratie Indonesische Pensioenen	172
	945

De daling van de verplichtingen in 1961 wordt ook hier gevormd door de aflossingsbestanddelen van de in 1961 betaalde annuïteiten.

e. Verplichtingen betreffende het Invaliditeits- en Ouderdomsfonds.

Het Rijk is krachtens artikel 28 van de Invaliditeitswet en artikel 7 van de Ouderdomswet 1919 aansprakelijk voor de uitkeringen. De omvang van het tekort van beide fondsen was aanvankelijk niet bekend. Daarom werd op de staatsbalans slechts een memoriepost geplaatst. Later werd het tekort bekend maar werd tengevolge van het bestaan van onzekerheid over de te nemen maatregelen de memoriepost nog gehandhaafd.

Inmiddels is een S.E.R.-advies over de Arbeidsongeschiktheidsverzekering verschenen. Hoewel de Regering nog geen beslissing terzake van deze aangelegenheid heeft genomen, is er thans toe overgegaan in plaats van de memoriepost een bedrag van 3 mrd. op te nemen. De grootte van dit bedrag is globaal bepaald aan de hand van de in de laatst gepubliceerde Wetenschappelijke Balans van het Invaliditeits- en Ouderdomsfonds vermelde bedrag van het tekort ultimo 1957.

Post 18. Garanties en voor rekening van het Rijk door de Nederlandsche Bank gevoerde rekeningen.

b. Betreffende diverse instellingen enz.

	1960 ¹⁾	1961
<i>Garanties.</i>		
Export- en importgaranties	1820	2267
Garanties inzake door derden verstrekte leningen aan, respectievelijk ten behoeve van het onderwijs:		
nijverheidsonderwijs	620	735
voorbereidend hoger en middelbaar onderwijs en opleiding van onderwijzers en kleuterleidsters	208	229
hoger onderwijs	24	32
	852	996
de N.V. Bank voor Nederlandsche Gemeenten	791	761
de middenstand	165	190
de woningbouw	84	117
ziekenhuizen e.d.	74	87
diverse bedrijven (zgn. bijzondere financieringen en kredieten ex art. 71 Wet Materiële Oorlogsschaden)	51	48
de N.V. Koninklijke Luchtvaart Maatschappij	36	36
de ontwikkeling van Curaçao en Aruba	36	34
de Stichting voor Ontwikkeling van de Machinale Landbouw in Suriname	34	33
de Hilton-hotels	—	24
de N.V. Breedband	22	21
de landbouw	15	19
de N.V. Nederlandse Soda-Industrie Delfzijl	16	14
de N.V. Maatschappij tot Financiering van het Nationaal Herstel	23	7
overige doeleinden	47	56
	4066	4710
<i>Saldi van de door de Nederlandsche Bank voor rekening van het Rijk gevoerde rekeningen</i>	797	484
	4863	5194

¹⁾ Van enkele posten wijken de bedragen af van die, welke in de specificatie bij de vorige balans zijn vermeld; dit is het gevolg van noodzakelijk gebleken correcties.

Balanssaldo.

Het nadelige balanssaldo is in 1961 toegenomen van 4557 miljoen tot 4650 miljoen, derhalve met 93 miljoen.

Het vermoedelijke begrotingsoverschot van de Gewone Dienst 1961 bedraagt 494 miljoen (de Buitengewone Dienst kan in dit verband buiten beschouwing blijven, aangezien de mutaties op deze dienst in beginsel geen invloed uitoefenen op het balanssaldo). Er zijn derhalve bijzondere factoren, welke per saldo een nadelige invloed van 587 miljoen op het balanssaldo hebben uitgeoefend. Laatstgenoemd bedrag is als volgt te analyseren:

Verplichtingen betreffende het Invaliditeits- en Ouderdomsfonds (zie de toelichting bij balanspost 16e)	3000
Nadelig verschil tussen de op de balans geactiveerde aanschaffingen ten laste van de Gewone Dienst en de afschrijvingen op deze aanschaffingen	182
transporteren	3182

transport	3182
Op de balans 1961 opgenomen waarde van de zgn. M.A.P.-goederen (goederen verkregen in het kader van het Military Assistance Program), toegelicht bij balanspost 8	1935
Verhoging van de balanswaarde van de gronden in Oostelijk Flevoland (eveneens toegelicht bij balanspost 8)	141
Toeneming van de reserves van staatsbedrijven enz.	150
Betalingen in 1961 ten laste van de Gewone Dienst, waarvoor op de balans 1960 reeds schuldverplichtingen waren opgenomen (o.a. aflossingsbestanddeel van de annuïteiten inzake de pensioenfondsen, betalingen van oorlogsschadeverplichtingen)	123
Diversen, per saldo	246
	2595
	587

Tenslotte volgt nog een opstelling, waarin de staatsbalans ultimo 1961 en de balansen van enige voorgaande jaren in gecomprimeerde vorm zijn weergegeven.

Gecomprimeerde staatsbalansen

Activa

Passiva

	31 dec. 1947	31 dec. 1952	31 dec. 1955	31 dec. 1958	31 dec. 1961		31 dec. 1947	31 dec. 1952	31 dec. 1955	31 dec. 1958	31 dec. 1961
Kas-, bank- en giroaldi .	1 221	1 360	669	935	1 296	Schulden op korte termijn ¹⁾	14 445	9 645	7 052	7 065	7 047
Vorderingen op korte termijn (incl. dispositieruimte op buitenlandse kredieten) en vooruitbetalingen	7 022	5 325	4 430	3 407	4 316	Verplichtingen inzake oorlogsschade	4 908	2 728	974	331	188
Vorderingen uit hoofde van contracten e.d., waartegenover verplichtingen staan	778	1 740	1 547	795	1 442	Verplichtingen uit hoofde van contracten e.d., waartegenover vorderingen staan	778	1 740	1 547	795	1 442
Vorderingen op lange termijn	2 093	1 330	1 077	1 316	3 054	Nederlandsche Bank voor overneming rijksmarkenbezit	1 500	1 300	200	—	—
Reparatievorderingen op voormalige vijandelijke mogelijkheden	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.	Verplichtingen, verband houdende met de deelnemingen in internationale instellingen	1 326	1 977	1 784	1 699	2 802
Deelnemingen in internationale instellingen	1 400	2 090	2 090	2 090	3 969	Stortingen door rijksfondsen en institutionele beleggers in anticipatie op een uit te geven vaste lening	1 634	249	321	609	990
Staatsbedrijven en deelnemingen in ondernemingen	2 546	4 091	4 165	5 090	6 290	Schulden op lange termijn:					
Onroerende en roerende goederen	5 114	7 371	9 755	11 928	14 357	a. verplichtingen betreffende het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en andere pensioenfondsen	P.M.	P.M.	4 060	5 370	6 635
Diverse activa	287	437	392	194	147	b. verplichtingen betreffende het Invaliditeits- en Ouderdomsfonds . . .	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.	3 000
						c. overige schulden . . .	9 124	11 342	13 000	12 764	13 722
						Reserve waardeveranderingen	—	1 170	1 965	3 315	3 695
Saldo	20 461 13 254	23 744 6 407	24 125 6 778	25 755 6 193	34 871 4 650		33 715	30 151	30 903	31 948	39 521
	33 715	30 151	30 903	31 948	39 521						
Garanties en voor rekening van het Rijk door de Nederlandsche Bank gevoerde rekeningen	1 337	3 817	4 032	5 211	5 580	Garanties en voor rekening van het Rijk door de Nederlandsche Bank gevoerde rekeningen	1 337	3 817	4 032	5 211	5 580

¹⁾ In deze schulden op korte termijn zijn begrepen de verplichtingen inzake de watersnoodschade, alsmede het Muntfonds.

11. Overzicht van de ontwikkeling van de nationale schuld sinds 1953

	31-12 1953	31-12 1954	31-12 1955	31-12 1956	31-12 1957	31-12 1958	31-12 1959	31-12 1960	31-12 1961	30-6 1962
Gevestigde binnenlandse schuld	8 785	10 286	10 987	11 097	10 826	11 043	11 539	12 523	12 748	13 166
Schatkistpapier in omloop	4 605	3 186	3 120	2 816	2 782	3 821	3 458	3 078	3 428	3 255
Schatkistpapier bij de Nederlandsche Bank ingevolge de overeenkomst dd. 26 februari 1947	517	360	322	460	460	—	—	—	—	—
Boekschuld aan de Nederlandsche Bank ingevolge de overeenkomst dd. 26 fe- bruari 1947	700	300	200	200	100	—	—	—	—	—
Muntbiljetten in omloop	151	159	171	141	127	110	105	109	68	65
Schuld aan gemeenten en provincies (ter zake van belastingen)	60	34	20	3	—	—	—	—	—	—
Gemeentefonds en Provinciefonds enz. .	207	193	77	112	211	250	208	220	114	97
Stortingen door Rijksfondsen en institu- tionale beleggers in anticipatie op een uit te geven vaste lening	323	388	321	357	631	609	823	537	990	649
Overige binnenlandse schulden op korte termijn	1 796	1 497	1 213	576	441	617	593	812	922	655
Vergoedingen wegens geleden oorlogs- schade (incl. het Grootboek voor de Wederopbouw)	2 365	1 710	974	678	528	331	266	240	188	166
Vergoedingen wegens geleden waters- noodschade	648	347	166	74	42	31	27	16	7	2
Totaal binnenlandse schuld	20 157	18 460	17 571	16 514	16 148	16 812	17 019	17 535	18 465	18 055
Gevestigde buitenlandse schuld	2 790	2 286	2 013	1 947	1 823	1 721	1 426	1 321	974	911
Vlottende buitenlandse schuld	3	—	—	—	—	—	236	207	—	—
Verplichtingen wegens bij het Internatio- nale Monetaire Fonds opgenomen vreemde valuta	—	—	—	—	261	—	—	—	—	—
Totaal buitenlandse schuld	2 793	2 286	2 013	1 947	2 084	1 721	1 662	1 528	974	911
Totaal-Generaal	22 950	20 746	19 584	18 461	18 232	18 533	18 681	19 063	19 439	18 966

12. Beknopt overzicht van de begrotingen van de fondsen en de staatsbedrijven voor 1963

De begrotingen van de verschillende fondsen en staatsbedrijven worden in dit overzicht in beknopte vorm weergegeven. Voor de beoordeling van het totaalbeeld van de rijksbegroting

zijn deze aanvullende gegevens niet noodzakelijk; zij dienen slechts ter nadere algemene informatie.

A. ALGEMEEN BURGERLIJK PENSIOENFONDS

Gewone Dienst

<i>Uitgaven</i>		<i>Middelen</i>	
Apparaatskosten van de Pensioenraad	7,3	Pensioenraad	1,5
		vnl. ontvangsten wegens werkzaamheden voor de Buitengewone Pensioenraad en voor het Rijk.	
Pensioenen	463,3	Pensioenen	1 206,8
bruto pensioenbedragen	386,5	Restitutie door het Rijk van algemene toeslagen op pensioen en op schadeloosstellingen wegens derving van pensioen, alsmede van kindertoelagen aan gepensioneerd	74,7
af wegens genot van algemeen ouderdoms-, weduwen- of wezenpensioen	85,0	Bijdrage van het Rijk ingevolge artikel 24 van de Pensioenwet	186,3
netto pensioenbetalingen	301,5	Bijdrage van het Rijk ingevolge de artikelen 158 en 168a van de Pensioenwet	36,2
Toeslagen, premiecompensatie en kindertoelagen aan gepensioneerd	159,6	Bijdragen van het Rijk en van lagere publiekrechtelijke lichamen voor eigen pensioen en voor gezinspensioen	690,0
Vergoeding resp. uitkering van wiskundige reserve	0,4	Bijdragen wegens inkoop van diensttijd ..	7,0
Premie voor gepensioneerd ingevolge de Algemene Kinderbijslagwet	1,6	Bijdragen van het Rijk voor de pensioenen van weduwen en wezen van militairen ..	22,0
Overige uitgaven	0,2	Rente van beleggingen	188,7
		Netto revenuen uit onroerende eigendommen ..	1,4
		Diverse andere ontvangsten	0,5
Beleggingen	831,9	Beleggingen	94,2
Onderhandse leningen op lange termijn, reserveringen volgens artikel 6 van de Beleggingswet en aankoop van effecten en onroerende goederen	831,6	Aflossingen van leningen op lange termijn, uitloting en verkoop van effecten en van onroerende goederen	93,0
Beheerskosten van onroerende goederen	0,3	Premiën van het Rijk en andere tegemoetkomingen in de bouwkosten van onroerende goederen	0,3
		Afschrijving en reservering wegens onroerend bezit	0,9
	<u>1 302,5</u>		<u>1 302,5</u>

B. ZUIDERZEEFONDS

<i>Uitgaven</i>		Gewone Dienst	<i>Middelen</i>	
Zuiderzeesteunwet	1,9	Uitkering ten laste van hoofdstuk XII (Verkeer en Waterstaat)	2,0	2,0
Zuiderzeeraad en overige uitgaven	0,1			
	2,0			
<i>Uitgaven</i>		Buitengewone Dienst	<i>Middelen</i>	
Noordoostpolder	31,1	Noordoostpolder	31,1	
Waterbouwkundige werken	5,4	Waterbouwkundige werken	5,4	
		Diverse inkomsten	0,1	
		Kapitaalverstrekking	5,3	
Ontginning en kolonisatie	25,7	Ontginning en kolonisatie	25,7	
Uitgaven	9,6	Opbrengst van produkten	3,9	
Voordelig saldo ¹⁾	16,1	Opbrengst van huren, pachten e.d.	21,8	
Oostelijk Flevoland	59,8	Oostelijk Flevoland	59,8	
Waterbouwkundige werken	16,0	Waterbouwkundige werken	16,0	
		Diverse inkomsten	0,1	
		Kapitaalverstrekking	15,9	
Ontginning en kolonisatie	43,8	Ontginning en kolonisatie	43,8	
		Opbrengst van produkten	22,5	
		Opbrengst van huren, pachten e.d.	1,3	
		Kapitaalverstrekking	18,5	
		Diverse andere inkomsten	1,5	
Markerwaard	5,2	Markerwaard	5,2	
Waterbouwkundige werken	5,2	Waterbouwkundige werken	5,2	
		Kapitaalverstrekking	5,2	
Zuidelijk Flevoland	22,4	Zuidelijk Flevoland	22,4	
Waterbouwkundige werken	22,3	Waterbouwkundige werken	22,3	
		Kapitaalverstrekking	22,3	
Ontginning en kolonisatie	0,1	Ontginning en kolonisatie	0,1	
		Kapitaalverstrekking	0,1	
Overige uitgaven	0,1	Overige ontvangsten	0,1	
		Kapitaalverstrekking	0,1	
	118,6		118,6	

¹⁾ Dit voordelige saldo is toegevoegd aan de kapitaalverstrekking uit 's Rijks kas ad 51,3 miljoen.

C. LANDBOUW-EGALISATIEFONDS

<i>Uitgaven</i>		Gewone Dienst	<i>Inkomsten</i>	
Garantieregeling voor binnenlandse granen van de oogst 1963	52,5	Heffing op de in- en uitvoer van tarwe, tarwebloem en tarwehoudende produkten	76,2	17,4
Nadelig saldo van de suikerregelingen	0,1			
Restitutie van de heffing op voedergranen voor de varkenshouderij	29,9	Bruto heffing	57,2	
Uitgaven in verband met het marktordenend beleid voor de varkenshouderij	10,0	Restitutie op uitvoer	1,6	
Toeslag op de melkprijs over het melkjaar 1962—1963	247,0	Restitutie op bloem voor binnenlandse afzet	58,8	
Restitutie van de heffing op voedergranen voor de pluimveehouderij	3,4			
Bijdrage aan het Europese Oriënterings- en garantiefonds	memorie	Heffing op de in- en uitvoer van overige produkten, vallende onder de E.E.G.-verordening nr. 19		
Onvoorziene uitgaven	3,0	Bruto heffing	139,4	
		Heffing op voedergranen voor de varkenshouderij	29,9	
		Heffing op voedergranen voor de pluimveehouderij	3,4	
		Uitvoerrestitutie	25,9	
			59,2	
		Aandeel in de heffing op voedergranen voor de varkenshouderij	29,9	
		Aandeel in de heffingen op voedergranen voor de pluimveehouderij	3,4	
		Bijdrage van hoofdstuk XIV (Landbouw en Visserij)	215,0	
	345,9		345,9	

D. GEMEENTEFONDS**Gewone Dienst**

<i>Uitgaven</i>		<i>Middelen</i>	
Uitkering lager onderwijs	295,0	12,70% van de zuivere opbrengst van de daarvoor	
Belastinguitkering	13,8	aangewezen belastingen	1397,5
Algemene uitkering	1342,5	Rijksuitkering lager onderwijs	295,0
Aanvullende bijdrage	5,0	Korting op de algemene uitkering	14,0
Garantiewitkering	97,0		
Vergoeding aan de Vereniging van Nederlandse Gemeenten	0,1		
	1753,4		1706,5

Buitengewone Dienst

<i>Uitgaven</i>		<i>Middelen</i>	
Beschikking over de reserve voor het nadelige saldo van vorige uitkeringsjaren	memorie	Rente over de reserve	21,1
	memorie		21,1

E. PROVINCIEFONDS**Gewone Dienst**

<i>Uitgaven</i>		<i>Middelen</i>	
Uitkeringen aan provinciën, als bedoeld in artikel 160 der Provinciewet, alsmede voorlopige uitkeringen te dezer zake	86,4	Uitkeringen uit 's Rijks middelen, als bedoeld in artikel 159 der Provinciewet	86,4
	86,4		86,4

F. STAATSDRUKKERIJ. EN UITGEVERIJBEEDRIJF**Lasten en baten der exploitatie**

<i>Lasten</i>		<i>Baten</i>	
Bedrijfsrekeningen	10,1	Opbrengsten	26,4
Verbruik van papier en direct materiaal	7,0	Andere baten van de exploitatie	0,6
Werk door derden	7,9		
Rente en assurantie	0,9		
Afschrijvingen	0,6		
Omzetbelasting	0,5		
	27,0		27,0

Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten

<i>Uitgaven</i>		<i>Ontvangsten</i>	
Gebouw en terrein. Nieuw-, aan- en verbouw en aankoop van gronden en opstallen door bemiddeling van de Rijksgebouwendienst	2,5	Uitkering van het Rijk ten bedrage van de uitgaven voor uitbreiding en vernieuwing van het gebouw en terrein en voor aanschaffing van werktuigen en gereedschappen	3,5
Aanschaffing van werktuigen en gereedschappen	1,0	Afschrijvingen	0,6
Uitkering aan het Rijk wegens aflossing op het kapitaal	0,6		
	4,1		4,1

**G. STAATSBEDRIJF DER POSTERIJEN, TELEGRAFIE
EN TELEFONIE EN DE RIJKSPOSTSPAARBANK**

Lasten en baten van de exploitatie van het Staatsbedrijf der P.T.T.

<i>Lasten</i>		<i>Baten</i>	
Posterijen	300,0	Posterijen	276,6
Telegrafie	40,6	Telegrafie	43,0
Telefonie	399,7	Telefonie	482,1
Draadomroep	25,4	Draadomroep	16,5
Omroep en televisie	14,1	Omroep en televisie	14,1
Postcheque- en Girodienst	86,9	Postcheque- en Girodienst	83,2
		Overige baten	34,5
	866,7		
Waarvan ten laste komt van afschrijvingen en rente	199,5		
zodat wordt uitgetrokken	667,2		
Afschrijvingen	130,7		
Rente	68,8		
Overige lasten	0,2		
Toevoeging aan fondsen en reserves	68,1		
Uitkering aan het Rijk van het voordelige saldo	15,0		
	950,0		950,0

Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten

<i>Uitgaven</i>		<i>Ontvangsten</i>	
Kosten van voorbereiding, oprichting, uitbreiding en vernieuwing van duurzame bedrijfsmiddelen	213,0	Uitkering van het Rijk ter bekostiging van kapitaals- uitgaven	213,0
Uitkering aan het Rijk wegens afschrijvingen op duur- zame bedrijfsmiddelen	130,7	Afschrijvingen op duurzame bedrijfsmiddelen	130,7
Deponering bij het Rijk wegens toevoeging aan fond- sen en reserves	68,1	Bedrag der toevoeging aan fondsen en reserves, voor deponering bij het Rijk beschikbaar gekomen	68,1
	411,8		411,8

Lasten en baten der exploitatie van de Rijkspostspaarbank

<i>Lasten</i>		<i>Baten</i>	
Bedrijfslasten	115,2	Bedrijfsbaten	136,7
Toevoeging aan fondsen en reserves	21,5		
	136,7		136,7

Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten

<i>Uitgaven</i>		<i>Ontvangsten</i>	
Kosten van aanschaffing van bedrijfsmiddelen en voor- raden	3,9	Beschikking over de middelen van de reserve ten be- hoeve van de aanschaffing van bedrijfsmiddelen en voorraden	3,9
	3,9		3,9

H. STAATSMUNTBEDRIJF

Lasten en baten der exploitatie

<i>Lasten</i>		<i>Baten</i>	
Personeelslasten	1,1	Vergoeding voor het verrichten van muntwerkzaam- heden	1,1
Metaalverbruik	0,1	Opbrengst van voor derden uitgevoerde werkzaam- heden	0,5
Materiaalverbruik	0,1	Renteverschil ontstaan door herwaardering	0,2
Afschrijvingen	0,1		
Rentekosten	0,2		
Onderhoudskosten	0,1		
Overige kosten	0,1		
	1,8		1,8

Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten			
<i>Uitgaven</i>		<i>Ontvangsten</i>	
Aanschaffing van werktuigen en meubelen en aanmaak van werktuigen	0,4	Uitkering van het Rijk ten bedrage van de uitgaven voor het aanschaffen en de aanmaak van werktuigen en meubelen	0,4
Uitkering aan het Rijk wegens aflossing op het kapitaal	0,1	Afschrijvingen	0,1
	<u>0,5</u>		<u>0,5</u>

I. STAATSVISSERSHAVENBEDRIJF

Lasten en baten der exploitatie

<i>Lasten</i>		<i>Baten</i>	
Uitgaven voor havens, hallen, water, elektriciteit, terreinen, scheepshellingen en droogdok e.d.	2,1	Inkomsten van havens, hallen, waterleiding, elektriciteit, terreinen, scheepshellingen en droogdok e.d. ...	3,5
Uitkering aan het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	0,1	Voordelig verschil tussen ingecalculeerde en wettelijk vastgestelde rente	0,4
Uitkering aan het Rijk voor rente	0,8		
Afschrijvingen	0,9		
	<u>3,9</u>		<u>3,9</u>

Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten

<i>Uitgaven</i>		<i>Ontvangsten</i>	
Terreinen, gebouwen en inrichtingen	0,8	Uitkering van het Rijk ten bedrage van de uitgaven voor uitbreiding en vernieuwing van terreinen, gebouwen en inrichtingen	0,8
Uitkering aan het Rijk wegens aflossing op het kapitaal	0,9	Afschrijvingen	0,9
	<u>1,7</u>		<u>1,7</u>

J. STAATSMIJNEN IN LIMBURG

Lasten en baten der exploitatie

<i>Lasten</i>		<i>Baten</i>	
Bedrijfsrekeningen:		Opbrengsten van bedrijven	1069,4
Koolwinning	403,4	Diverse baten	8,0
Briket- en synteracietfabriek Wilhelmina ..	25,7		
Cokesfabrieken en gasdistributiebedrijf	290,2		
Chemische bedrijven	247,4		
Energiebedrijven	38,7		
Overige bedrijven	28,0		
	<u>1033,4</u>		
waarvan komt ten laste van subsidies, recht op de mijnen en afschrijvingen	71,7		
zodat wordt uitgetrokken	961,7		
Subsidies	0,9		
Recht op de mijnen	0,8		
Afschrijvingen	70,0		
Tegoedschrijvingen aan reserve-rekeningen en extra voorzieningen	19,0		
Vennootschapsbelasting	10,0		
Dividend	15,0		
	<u>1077,4</u>		<u>1077,4</u>

Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten

<i>Uitgaven</i>		<i>Ontvangsten</i>	
Investerings in vaste activa	89,0	Afschrijvingen	70,0
Deelnemingen in de kapitaalvoorziening van vreemde ondernemingen	15,0	Aflossing op de hypothecaire leningen aan de „Stichting Thuis Best” e.a.	0,1
Hypothecaire leningen aan de „Stichting Thuis Best” e.a. voor woningen ten behoeve van het personeel van de Staatsmijnen en voorschotten voor woningbouw door personeel	2,5	Toeneming van reserves en voorzieningen	29,0
	<u>106,5</u>	Uitkering door het Rijk van bedragen gestort krachtens artikel 10, tweede lid, van de Bedrijvenwet (Stb. 1928, 249)	7,4
			<u>106,5</u>

K. STAATSGASBEDRIJF**Lasten en baten der exploitatie**

<i>Lasten</i>		<i>Baten</i>	
Personeelsuitgaven	2,0	Bruto winst op gas	22,9
Algemene en specifieke uitgaven	2,8	Opbrengst van produkten en overige baten	0,8
Afschrijvingen	8,7		
Rente	4,8		
Tegoedschrijving aan reserve-rekeningen	4,5		
Uitkering aan het Rijk wegens voordelig saldo	0,9		
	23,7		23,7

Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten

<i>Uitgaven</i>		<i>Ontvangsten</i>	
Kapitaalgoederen	2,0	Uitkering door het Rijk	5,9
Voorraden	3,9	Afschrijvingen	8,7
Uitkering aan het Rijk wegens aflossing en toevoeging aan reserves	13,2	Reservering	4,5
	19,1		19,1

L. STAATSBEDRIJF „ARTILLERIE-INRICHTINGEN”**Lasten en baten der exploitatie**

<i>Lasten</i>		<i>Baten</i>	
Bedrijfsrekening	32,7	Productie voor de Staat der Nederlanden	27,7
Afschrijvingen	2,5	Productie voor anderen	8,0
Tegoedschrijving aan reserve-rekeningen	0,6	Bijzondere baten	0,1
	35,8		35,8

Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten

<i>Uitgaven</i>		<i>Ontvangsten</i>	
Investerings	2,5	Afschrijvingen	2,5
Toeneming van het ter voorziening in de vlottende middelen van het bedrijf opgenomen kapitaal	0,5	Toeneming van reserves en voorzieningen	0,6
Beschikking ten laste van reserve-rekeningen en voorzieningen	0,1		
	3,1		3,1